

ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข
ของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเทศบาลนครเชียงราย
“เมื่อนำอยู่ นครแห่งความสุข”

ธนพัทธ์ จันท์พิพัฒน์พงศ์ และคณะ

สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)

Behavioral Sciences Factors effected to Collective Well-Being
and Happiness among Chiang Rai Municipality's People Under
Urban Development Policy

Asst. Prof. Tanapat Janpipatpong, M.Sc.

Asst. Prof. Kanthanan Sushin, Ph.D.

Asst. Prof. Jeeranun Chaingam Knox, Ph.D.

Miss Tippawan Muangjai, M.Ed.

Social Psychology Program, Faculty of Social Sciences

Professional Teacher Unit, Faculty of Education

Chiang Rai Rajabhat University

(This research was funded by Chiang Rai Rajabhat University.)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องนี้เกิดขึ้นได้จากแรงบันดาลใจในการทำความเข้าใจผู้คนที่ย้ายอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงราย ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงรายจากการเข้าร่วมเรียนรู้ในหลักสูตรการพัฒนานักวิจัยรุ่นกลาง ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ทำให้มองเห็นถึงความน่าสนใจในประเด็นที่สอดคล้องกับสาขาวิชาจิตวิทยา และยังเป็นประเด็นที่มีความใหม่ทันสมัยสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปนี้ ในการนี้คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่จัดสรรทุนอุดหนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้คนที่เทศบาลนครเชียงรายที่เข้าร่วมโครงการวิจัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าโครงการวิจัยนี้จะสร้างประโยชน์ให้กับเทศบาลนครเชียงรายและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ไม่มากนักน้อย

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์ และคณะ

สิงหาคม 2568

ชื่อเรื่อง : ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในพื้นที่
การพัฒนาเทศบาลนครเชียงราย “เมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข”

ชื่อผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนพัทธ์ จันทิพัฒน์พงศ์, วท.ม.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยธัญญ์ สุชิน, ปร.ด.

อาจารย์ทิพวรรณ เมืองใจ, ศษ.ม.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรนนท์ ไชยงาม นอกซ์, ปร.ด.

สาขาวิชา/คณะ : สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะสังคมศาสตร์

กลุ่มวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ : 2567 - 2568

ระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัยปี : กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ถึง เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์นี้เป็นการวิจัยพหุระยะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงราย จำนวน 427 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบวัดจำนวน 6 ฉบับ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .460-.894 มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .860-.950 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Independent Sample t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) และการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้นตรง (Path analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายมีคะแนนเฉลี่ยของสุขภาวะแบบกลุ่ม ความสุข ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะคมนาคม และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน อยู่ในระดับสูง

2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา ที่พักอาศัย สถานภาพทางการเงิน และสถานภาพสุขภาพของประชาชนที่แตกต่างกันมีสุขภาวะแบบกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่เพศ สถานภาพ และศาสนาของประชาชนที่แตกต่างกันมีสุขภาวะแบบกลุ่มไม่แตกต่างกัน

3. ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะคมนาคม และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะแบบกลุ่ม ($r=.721, .665, .554, .598$) และความสุข ($r=.501, .356, .473, .591$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. สุขภาวะแบบกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.629$)

5. ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว, ความเหนียวแน่นทางชุมชน, และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน ($\beta= .236, .414, .262$)

6. ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อความสุข (HAP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (FWB) ($\beta= -.218, .319$)

7. ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของสุขภาวะแบบกลุ่มได้ 66.1% และอธิบายความแปรปรวนของความสุข ได้ 49.8%

8. แนวทางการพัฒนาสุขภาวะแบบกลุ่มสำหรับประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายควรมุ่งอาศัยการส่งเสริมพัฒนาแบบองค์รวมโดยมีทั้งการส่งเสริมศักยภาพภายในระดับบุคคลและส่งเสริมศักยภาพภายนอกในระดับกลุ่มและกายภาพ โดยมุ่งเน้นที่ปัจจัยทางจิตวิทยาเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : สุขภาวะแบบกลุ่ม, ความสุข, เมืองน่าอยู่, พฤติกรรมศาสตร์

Research Title: Behavioral Sciences Factors effected to Collective Well-Being and Happiness among Chiang Rai Municipality's People Under Urban Development Policy

Authors: Asst. Prof. Tanapat Janpipatpong, M.Sc.
Asst. Prof. Kanthanan Sushin, Ph.D.
Miss Tippawan Muangjai, M.Ed.
Asst. Prof. Jeeranun Chaingam Knox, Ph.D.

Faculty: Social Psychology Program, Faculty of Social Sciences
Professional Teacher Unit, Faculty of Education

Fiscal Year: 2024-2025

Year of Research: February 2024 – August 2025

Abstrat

This multi-phase behavioral science research aimed to: 1) study the collective well-being and happiness of the population in the Chiang Rai City Municipality; 2) study the behavioral factors influencing the collective well-being and happiness of the population in the Chiang Rai City Municipality; 3) study the relationship between the collective well-being and happiness of the population in the Chiang Rai City Municipality; and 4) study guidelines for developing collective well-being for the population in the Chiang Rai City Municipality. The sample consisted of 427 individuals residing in the Chiang Rai City Municipality, selected using simple random sampling. Data was collected using six measurement scales with discrimination powers ranging from .460 to .894 and reliability coefficients ranging from .860 to .950. Data analysis was performed using an Independent Sample t-test, ANOVA, Pearson Product Moment Correlation Coefficient, and Path analysis.

The research findings revealed that:

1. The mean scores for collective well-being, happiness, and behavioral factors—namely Green Space Attachment, Community Cohesion, Perceived Transportation Efficacy, and Perceived Financial Well-being—were at a high level.
2. Differences in personal factors such as educational level, residence, financial status, and health status resulted in statistically significant differences in collective well-being at the .05 level, while differences in gender, marital status, and religion did not.

3. Behavioral factors, including Green Space Attachment, Community Cohesion, Perceived Transportation Efficacy, and Perceived Financial Well-being, were positively correlated with collective well-being ($r=.721, .665, .554, .598$) and happiness ($r=.501, .356, .473, .591$) at a statistically significant level of .01.

4. Collective well-being was positively correlated with happiness at a statistically significant level of .01 ($r=.629$).

5. Behavioral factors that significantly influenced collective well-being at the .01 level were Green Space Attachment, Community Cohesion, and Perceived Financial Well-being ($\beta = .236, .414, .262$).

6. Behavioral factors that significantly influenced happiness (HAP) at the .01 level were Green Space Attachment and Perceived Financial Well-being (FWB) ($\beta = -.218, .319$).

7. The behavioral factors jointly accounted for 66.1% of the variance in collective well-being and 49.8% of the variance in happiness.

8. The proposed guidelines for developing collective well-being for the population in the Chiang Rai City Municipality are based on a holistic development approach, integrating the enhancement of internal potential at the individual level with the promotion of external potential at the group and physical levels, with a primary focus on psychological factors.

Keywords: Collective Well-being, Happiness, Living City, Behavioral Sciences

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	I
บทคัดย่อ.....	II
Abstract.....	IV
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญภาพ.....	IX

บทที่

1 บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
โจทย์การวิจัย.....	3
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5

2 ทบทวนวรรณกรรม

1. สุขภาวะแบบกลุ่ม: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2. ความสุข: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่ม.....	14
3. ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข.....	18
4. การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable Urban Development).....	40
5. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	41
6. สมมติฐานการวิจัย.....	42
7. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	42

3 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย.....	48
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
5. การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	49
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิจัย	
	ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป.....	53
	ส่วนที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน.....	54
5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
	สรุปและอภิปรายผล.....	59
	ข้อเสนอแนะ.....	65
	บรรณานุกรม.....	66
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก	74
	ภาคผนวก ข	76
	ภาคผนวก ค	83
	ประวัติผู้วิจัย.....	90

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การกำหนดขอบเขตลักษณะทางวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม-ปัจเจกนิยม.....	7
2 สรุปนิยามความหมายสุขภาวะแบบกลุ่มกำหนดองค์ประกอบตามแนวคิดของ Roy, Riley, Sears and Rula (2018).....	10
3 เปรียบองค์ประกอบของทฤษฎีความผูกพันถิ่นที่กับความรู้สึกผูกพันกับสถานที่	20
4 การแปลความหมายระดับคะแนนของเครื่องมือวิจัย.....	47
5 แสดงคุณภาพของเครื่องมือวิจัย.....	49
6 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=427).....	51
7 แสดงข้อมูลทั่วไปของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย (n=427).....	53
8 แสดงผลการเปรียบเทียบสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาล นครเชียงรายที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน (n=427).....	54
9 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย (n=427).....	56
10 แสดงค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ปรับมาตรฐาน (Standardize Regression Weights) ระหว่างตัวแปรในปัจจัย ทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข (n=427)...	57

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	โมเดลสุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-Being) กับการพัฒนาผลลัพธ์สุขภาพ ของประชากร.....	9
2	ความรู้สึผูกพันกับสถานที่ (Sense of Place) ปรับปรุงจาก Erfani (2022).....	20
3	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	42
4	อิทธิพลเชิงเส้นทางของปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่ม และความสุข.....	58

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การจะพัฒนาเมืองเพื่อให้ไปสู่ความน่าอยู่อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ที่อาศัยใช้ชีวิตอยู่ในเมืองนั้น ไม่เพียงแต่มุ่งพิจารณาจากปัจจัยทางกายภาพเพียงเท่านั้น การมีมุมมองอย่างเป็นองค์รวม (Holistic Aspect) และปฏิบัติการเชิงบูรณาการ (Integrated Operation) เป็นสิ่งสำคัญจำเป็นที่ผู้พัฒนาเมืองต้องมี รวมทั้งอาศัยความร่วมมือร่วมใจขององค์การในทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ โดยแนวคิดเมืองน่าอยู่ (Lively City) นั้น อาจมองผ่านจากมุมมองการเป็นเมืองสุขภาพ (Healthy City) ซึ่งอาศัยการขับเคลื่อนในหลายมิติโดยมีประเด็นการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาเชิงพื้นที่ การจัดการองค์ความรู้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชน การจัดการที่ดิน การท่องเที่ยว และการจัดการของเสีย (วิจิตรบุษบา มารมย์, 2560) ซึ่งทุกมิติการพัฒนานั้นสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) กระแสแห่งการพัฒนาเพื่อเมืองแห่งอนาคต โดยเทศบาลนครเชียงรายก็เป็นหนึ่งในเมืองที่กำลังดำเนินนโยบายสู่การเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน

ภายใต้เป้าหมายของการพัฒนาเทศบาลนครเชียงรายเพื่อให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์ (Vision) ของเทศบาลนครเชียงรายที่ว่า “เชียงรายเมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข” มีการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสภาพการขยายตัวของความเป็นเมืองที่ใหญ่มากยิ่งขึ้น จนสามารถยกระดับในมิติเมืองระดับโลกได้เช่น ด้านการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก UNESCO GLNC นอกจากนี้ยังอยู่ภายใต้แผนการดำเนินงานเพื่อยกระดับเมืองสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) เมืองอาหารและเกษตรปลอดภัย (Agricultural and Food Safety) เมืองแห่งกีฬา (Sport City) และเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่จะนำมาสู่การกระตุ้นการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ได้อย่างเป็นองค์รวมโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจการค้าของเมือง ทั้งนี้เทศบาลนครเชียงรายได้กำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) เพื่อการนำไปสู่การเป็นเมืองอย่างยั่งยืน 5 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ด้านการพัฒนาคน (People) มิติที่ 2 ด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติที่ 3 ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง (Prosperity) มิติที่ 4 ด้านความสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) และมิติที่ 5 ด้านการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) (เทศบาลนครเชียงราย, 2565) นั้นทำให้เห็นว่าการพัฒนาเมืองของเทศบาลนครเชียงรายนั้นไม่ได้พิจารณาจากมิติใดเพียงมิติเดียวเท่านั้น หากต้องอาศัยการพัฒนาอย่างองค์รวมในทุกมิติเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา โดยผลลัพธ์ของการพัฒนา (Development Outcome) นั้นย่อมตกอยู่กับประชาชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่เทศบาลนครเชียงรายที่สะท้อนผ่านคุณภาพชีวิต (Quality of Life) โดยการวัดคุณภาพชีวิตจากการพัฒนาเมืองนั้นมีหลากหลายมิติด้วยการ ซึ่งงานวิจัยนี้มุ่งสนใจไปที่สุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-Being) ซึ่งเป็นการวัดผลลัพธ์ของการพัฒนาเมืองอย่างเป็นองค์รวมเช่นเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนา

สำหรับการศึกษาสุขภาวะ (Well-Being) งานวิจัยที่ผ่านมาทั้งในสาขาจิตวิทยาและสาขาอื่น ๆ มักมุ่งไปที่สุขภาวะทางใจ (Psychological Well-Being) ถึงแม้จะเป็นการศึกษาสุขภาวะแบบองค์รวม (Holistic Well-Being) ที่มีการศึกษาในหลากหลายมิติที่เชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของคน (Quality of Life) โดยมีมิติหนึ่งที่พยายามอธิบายถึงการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่กำลังดำเนินชีวิตอยู่นั้นคือ สุขภาวะทางสังคม (Social Well-Being) โดยพบงานวิจัยที่พยายามทำการศึกษาและอธิบายสุขภาวะทางสังคมในหลายช่วงวัยทั้งในนักเรียน และพบมากในผู้สูงอายุ (อรุณญา ตัญคำภีร์, 2565; จามรี พระสุนิต, 2565; ปิยฉัตร กลิ่นสุวรรณ, 2561; บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ และศรีสุตา วงษ์ขุ่ม, 2561; กัลยาณี สิทธิวุฒิ และกรณย์ ปัญโญ, 2558) ทั้งนี้สุขภาวะทางสังคม อาจไม่สามารถอธิบายถึงการเชื่อมโยงกับสภาพความเป็นเมืองได้อย่างครอบคลุม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจมุ่งศึกษาตัวแปรสุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-Being) ที่ตัวแปรทางจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) เป็นการทำความเข้าใจถึงภาพรวมที่ทำให้สุขภาพของสมาชิกในสังคมที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นมีการพัฒนาไปในทางที่ดีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต (Chapman, Williams, Hannah and Pūras, 2020; Roy, Riley, Sears, and Rula, 2018) ซึ่งเป็นที่น่าสนใจที่ในประเทศไทยนั้นยังพบการวิจัยในประเด็นนี้มีเพียงสุขภาวะทางสังคม (Social Well-Being) เท่านั้นที่มีการศึกษาดังที่กล่าวไว้ข้างต้น และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนนั้นภายใต้การออกแบบเมืองให้น่าอยู่อาศัยจะต้องประกอบด้วยมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิติแห่งการสัมผัส (Sensory Dimension) มิติแห่งสัญลักษณ์ (Symbolic Dimension) มิติแห่งความยั่งยืน (Sustainability Dimension) และมิติแห่งการเชื่อมต่อ (Connectivity Dimension) (วิลลิสทรี หรยางกูร, 2559) ซึ่งไม่เพียงแต่การออกแบบทางกายภาพเท่านั้น แต่การพัฒนาเมืองต้องคำนึงไปถึงผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองอย่างเป็นพลวัต เป็นการสร้างเมืองที่น่าอยู่ สร้างสังคมที่น่าอยู่ ซึ่งการสร้างให้เกิดสุขภาวะแบบกลุ่มนั้นจะสามารถทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองเกิดพฤติกรรมทางสังคม (Pro-Environment Behavior) เชิงบวกได้เช่นกัน เช่นงานวิจัยของ Knez, Eliasson and Gustavsson (2020) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล สุขภาวะ และความเต็มใจเสียสละเพื่อส่วนร่วมในพื้นที่โปรดส่วนตัวและพื้นที่ส่วนรวมโดยมีสุขภาวะเป็นตัวแปรส่งผ่าน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้งปลายเปิดและปลายปิดกับชาวสวีเดนจำนวน 884 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอย ผลการวิจัยพบว่า สุขภาวะแบบกลุ่มเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความเต็มใจเสียสละเพื่อส่วนร่วมของชาวสวีเดนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($b=0.18, p<.001$) และงานวิจัยของ Evan and Prilleltensky (2007) ที่ทำการศึกษาในกลุ่มเยาวชนอเมริกันและพบความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตยกับสุขภาวะแบบกลุ่มว่ามีความเกี่ยวข้องกันในมิติของความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมที่เยาวชนแสดงออกกับการมีส่วนร่วมเพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ในเมืองที่มีการสนับสนุนการประกอบการ เปิดโอกาสให้ประชาชนให้สามารถทำมาค้าขายได้ เช่นการค้าขายบนถนนบนทางเท้า มีกิจกรรมในเมืองที่ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางการตลาดก็จะทำให้ผู้ประกอบการเกิดสุขภาวะแบบกลุ่มตามไปด้วยได้ (Giraldo, Garcia-Tello, and Rayburn, 2020) สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาเมืองที่ดีสามารถสร้างและกำกับพฤติกรรมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองได้ ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาจากการอาศัยอยู่ในเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความน่าอยู่ สุขภาวะทางจิตใจของ

ประชาชนก็จะปรากฏขึ้นภายในรูปแบบของความสุข (Happiness) ในการอยู่อาศัยนั่นเอง (Sani, Bowe and Herrera, 2008)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายซึ่งเป็นพื้นที่ของการดำเนินนโยบายการพัฒนาเมืองเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยปัจจัยนำที่ผู้วิจัยสนใจนั้นอาศัยมุมมองทางพฤติกรรมศาสตร์ที่กล่าวถึงการมีพหุปัจจัยร่วมที่ส่งผลต่อการเกิดสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขโดยมุ่งไปที่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ในเป้าหมายที่ 3 คือการมีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี (Good Health and Wellbeing) ที่นอกเหนือจากการมองในระดับปัจเจกบุคคลแล้ว (Individuality) ยังมองในระดับกลุ่ม (Collectivity) เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาเมืองของเทศบาลนครเชียงรายนั้นเกิดผลต่อประชาชนหรือไม่อย่างไร ซึ่งจะเป็นผลเชิงบวกต่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป และเป็นการทดสอบรูปแบบเชิงทฤษฎีที่ยังไม่ปรากฏการทดสอบนี้ในเชิงทฤษฎีในประเทศไทยที่จะเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาวะแบบกลุ่มของไทยในการนำไปพัฒนาเมืองสุขภาวะต่อไป

โจทย์การวิจัย

ภายใต้การพัฒนาเมืองของเทศบาลนครเชียงรายที่มุ่งสู่การเป็นเมืองพัฒนาอย่างยั่งยืน “เมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข” ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ประชาชนที่ใช้ชีวิตภายในเทศบาลนครเชียงรายมีสุขภาวะแบบกลุ่มที่เชื่อมต่อกับความเป็นเมืองเชียงราย ตลอดจนการมีความสุขในการใช้ชีวิตในเทศบาลนครเชียงรายหรือไม่อย่างไร

คำถามการวิจัย

1. สุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายอยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายหรือไม่ อย่างไร
3. สุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
4. แนวทางการพัฒนาสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยพฤติกรรมศาสตร์มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย เป็นการวิจัยพหุระยะ (Multi Phases) ที่อาศัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยประยุกต์กรอบแนวคิดการวิจัยจากโมเดลสุขภาวะแบบกลุ่มกับการพัฒนาผลลัพธ์สุขภาพของประชากร (Roy, Riley, Sears and Rula, 2018) และมีการประยุกต์ทฤษฎีเพื่อกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยจากแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Sciences) ที่อธิบายปรากฏการณ์ทางจิตพฤติกรรมของบุคคลในสังคมด้วยการบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์อย่างเป็นพหุวิทยาการ (Interdisciplinary) (จรรยา สุวรรณทัต, 2537) โดยอาศัยจิตวิทยาเป็นแกนกลางในการอธิบาย ซึ่งสุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-Being) ใช้แนวคิดของ Roy, Riley, Sears and Rula (2018) และความสุข (Happiness) ใช้แนวคิดของ Argyle and Martin (1991)

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงราย จังหวัดเชียงราย

3. ขอบเขตด้านตัวแปรวิจัย

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่

1. ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว
2. ความเหนียวแน่นทางสังคม
3. การรับรู้สมรรถนะคมนาคม
4. การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. สุขภาวะแบบกลุ่ม ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่
 - มิติที่ 1 ความมีชีวิตชีวา
 - มิติที่ 2 การมีโอกาส
 - มิติที่ 3 ความเชื่อมโยง
 - มิติที่ 4 การสร้างประโยชน์
 - มิติที่ 5 แรงบันดาลใจ

2. ความสุข

4. ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่วิจัยในครั้งนี้คือ พื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงราย จังหวัดเชียงราย

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การพัฒนาองค์ความรู้เชิงทฤษฎีของสุขภาวะแบบกลุ่มในประเทศไทย
2. การนำผลการวิจัยเกี่ยวกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขไปใช้ในการพัฒนาเทศบาลนครเชียงรายในมิติเชิงสังคมในการออกแบบการพัฒนาที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายกับพฤติกรรมของคนที่อาศัยและใช้ชีวิตภายในเทศบาลนครเชียงรายได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. ผลการวิจัยสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดตัวชี้วัดทางจิตสังคม (Psychosocial Determination) เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในมุมมองการเชื่อมโยงเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างมิติระดับบุคคลกับมิติระดับสังคม

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเทศบาลนครเชียงราย “เมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข” นี้เป็นการวิจัยพหุระยะ (Multi-phases) โดยอาศัยแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ในการออกแบบการวิจัย โดยเนื้อหาในบทนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่อธิบายถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือการวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. สุขภาวะแบบกลุ่ม: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ความสุข: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่ม
3. ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข
4. การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน
5. กรอบแนวคิดการวิจัย
6. สมมติฐานการวิจัย
7. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. สุขภาวะแบบกลุ่ม: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 นิยามความหมายของสุขภาวะแบบกลุ่ม

สุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-Being: CWB) Shu and Sung (2013) กล่าวว่าในภาพรวมนั้นหมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจหรือเป็นความรู้สึกที่ได้รับจากความสัมพันธ์ในมิติส่วนรวมของตนเอง ซึ่งตัวตนในภาพรวม (Collective Self) กล่าวถึงการรับรู้ตนเองว่าเป็นหนึ่งในสมาชิกของกลุ่มหรือส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งจะบ่งบอกถึงลักษณะทางจิตใจและลักษณะทางกายภาพที่บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มตนเอง เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ สถานะทางสังคม ซึ่งอาจจะบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะในเชิงปัจเจกบุคคลหรือไม่ก็ได้ ลักษณะภาพรวมนั้น สามารถจำแนกได้จากคุณลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลได้ เช่น ความสามารถ ทักษะ และความชอบที่เป็นของตนเอง (Personal Self) หรือการนิยามตนเอง (Self-definitions) ที่เกิดจากประสบการณ์ที่มีนัยสำคัญทางอารมณ์ของตนเอง (Relational Self)

มิติแบบกลุ่ม (Collective Dimension) ของอัตลักษณ์ส่งผลต่อความรู้สึกของบุคคลและต่อสุขภาวะโดยแยกออกจากมิติส่วนบุคคล และมิติเชื่อมโยงสัมพันธ์อื่น ซึ่งอาจเป็นเพียงกลุ่มที่ถูกการตีตราทางสังคม เช่น กลุ่ม LGBTQ+ ที่อาจสร้างความเครียดจากการเป็นคนกลุ่มน้อยที่สามารถนำไปสู่ผลเสียต่อสุขภาพจิตต่อไปได้ ในทางกลับกันการแสดงออกที่แข็งแกร่งของกลุ่มหนึ่งที่อยู่ด้วยนั้นสามารถทำให้ขวัญกำลังใจและความรู้สึกถึงสุขภาวะของบุคคลเพิ่มขึ้นได้ชั่วคราว เป็นเพราะชื่อเสียงทางสังคมของกลุ่มที่เกิดขึ้นมีผลโดยตรงต่อความภาคภูมิใจของบุคคล ผู้ที่อยู่เป็นสมาชิกกลุ่มจึงพยายามปกป้องและเพิ่มภาพลักษณ์ที่ดีของกลุ่มที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ด้วยวิธีการรูปแบบต่าง ๆ แต่ถึงแม้ว่ากลุ่มจะมีขนาดเล็กเพียงใดก็มักจะมียอดเกิดขึ้นภายในกลุ่มของตนเอง คือการมีแนวโน้มที่จะประเมินสมาชิกภายในกลุ่มของตนเองในทางที่ดี เมื่อเทียบกับสมาชิกจากกลุ่มอื่น และในขณะเดียวกัน

ก็มีการดูหมิ่นสมาชิกจากกลุ่มอื่น บุคคลยังคงให้น้ำหนักกับความสัมพันธ์ของตนเองกับกลุ่มที่สร้างความสำเร็จและทำให้เกิดคุณค่า ในขณะที่พยายามออกห่างจากกลุ่มที่พยายามตีตราหรือไม่เอื้อต่อการอยู่ในกลุ่ม ซึ่งผลที่เกิดขึ้นในทางบวกต่อกลุ่มจะมีผลต่อความสุขของบุคคลในกลุ่มตามไปด้วยถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมนั้นของกลุ่มก็ตาม นอกจากนี้จากงานวิจัยข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural) ยังกล่าวถึงอัตลักษณ์แบบกลุ่มยังมีผลต่อการกำหนดอารมณ์ความรู้สึกของบุคคล รวมทั้งความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของตนเอง ด้วยเพราะกลุ่มนั้นเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐาน บทบาท ความคาดหวัง และค่านิยมของกลุ่ม ซึ่งเป็นตัวกำหนดการให้คุณค่าและประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต (Traindis, 1989)

สำหรับลักษณะแบบกลุ่ม (Collectivism) นั้นมีการศึกษาในรูปแบบของลักษณะทางวัฒนธรรมที่กล่าวถึงลักษณะของบุคคลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือลักษณะแบบปัจเจกนิยม และลักษณะแบบกลุ่มนิยม โดยมีการเปรียบเทียบความแตกต่างกันของลักษณะบุคคลดังตาราง 1

ตาราง 1 การกำหนดขอบเขตลักษณะทางวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม-ปัจเจกนิยม (จตุพร นุตตะระริน, 2553)

	กลุ่มนิยม Collectivism	ปัจเจกนิยม Individualism
Ho and Chiu (1994)	ให้คุณค่ากับกลุ่ม คล้อยตามกลุ่ม รับผิดชอบต่อส่วนรวม มุ่ง ความสำเร็จของกลุ่ม พึ่งพากันและ กัน รักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม	ให้คุณค่ากับปัจเจกบุคคล ปกครองตนเอง รับผิดชอบต่อ ตนเอง มุ่งความสำเร็จส่วนตน ให้ความไว้วางใจตนเอง มีความ สนใจที่ตนเอง
Traindis (1995)	- รูปแบบทางสังคมประกอบด้วยกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิด - บุคคลมองตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เช่น ครอบครัว สมาชิกชมรม แก๊ง เป็นต้น - บุคคลได้รับแรงจูงใจจากบรรทัดฐานทางสังคมและหน้าที่ที่ได้รับจากกลุ่ม - ให้ความสำคัญกับเป้าหมายของกลุ่มมากกว่าเป้าหมายของตนเอง - มุ่งเน้นความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม	- รูปแบบทางสังคมประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันอย่างหลวม ๆ - บุคคลมองตนเองว่าเป็นอิสระจากผู้อื่น - บุคคลได้รับแรงจูงใจจากความต้องการ จากความชื่นชอบ และสิทธิของตนเอง ในการทำสิ่งต่าง ๆ กับผู้อื่น - ให้ความสำคัญกับเป้าหมายของตนเองมากกว่าเป้าหมายของกลุ่ม

	กลุ่มนิยม Collectivism	ปัจเจกนิยม Individualism
		- มุ่งเน้นที่เหตุผล ข้อดีและข้อเสีย ของความสัมพันธ์กับผู้อื่น
Hofstede (1997)	- มีความผูกพันเข้ากับสังคมอย่างใกล้ชิดเหนียวแน่นตั้งแต่บุคคลเกิด - กลุ่มให้ความสำคัญคุ้มครองบุคคลเปลี่ยนการแลกเปลี่ยนความภักดีต่อกลุ่มในระยะยาว	- มีความผูกมัดระหว่างบุคคลกันในสังคมแบบหลวม ๆ - สมาชิกในสังคมแต่ละคนถูกคาดหวังให้ดูแลตนเองและดูแลเฉพาะสมาชิกในครอบครัวที่ใกล้ชิดเท่านั้น
Kagitcibasi (2007)	- ให้ความสำคัญกับความต้องการและสิทธิของส่วนรวมมากกว่าความต้องการของแต่ละบุคคล - บุคคลต่างมีความสัมพันธ์ต่อกันต้องพึ่งพาอาศัยกัน	- ให้ความสำคัญกับความต้องการและสิทธิส่วนบุคคลมากกว่าความต้องการของส่วนรวม - แต่ละคนมีอิสระแยกออกจากกัน

องค์ประกอบของสุขภาวะแบบกลุ่ม

องค์ประกอบของสุขภาวะแบบกลุ่มมีการพยายามกำหนดไว้ด้วยแนวคิดที่แตกต่างกัน โดยมีการกำหนดองค์ประกอบหรือด้านต่าง ๆ ภายใต้นิยามของสุขภาวะทางสังคม (Social Wellbeing) เช่นงานวิจัยของ กัลยาณี สิริพิพัฒน์ และกรณีย์ ปัญญา (2558) ได้ทำการกำหนดองค์ประกอบของสุขภาวะทางสังคมว่าต้องประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีทัศนคติทางบวก 2) ความพึงพอใจในการอยู่ร่วมกัน 3) การปรับตัวทางสังคม และ 4) การช่วยเหลือเอื้ออาทรกันในสังคม

นอกจากนี้แนวคิดของ Keyes (1989; 2013 อ้างอิงจาก อรรถวิทย์ คุ้มคำภีร์, 2565) ได้อธิบายว่า สุขภาวะทางสังคมเป็นการประเมินของบุคคลต่อสถานการณ์และบทบาททางสังคมที่ตนเป็นอยู่ โดยสังคมนั้นเป็นบริบทที่อยู่ในระบบชีวิตมีอิทธิพลต่อบุคคลในลักษณะของการได้รับการสนับสนุน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

ด้านที่ 1 การยอมรับทางสังคม (Social Acceptance) เป็นการที่บุคคลมีความรู้สึกที่ดี มีความรู้สึกสนิทใจ ไว้วางใจ เชื่อมั่นในความซื่อสัตย์ และความขยันขันแข็งของผู้คนรอบข้าง เกิดความรู้สึกเชื่อมั่น และมีมุมมองที่ดีต่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่

ด้านที่ 2 การสร้างสรรค์สังคม (Social Contribution) เป็นการที่บุคคลประเมินว่าตนเองเป็นสมาชิกของสังคม มีความสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ที่มีประโยชน์และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านที่ 3 การเป็นสังคมอุดมคติ (Social Actualization) เป็นการที่บุคคลรับรู้ว่าคุณในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอาศัยอยู่ รวมถึงหน่วยงาน สถาบันในชุมชน มีความใส่ใจกันและกัน มีการ

พัฒนาชุมชน โดยคำนึงถึงการเอื้อให้สมาชิกของสังคมสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ และเป็น การที่บุคคลมองโลกในแง่ดีเกี่ยวกับอนาคตของสังคมที่ตนอาศัยอยู่

ด้านที่ 4 ความสอดคล้องทางสังคม (Social Coherence) เป็นการที่บุคคลมีความรู้สึก เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความเข้าใจว่าสังคมที่ตนเป็นสมาชิก แม้ไม่สมบูรณ์แบบ แต่สามารถ ตอบสนองความต้องการจำเป็นเป็นในการใช้ชีวิตของสมาชิกของสังคมได้อย่างสมเหตุสมผล

ด้านที่ 5 การหลอมรวมทางสังคม (Social Integration) เป็นการที่บุคคลมีความรู้สึก เป็นส่วนหนึ่ง มีความผูกพันใกล้ชิด มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่มหรือสังคมนั้น

สำหรับงานวิจัยนี้คณะวิจัยได้อาศัยแนวคิดของ Roy, Riley, Sears, and Rula (2018) ที่ ได้กำหนดสุขภาวะแบบกลุ่มประกอบด้วย 5 มิติ ดังนี้

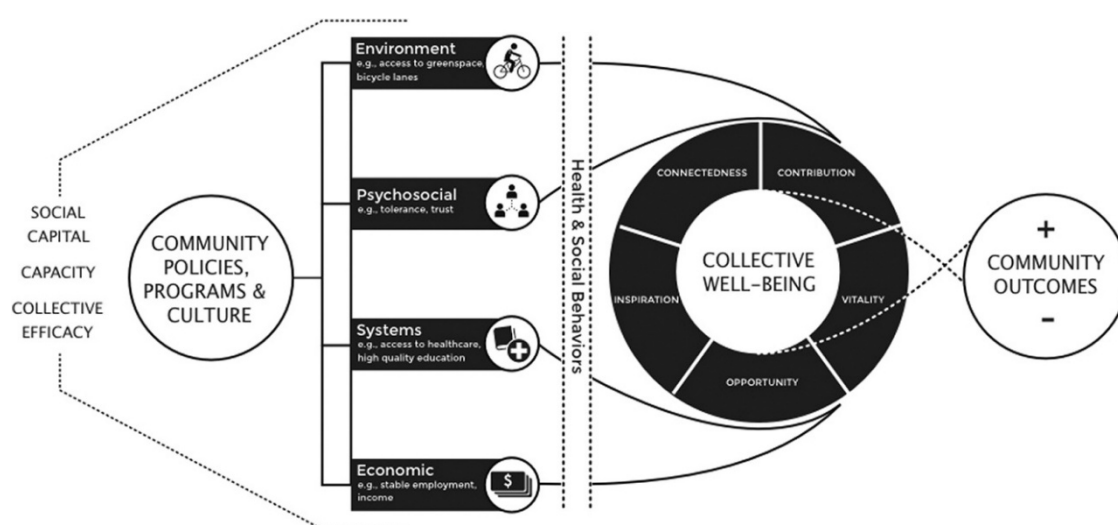
มิติที่ 1 ความมีชีวิตชีวา (Vitality) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงการรับรู้ถึงสุข ภายทางกายและอารมณ์โดยรวมของบุคคล รวมถึงสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับรู้เชิงบวก การมองโลกใน แ่งดี การระบุและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้

มิติที่ 2 การมีโอกาส (Opportunity) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกของ บุคคลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเงินและความสามารถในการบรรลุถึงเป้าหมายชีวิตของตนเองได้

มิติที่ 3 ความเชื่อมโยง (Connectedness) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึง ความรู้สึกเชื่อมโยงและการได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในกลุ่ม และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ กลุ่ม

มิติที่ 4 การสร้างประโยชน์ (Contribution) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึง ความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและมีความผูกพันกับชุมชนของตนเอง ที่ช่วยทำให้บุคคลเกิดความหมาย มี จุดมุ่งหมายร่วม และเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

มิติที่ 5 แรงบันดาลใจ (Inspiration) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกผูกพันใน กิจกรรมที่กระตุ้นและเติมเต็มจิตใจ สร้างความกล้าหาญ และทำให้รู้สึกดีต่อตัวเองอย่างเต็มที่

ภาพที่ 1 โมเดลสุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-Being) กับการพัฒนาผลลัพธ์สุขภาพของประชากร (Roy, Riley, Sears and Rula, 2018)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดอื่น ๆ เพื่อประกอบเป็นตัวแปรสุขภาวะแบบกลุ่มให้ครบถ้วนตามโมเดลสุขภาวะแบบกลุ่มของ Roy, Riley, Sears and Rula (2018) โดยสรุปนิยามความหมายตามตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 สรุปนิยามความหมายสุขภาวะแบบกลุ่มกำหนดองค์ประกอบตามแนวคิดของ Roy, Riley, Sears and Rula (2018)

องค์ประกอบของ สุขภาวะแบบกลุ่ม	นิยาม	อ้างอิงจาก
ความมีชีวิตชีวา (Vitality)	เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงการรับรู้ถึงสุขภาพทางกายและอารมณ์โดยรวมของบุคคล รวมถึงสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับรู้เชิงบวก การมองโลกในแง่ดี การระบุและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้	Ryan and Frederick (1997); Levesque (2011); Schutte, Malouff, Simunek, McKenley and Hollander (2002)
การมีโอกา (Opportunity)	เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเงินและความสามารถในการบรรลุถึงเป้าหมายชีวิตของตนเองได้	Ryff & Keyes (1989); Sinclair, Sears, Probst and Zajack (2010); Wilkinson and Pickett (2009); Kahn and Pearlin (2006)
ความเชื่อมโยง (Connectedness)	เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกเชื่อมโยงและการได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในกลุ่ม และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม	Fredrickson (2004); Seligman (2011); Cohen and Wills (1985); Ryff, Singer and Love (2004)
การสร้างประโยชน์ (Contribution)	เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและมีความผูกพันกับชุมชนของตนเอง ที่ช่วยทำให้บุคคลเกิด ความหมาย มีจุดมุ่งหมายร่วม และเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม	Ryff & Keyes (1989); Forgeard, Jayawickreme, Kern and Seligman (2011); Seligman (2012); Ryff, Singer and Love (2004); Keyes & Simoes (2012); Baumeister (1991)
แรงบันดาลใจ (Inspiration)	เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกผูกพันในกิจกรรมที่กระตุ้นและเติมเต็มจิตใจ สร้างความกล้าหาญ และทำให้รู้สึกดีมีค่าได้อย่างเต็มที่	Dunn (1959); Seligman (2012); Ryff, Singer and Love (2004); Duckworth, Peterson, Matthews and Kelly (2007); Csikszentmihalyi (1990); Ryan and Deci (2000)

ผลของสุขภาวะแบบกลุ่มต่อจิตพฤติกรรมของบุคคล

ผลของสุขภาวะแบบกลุ่มต่อพฤติกรรมทางสังคมเชิงบวกของบุคคล เช่น งานวิจัยของ Knez, Eliasson and Gustuvsson (2020) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล สุขภาวะ และความเต็มใจเสียสละเพื่อส่วนร่วมในพื้นที่โปรตส่วนตัวและพื้นที่ส่วนรวมโดยมีสุขภาวะเป็นตัวแปรส่งผ่าน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้งปลายเปิดและปลายปิดกับชาวสวีเดนจำนวน 884 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอย ผลการวิจัยพบว่า สุขภาวะแบบกลุ่มเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความเต็มใจเสียสละเพื่อส่วนร่วมของชาวสวีเดนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($b=0.18$, $p<.001$) และงานวิจัยของ Evan and Prilleltensky (2007) ที่ทำการศึกษาในกลุ่มเยาวชนอเมริกันและพบความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตยกับสุขภาวะแบบกลุ่มว่ามีความเกี่ยวข้องกันในมิติของความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่เยาวชนแสดงออกกับการมีส่วนร่วมเพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ในเมืองที่มีการสนับสนุนการประกอบการ เปิดโอกาสให้ประชาชนให้สามารถทำมาค้าขายได้ เช่นการค้าขายบนถนน บนทางเท้า มีกิจกรรมในเมืองที่ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางการตลาดก็จะทำให้ผู้ประกอบการเกิดสุขภาวะแบบกลุ่มตามไปด้วยได้ (Giraldo, Garcia-Tello, and Rayburn, 2020) นอกจากนี้ในการทบทวนวรรณกรรมของ Roy, Riley, Sears and Rula (2018) ที่พัฒนาโมเดลสุขภาวะแบบกลุ่มกับผลลัพธ์สุขภาพของประชาชนโดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างมิติทั้ง 5 ของสุขภาวะแบบกลุ่ม กับคุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมเชิงบวกด้านสุขภาพของบุคคลในหลายช่วงวัยจากผลงานวิจัยเชิงประจักษ์ โดยต่างพบความร่วมกันของผลลัพธ์สุขภาพที่ไปในทิศทางเดียวกันคือ ผลลัพธ์ด้านสุขภาพจิตของบุคคล (Mentality) เมื่อมีการเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับชุมชนที่อาศัยอยู่ได้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงสุขภาวะทางสังคมพบว่ามีความสัมพันธ์ทางลบกับปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อรัญญา ตัญคำภีร์, 2565) แสดงให้เห็นว่ามีความสำคัญต่อการกำหนดสุขภาพของบุคคลในชุมชนได้จริง

1.2 การวัดสุขภาวะแบบกลุ่ม

การวัดสุขภาวะแบบกลุ่มมีผู้พัฒนาการวัดไว้หลากหลายมิติด้วยกัน โดยเฉพาะการสร้างตัวชี้วัดหรือตัวบ่งชี้เกี่ยวกับสุขภาวะแบบกลุ่มในเชิงสังคม แต่ในแวดวงทางจิตวิทยานั้นการวัดสุขภาวะแบบกลุ่มนั้นยังไม่ปรากฏการพัฒนามาตรวัด แต่ปรากฏมาตรวัดตัวแปรในองค์ประกอบของสุขภาวะแบบกลุ่มที่พัฒนาขึ้นเป็นโมเดล รวมทั้งมาตรวัดสุขภาวะทางสังคมที่มีมิติใกล้เคียงกับสุขภาวะแบบกลุ่ม โดยสามารถสรุปได้พอสังเขปดังนี้

อรัญญา ตัญคำภีร์ (2565) ได้พัฒนามาตรวัดสุขภาวะทางสังคมฉบับภาษาไทย โดยพัฒนาจากแนวคิดของ Keyes (1989) สำหรับประเมินสิ่งแวดล้อมและการทำหน้าที่ทางสังคมของผู้สูงอายุ เช่น บุคคลรับรู้ว่ามีคนรอบข้าง (ลูกหลาน คนรอบข้าง เพื่อนบ้าน) ยอมรับตนเองและรู้สึกสบายใจที่จะอยู่ร่วมรับรู้ว่าเป็นคนสำคัญ มีคุณค่าและมีประโยชน์มีความคิดความเชื่อว่าจะสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นมาตรวัดที่มีลักษณะประเมินค่า 5 ระดับ คะแนน 1 เท่ากับ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และคะแนน 5 เท่ากับ เห็นด้วยมากที่สุด) มีค่าความเที่ยงของมาตรวัดเท่ากับ .72 นอกจากนี้งานวิจัยของ Mohammad and Quoquab

(2024) ก็ได้ใช้แนวคิดของ Keyes ในการพัฒนามาตรวัดสุขภาวะทางสังคม เป็นมาตรวัดเชิงประเมินค่า 5 ระดับแบบ Likert Scales วัดใน 5 ด้าน จำนวน 15 ข้อ ทำให้เห็นว่าหากเป็นตัวแปรสุขภาวะทางสังคมแนวคิดของ Keyes สามารถใช้ได้โดยนำเชื่อถือซึ่งมีการทดสอบโมเดลการวัด

Lee, Kim and Heo (2024) ได้พัฒนามาตรวัดสุขภาวะทางสังคมเพื่อใช้ในการศึกษาสุขภาวะของกลุ่มคนอพยพและคนไร้สถานะในเกาหลีใต้ โดยวัดใน 5 ด้าน ได้แก่ การถามหาผู้อื่นได้เมื่อเกิดความเหงาหรือความโดดเดี่ยว การขอความช่วยเหลือได้เมื่อมีปัญหา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการของชุมชน การมีส่วนร่วมในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองในชุมชน และการมีส่วนร่วมทางศาสนาและความเชื่อในชุมชน เป็นการวัดความคิดเห็นและความถี่ในการมีกิจกรรม 4-5 ระดับ

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้เห็นว่า การวัดสุขภาวะแบบกลุ่มปรากฏในตัวแปรสุขภาวะทางสังคมซึ่งใกล้เคียงกับตัวแปรที่ต้องการศึกษา แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้วิจัยต้องการทดสอบโมเดลสุขภาวะแบบกลุ่มของ Roy, Riley, Sears and Rula (2018) จึงอาศัยการวัดตัวแปรตามโมเดลดังกล่าว ดังนั้นงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการสร้างมาตรวัดขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการทดสอบโมเดลสุขภาวะแบบกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบตามโมเดลเชิงแนวคิด 5 องค์ประกอบ เป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ “ไม่จริงที่สุด” จนถึง “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีสุขภาวะแบบกลุ่มมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการทบทวนวรรณกรรมในมิติพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Sciences) ซึ่งมีความเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary Approach) และใช้มิติทางจิตวิทยา (Psychological Aspect) เป็นแกนกลางในการอธิบายปรากฏการณ์สุขภาวะแบบกลุ่มนี้ ซึ่งงานวิจัยในประเทศไทยนั้นมีการกล่าวถึงสุขภาวะแบบกลุ่มที่อ้างอิงถึงสุขภาวะเชิงสังคม (Social Wellbeing) หรือสุขภาพทางสังคม (Social Wellness) ที่องค์ประกอบอาจมีบางส่วนที่สอดคล้องหรือมีนัยยะในทิศทางเดียวกันของสุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Wellbeing) ที่คณะวิจัยสนใจศึกษา โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสังเขปดังนี้

อรัญญา ดุ้ยคำภีร์ (2565) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางสังคมและปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณในสาขาจิตวิทยา เก็บข้อมูลโดยใช้มาตรวัดความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า และมาตรวัดสุขภาวะทางสังคม จากกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 305 คน ใช้การสุ่มตามสะดวกจากผู้สูงอายุทั่วประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีสุขภาวะทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์ทางลบต่อสุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จามรี พระสุนิล (2565) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุและผู้พิการพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลเชิงพื้นที่ 12 คน โดยการวิจัยพบว่า การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมมีปัจจัยที่สำคัญได้แก่ การดำเนินชีวิต สุขภาพ และเศรษฐกิจ ที่ต้องมาจากบริบทความต้องการการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการด้านร่างกายในชุมชน โดยต้องอาศัยศักยภาพการดูแลระดับครอบครัวและชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

มานิตย์ กันทะลัก และอมลณัฐ กันทะลัก (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง The Power of Art: กระบวนการสร้างสุขภาวะทางสังคม กรณีศึกษา แมงสีหุหน้าตาของเมืองเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยประปรกต์กระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะกับกลุ่มชาวบ้านจำนวน 50 คน โดยผลการวิจัยพบว่า การสร้างสุขภาวะทางสังคมมาจากกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม 2) การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านผู้นำ 3) การพัฒนาการเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม และ 4) การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ และกระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การรับฟังความคิดเห็น 3) ความเกี่ยวข้อง 4) ความร่วมมือ และ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน

กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และยุวดี รอดจากภัย (2561) ได้ทำการศึกษาสุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณของสาขาสาธารณสุขศาสตร์ ที่ทำการศึกษากับผู้สูงอายุจำนวน 2,218 คน จากการสุ่มทั่วประเทศ ซึ่งใช้แบบวัดสุขภาวะแบบองค์รวมที่ประกอบด้วย สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุไทยอยู่ในระดับมาก โดยสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตเมืองสูงกว่าผู้สูงอายุในเขตชนบท ($t=7.881, p<.01$)

ปิยฉัตร กลิ่นสุวรรณ (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมกับการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณในสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณกับผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 350 คน โดยพบว่า สุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ($m=3.04$) และทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.67$ และ $.61$)

อมรพร สุขการ และนิลภา จิระรัตนวรรณ (2560) ได้ศึกษากระบวนการสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานตำบลสุขภาวะของเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานและสถานะเงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานตำบลสุขภาวะ จากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานตำบลสุขภาวะ ประกอบด้วยเงื่อนไข 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบท ประกอบด้วย มีความเข้าใจในสภาพปัญหาของชุมชน รับรู้ว่ามีทุนทางสังคม เข้าใจศักยภาพของทุนทางสังคม 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การมีแกนนำระดับบุคคลและระดับองค์กร ความพร้อมของประชาชนในพื้นที่ มีประสบการณ์จัดการตนเอง และ 3) ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย มีการพัฒนานวัตกรรมในพื้นที่ ให้ความสำคัญกับคนในชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม มีการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม มีการตอบสนองต่อภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งภาพความสำเร็จในการเป็นตำบลสุขภาวะ คือ สังคมดี สุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดี ประชาชนมีส่วนร่วม

กัลยาณี สิทธิภูมิ และกรณีย์ ปัญโญ (2558) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างสุขภาวะทางสังคมให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านน้ำโค้ง อำเภอเมืองจังหวัดน่าน เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการของสาขาศึกษาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์จำนวน 25 คน โดยสุขภาวะทางสังคมในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การมีทัศนคติทางบวก ความพึงพอใจในการอยู่ร่วมกัน การปรับตัวทางสังคม และการช่วยเหลือเอื้ออาทรกันในสังคม เก็บ

ข้อมูลโดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมจากกระบวนการเรียนรู้ และการสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ โดยพบว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถสร้างเสริมสุขภาวะทางสังคมทั้ง 4 ด้านได้ ผ่านพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมา

Atkinson, Bagnall, Corcoran, South and Curtis (2020) ได้ศึกษาสุขภาวะชุมชนที่มีผลต่อสุขภาวะในระดับบุคคล เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพในเชิงเอกสารซึ่งมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบกลุ่มในชุมชนว่ามีผลต่อตัวบุคคลแบบใดอย่างไร เกี่ยวกับความเครียดและความสุข ซึ่งให้ข้อสรุปว่าส่วนประกอบของสุขภาวะชุมชน ต้องพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับการคมนาคมท้องถิ่น เศรษฐกิจในท้องถิ่น ความปลอดภัยในท้องถิ่น ปัจจัยทางสังคมต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อใจกับท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งจากงานนี้แสดงให้เห็นถึงการพยายามอธิบายปรากฏการณ์ที่สิ่งแวดล้อมชุมชนมีอิทธิพลต่อการเป็นอยู่ในระดับบุคคลโดยเฉพาะด้านสุขภาพจิตที่อธิบายได้ด้วยระดับความเครียดและความสุขของบุคคล

จากข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยให้ความสนใจเกี่ยวสุขภาวะในมิติ การเชื่อมโยงระหว่างระดับบุคคลกับสังคมอยู่พอสมควรในระดับหนึ่ง ซึ่งนั่นก็แสดงให้เห็นว่าสุขภาวะแบบกลุ่มนั้นมีความสำคัญและจำเป็นในการทำ ความเข้าใจ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเมืองที่หากเข้าใจถึงเงื่อนไขเชิงสาเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่มก็จะสามารถทำให้พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ความสุข: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่ม

2.1 นิยามความหมายของความสุข

ความสุข (Happiness) เป็นคำที่มีความเป็นนามธรรม ยากที่จะให้ความหมายที่แท้จริง เพราะต่างบุคคลกันย่อมให้ความหมายของความสุขแตกต่างกันออกไป ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ระบุว่า ความสุข เป็นความสบายกาย และความสบายใจ ซึ่งมีมิติของ ความหมายอาจคาบเกี่ยวคำว่าความผาสุกทางใจ (Subjective Well-being) ที่สามารถสรุปได้ว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีคุณภาพชีวิตและความรู้สึกของสุขภาพจิต (Positive Mental Health) ทั้งทางบวกและทางลบ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสภาวะหรือสถานการณ์ในชีวิตที่กำลังเผชิญอยู่ (Friedman and et al., 2007; Hillier and Barrow, 1999 cited in Morgan and Kunkel, 2011) ซึ่งลอวตัน (Lawton, 1983; cited in James and et al., 1991) ได้จำแนกคุณภาพชีวิต (Quality of life) ออกเป็น 5 ด้านพื้นฐานที่สัมพันธ์กับการประเมินคุณภาพชีวิตของบุคคล ได้แก่ มิติด้านสุขภาพ (Health) มิติด้านสุขภาวะการทำงาน (Functional Health) มิติด้านปัญญา (Cognition) มิติด้านการใช้เวลา (Time Use) และมิติด้านพฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior) ในขณะที่ แครอล ไรฟฟ์ (Ryff and Keyes, 1995) อธิบายว่ามิติของความสุขของบุคคลนั้นประกอบด้วย 6 มิติที่มีความคาบเกี่ยวกัน ได้แก่ การยอมรับในตนเอง (Self-acceptance) การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต (Purpose in Life) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น (Positive Relations) การมีอำนาจในการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Mastery) การเจริญเติบโตของความเป็นบุคคล (Personal Growth) และความมีอิสระในตนเอง (Autonomy) ซึ่งการที่บุคคลประเมินความรู้สึกในทางบวกมากแสดงว่าบุคคลนั้นมีความผาสุก นอกจากนี้ อาร์กาลี และมาร์ติน (Argyle and Martin, 1991) กล่าวถึง ความสุข

ภายใต้แนวคิดของ Subjective well-being หมายถึง การประเมินอารมณ์ความรู้สึกภายในของบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทางความคิด และองค์ประกอบทางอารมณ์ โดยแบ่งเป็นการประเมินความสุขทางอารมณ์ในเรื่องของอารมณ์ทางบวก และอารมณ์ทางลบ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางความคิด (Cognitive Components) เป็นการประเมินความสุขในรูปแบบของความพึงพอใจในชีวิตโดยสรุปรวมชีวิตของบุคคล ทั้งเหตุการณ์ในชีวิต กิจกรรม และสภาพแวดล้อม แล้วตัดสินว่ามีความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective Components) เป็นการประเมินความสุขจากประสบการณ์ทางความรู้สึกในแต่ละสถานการณ์ชีวิตของบุคคล คือการประเมินความสุขในประเด็นของอารมณ์ทางด้านบวกและอารมณ์ทางด้านลบ อารมณ์ทางบวกและอารมณ์ทางลบ เป็นความรู้สึกของอารมณ์ที่มีความอิสระจากกัน ซึ่งจะเป็นไปไม่ได้ที่บุคคลจะมีความรู้สึกทางบวกและทางลบสองอย่างในเวลาเดียวกัน ถ้าในขณะนั้นบุคคลมีความรู้สึกทางบวกมากก็จะมีความรู้สึกทางลบน้อยลงในเวลาเดียวกัน

2.1 อารมณ์ทางบวก (Positive Affect) เป็นอารมณ์ของความสุขที่เกิดจากสภาวะแวดล้อมภายนอกและภายใน เช่น ความสุข สนุกสนาน ร่าเริง และยินดี เกิดจากแรงจูงใจภายในที่ทำให้เกิดความสุขแบบลึกซึ้งเป็นความอิ่มเอิบทางอารมณ์ซึ่งความงอกงามในตนนี้เป็นประสบการณ์ของการได้บรรลุถึงศักยภาพแห่งตน เป็นการได้เติมเต็มชีวิตโดยการดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับศักยภาพแห่งตน (วรารักษ์ ผาทอง, 2549) โดยองค์ประกอบของอารมณ์ทางบวกแบ่งเป็น 3 มิติ (Argyle, 1987 cited in Argyle, 1994) ดังนี้

2.1.1 ความรู้สึกสุขใจ (Joy) และความรู้สึกยินดี (Elation) เป็นมิติหลักของอารมณ์ทางบวกซึ่งมีความสัมพันธ์กับใบหน้าที่ยิ้มแย้ม มีความยินดีที่ได้อยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความรู้สึกของการยอมรับ มีความรู้สึกมั่นใจในตนเอง เป็นกันเอง และสามารถแก้ไขปัญหาได้ดี

2.1.2 ความตื่นเต้น (Excitement) และ ความสนใจ Interest) เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความรู้สึกตื่นเต้นร่วมกับความรู้สึกยินดี บุคคลนั้นก็จะมีความสุขและมีระดับความเข้มข้นอารมณ์ที่มากกว่าความรู้สึกสุขใจหรือความรู้สึกยินดี โดยจะแสดงออกมาด้วยการหัวเราะ

2.1.3 ความรู้สึกซึมซับ (Absorption) และสิ้นไหล (Spontaneity) เป็นประสบการณ์ภายในทางอารมณ์ที่มีความเข้มข้นอยู่ในระดับสูง เป็นอารมณ์ภายในที่ลึกซึ้งเกิดจากการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเช่น การฟังดนตรี การอ่านหนังสือ และการชื่นชมกับความงามของธรรมชาติ ซึ่งบุคคลจะมีความสุขได้ต้องทุ่มเทใส่ใจอย่างเต็มที่ในงานที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าในตนเอง

2.2 อารมณ์ทางลบ (Negative Affect) ที่พบคือ ความซึมเศร้า นอกจากนี้ยังมีอาการอื่นที่จัดเป็นอารมณ์ทางลบ เช่น ความเสียใจ ความกลัว ความโกรธ ความวิตกกังวล และกลุ่มอารมณ์ทางความเครียด ซึมเศร้า ได้แก่อาการหดหู่ รู้สึกเบื่อหน่าย หดความสนุกสนาน หรือบางครั้งหมดอาลัยตายอยาก เป็นอาการที่อยากปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ตนเองมีความสุข

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ถึงความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงระหว่างความสุข ความผาสุกทางใจ และคุณภาพชีวิต ที่ความสุขนั้นมาจากทั้งสภาวะภายในของบุคคลรวมไปถึงความพร่างพร้อของสภาวะภายนอก โดยงานวิจัยนี้ผู้วิจัยพิจารณาความสุขของบุคคลในมิติที่เป็นภาวะเชิงอัตวิสัยตาม

นิยามของอาร์กาเอล และมาร์ติน (Argyle and Martin, 1991) ที่หมายถึง การประเมินภายในของบุคคล เกี่ยวข้องกับภาพรวมของชีวิตว่าพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ และการประเมินทางอารมณ์ ความรู้สึกภายในของบุคคลโดยมุ่งไปที่อารมณ์ทางบวก ทั้งความรู้สึกสุขใจ ยินดีในชีวิต การมีความตื่นตัวจากสิ่งที่น่าสนใจ ตลอดจนความรู้สึกซาบซึ้ง และความล้นเหลือในการดำเนินชีวิต

2.2 การวัดความสุข

ความสุขเป็นคุณลักษณะทางจิตที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรงการวัดความสุขในชีวิตจึงสามารถวัดได้โดยอ้อม (Indirect Measure) แต่แบบวัดที่ค้นพบนั้นส่วนใหญ่เป็นการวัดความพึงพอใจในชีวิตทั่วไป รวมถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย (สุรพล พะยอมแย้ม, 2545) ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

แบบสอบถามความพึงพอใจมินนิโซตา (Minnesota Satisfaction Questionnaire : MSQ) เป็นแบบวัดความพึงพอใจในงานที่ได้รับความนิยมมากแบบวัดหนึ่ง เป็นลักษณะให้บุคคลเลือกตอบเป็นมาตรประเมินค่า (Rating Scale) ประกอบด้วยชุดคำถามย่อย 26 ด้าน เล่น ความพึงพอใจในผลตอบแทน โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ เพื่อนร่วมงาน การได้รับการยอมรับ ต่อมามีการพัฒนาแบบสอบถามจนเหลือข้อคำถาม 20 ข้อ เพื่อให้ง่ายและใช้เวลาเฉลี่ยน้อยลง สามารถใช้ได้กับคนจำนวนมากและหลายประเภท

แบบสอบถามความพึงพอใจของแฮคแมนและโอลด์แฮม (Hackman and Oldham's Satisfaction Scale) Hackman และ Oldham (1980 อ้างอิงใน สุรพล พะยอมแย้ม, 2545) ได้พัฒนาแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของบุคคลมีลักษณะคล้ายกับแบบวัดความพึงพอใจมินนิโซตา ประกอบด้วยคำถามประเมินค่า 7 ระดับ จำนวน 25 ข้อเป็นข้อคำถามวัดความพึงพอใจด้านบริบทของงาน หรือความพึงพอใจภายนอกรวม 10 ข้อ และข้อคำถามวัดความพึงพอใจด้านความรู้สึกหรือความพึงพอใจภายในรวม 15 ข้อ

แบบประเมินความสุขของออกฟอร์ด (The Oxford Happiness Inventory - OHI) สร้างขึ้นโดย Argyle and Crossland (1990 อ้างอิงจาก ชินกร น้อยคำยาง และปภาดา น้อยคำยาง, 2555) เป็นแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 29 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ระดับตั้งแต่ “ไม่มีความสุข” จนถึง “มีความสุขอย่างชัดเจน” มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .90 เมื่อทดสอบซ้ำพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .78 และมีการนำไปใช้ในประเทศต่าง ๆ อีก 4 ประเทศ

Diener (2003 อ้างอิงจาก ชินกร น้อยคำยาง และปภาดา น้อยคำยาง, 2555) ได้สร้างแบบวัดความสุขที่เป็นเครื่องมือเพื่อประเมินการรับรู้ในช่วงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต ประกอบด้วยข้อคำถามสั้นจำนวน 5 ข้อโดยมีระยะแนบ 7 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ไปจนถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”

สำหรับในประเทศไทย ก็ได้มีการนำแนวคิดมาสร้างเป็นเครื่องมือวัดความสุข ตามบริบทต่าง ๆ ที่นักวิจัยมีความสนใจ เช่น ดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทย (Thai Happiness Indicators) ฉบับสั้น 15 ข้อ ของอภิชัย มงคล และคณะ (2546) เป็นแบบวัดสุขภาพจิตของคนไทยที่พัฒนามาจากกรอบแนวคิดนิยามของสุขภาพจิต และมิติการวัดสุขภาพจิต ที่บ่งบอกถึงการมีสุขภาวะจิตดีหรือมีปัญหาสุขภาพจิต ประกอบด้วย 4 มิติ คือ สภาพจิตใจ (Mental State) สมรรถภาพของจิตใจ (Mental Capacity) คุณภาพของจิตใจ (Mental Quality) และปัจจัยสนับสนุน (Supporting Factors) เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินค่า 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก เล็กน้อย และไม่เลย ซึ่งมี

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .81 ส่วนงานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบสอบถามวัดความสุขในการทำงานของพยาบาลประจำการโดยจงจิต เลิศวิบูลย์มงคล และยุพิน อังสุโรจน์ (2547) ที่นำแนวคิดของ Diener มาเป็นฐานในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยแบบวัดเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “เหตุการณ์นั้นไม่เกิดขึ้นเลย” จนถึง “เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นตลอดเวลา” แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความพึงพอใจในชีวิต ด้านความพึงพอใจในงาน ด้านอารมณ์บวก และด้านอารมณ์ลบ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ .88 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของนภัชชล รอดเที่ยง (2550) ที่ได้พัฒนาแบบวัดความสุขในการทำงานแต่เป็นบริบทของบุคลากรศูนย์อนามัย ที่สร้างตามแนวคิดของ Manion และ Diener มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “ตรงกับระดับการรับรู้ที่น้อยที่สุด” ถึง “ตรงกับระดับการรับรู้มากที่สุด” ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ มี 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจในชีวิต ความพึงพอใจในงาน และอารมณ์ต่อการปฏิบัติงาน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77

จากการทบทวนการวัดความสุขผู้วิจัยอาศัยการสร้างแบบวัดความสุขขึ้นใหม่จากแนวคิดของ Argyle and Martin (1991) โดยประกอบด้วย 3 มิติ คือ 1) ความสุขใจและความยินดี 2) ความตื่นเต้นและความน่าสนใจ และ 3) การซึมซับและความถี่ไหล ซึ่งมาตรวัดความสุขมีลักษณะเป็นมาตราประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีความสุขมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขกับสุขภาวะแบบกลุ่ม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบงานวิจัยที่ศึกษาสุขภาวะทางสังคม สุขภาวะแบบกลุ่ม โดยเชื่อมโยงกับความสุขรวมทั้งสุขภาพทางจิตใจของบุคคลในหลากหลายช่วงวัย สามารถสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

งานวิจัยของ อรัญญา ตัญคำภีร์ (2565) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางสังคมและปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณในสาขาจิตวิทยา เก็บข้อมูลโดยใช้มาตรวัดความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า และมาตรวัดสุขภาวะทางสังคม จากกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 305 คน ใช้การสุ่มตามสะดวกจากผู้สูงอายุทั่วประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีสุขภาวะทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์ทางลบต่อสุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าหากบุคคลมีสุขภาวะทางสังคมมากขึ้นแล้วปัญหาสุขภาพจิตจะลดลงซึ่งนั่นหมายถึงการที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขภายใต้การมีสุขภาวะที่ดีทางสังคม นอกจากนี้งานวิจัยของ Nofre (2021) ได้ศึกษาสุขภาวะที่ดีทางสังคมในมิติของเชื่อมโยงกับการสร้างชุมชนและการสนับสนุนซึ่งกันทางจิตใจภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19 โดยมีพื้นที่ในการสร้างความหมายในการใช้ชีวิตกลางคืน โดย Nofre กล่าวถึงชีวิตกลางคืนที่นอกเหนือจากวัฒนธรรมและเศรษฐกิจแล้วยังได้กล่าวถึงการมีอยู่ของสุขภาวะทางสังคมที่ดีที่มาจากการเชื่อมโยงกันระหว่างผู้คน สะท้อนถึงศักยภาพของชีวิตกลางคืนที่เป็นกลไกในการสร้างให้เกิดสุขภาวะทางสังคมที่ดี การสร้างชุมชนของตนเอง ความเข้าใจในพฤติกรรม วัฒนธรรม รวมถึงการสนับสนุนซึ่งกันและกันทางจิตใจ นั้นทำให้เห็นว่าสุขภาวะทางสังคมเป็นอีกหนึ่ง

มิติที่ทำให้ผู้คนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีสีสันท่ามกลางความหลากหลาย และงานวิจัยของ Arifin and Azini (2021) ได้ทำการศึกษาสุขภาวะทางสังคมที่ดีกับความสุขส่วนรวม โดยมุ่งศึกษาการพัฒนาอาชีพในกลุ่มคนที่มีชื่อว่า "Sedekah Selamatan Sir" “ชะกาต” ในประเทศอินโดนีเซีย เป็นการศึกษาในรูปแบบชาติพันธุ์วรรณนาเพื่ออธิบายรูปแบบทางวัฒนธรรมทางอาชีพของคนกลุ่มนี้ ซึ่งมีความเชื่อที่ว่าการทำ "Sedekah Selamatan Sir" ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นทำให้เกิดความสามัคคี เกิดความสุข ที่มาจากการทำบุญจากการให้รูปแบบหนึ่ง โดยผลการวิจัยพบว่า การให้ความหมายของการ "Sedekah Selamatan Sir" หมายถึงเป็นการเตือนจิตใจว่าการประกอบอาชีพของตนเองนั้นต้องประกอบด้วยการให้คุณค่าจากการแสดงความเคารพและการบูชา ความคาดหวังในพรที่ได้ให้เกิดแก่ครอบครัว และการให้ทานเพื่อรักษาความสามัคคีกับเพื่อนบ้าน นอกจากนี้งานวิจัยของ Liang and et al. (2023) ได้อธิบายถึงพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างพลังขับเคลื่อนของความสุขกับสุขภาวะทางสังคม โดยศึกษาในชาวปากีสถานอาศัยแบบสำรวจมาตรฐานทางสังคมกับความเป็นอยู่ที่ดีของชาวปากีสถาน เพื่ออธิบายว่าการขาดพลังขับเคลื่อนส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดี การศึกษา และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของครอบครัวหรือไม่อย่างไร ซึ่งพบว่าพลังขับเคลื่อนมีผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี ครอบครัวที่มีพลังขับเคลื่อนน้อย สมาชิกในครอบครัวมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาด้านสุขภาพ มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น หยัดเรียน รวมทั้งมีโอกาสในการหางานน้อยลง

จากงานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าการเชื่อมโยงกันระหว่างบุคคลในกลุ่มในชุมชนที่เป็นได้ทั้งกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกัน ต่างหรือร่วมวัฒนธรรม รวมทั้งการมีแบบแผนในการปฏิบัติต่อกันนั้น ทำให้เกิดความความสุขภายในซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิตทางสังคมที่เมื่อบุคคลรับรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแล้วบุคคลจะมีความสุขตามระดับคุณภาพชีวิตทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดทางสังคมเกี่ยวกับความสุข

3. ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

สุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขเป็นตัวแปรที่มีความน่าสนใจด้วยเพราะมีความเป็นสหสัมพันธ์กับคุณลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลด้วยซึ่งในงานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดให้ทุกตัวแปรสามารถวัดได้ในเชิงจิตมิติโดยกำหนดให้เป็นมาตรอัตราภาค (Interval Scale) ภายใต้การรับรู้ปรากฏการณ์ของบุคคล กำหนดปัจจัยจากแนวคิดสุขภาวะแบบกลุ่มของ Roy, Riley, Sears and Rula (2018) โดยเป็นทั้งตัวแปรระดับบุคคล ระดับสภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ระดับสังคมเชิงระบบทางเศรษฐกิจและการบริการทางสังคม โดยมี 4 กลุ่มปัจจัย ดังนี้

3.1 ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Factor): ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว (Green Place Attachment)

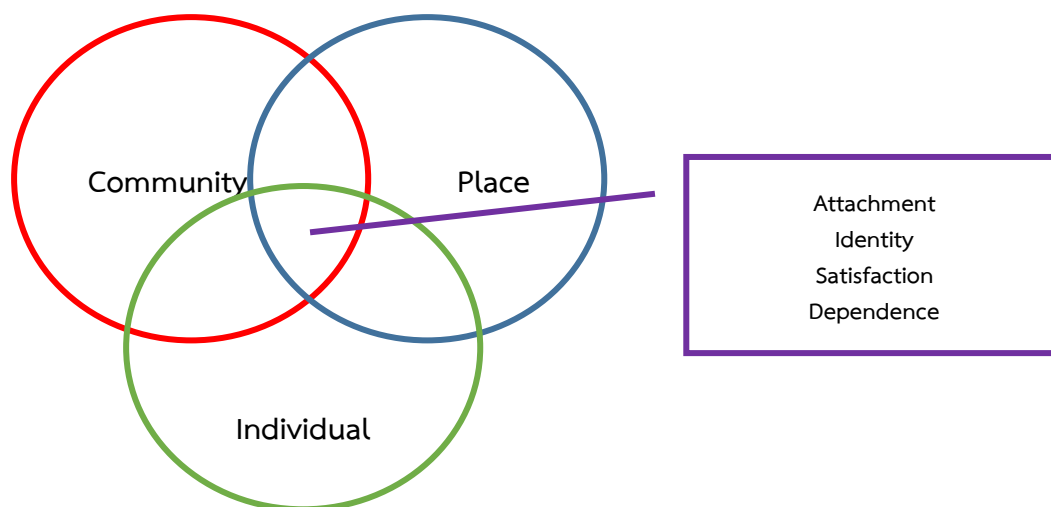
สิ่งแวดล้อมของชุมชนหรือเมืองนั้นเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาตินั้นรวมถึงแหล่งน้ำและสัตว์ป่า สวนสาธารณะในท้องถิ่น ป่าสงวนชุมชน ไปจนถึงคุณภาพของอากาศและน้ำ สำหรับสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้น เช่น ถนน เส้นทางคมนาคม ทางจักรยาน ความสามารถในการเดินทาง เช่น ทางเท้า และที่อยู่อาศัยที่เป็นอาคารบ้านเรือน ที่จะมีความแตกต่างกันระหว่างเมืองกับชนบท สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรทาง

สิ่งแวดล้อมคือความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ซึ่งพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ต่อสุขภาพกายและจิตของบุคคล เชื่อมโยงกับพื้นที่ทางธรรมชาติ การมีต้นไม้ มีความร่มรื่น (Thwaites, Mizen and Fry, 2024; Bressane, Loureiro and Medeiros, 2024; Bertram and Rehdanz, 2015) โดยพื้นที่สีเขียวอาจ มีได้หลากหลายรูปแบบได้แก่พื้นที่ธรรมชาติพื้นที่สีเขียวเพื่อบริการพื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อมพื้นที่สีเขียวบริเวณเส้นทางสัญจรและพื้นที่สีเขียวเศรษฐกิจชุมชน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2018) ยังได้จำแนกพื้นที่สีเขียวออกเป็น 6 รูปแบบได้แก่ 1) พื้นที่สีเขียวสาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ 2) พื้นที่สีเขียวเพื่ออรรถประโยชน์ เช่น พื้นที่สีเขียวส่วนบุคคล พื้นที่สีเขียวในสถาบัน พื้นที่สีเขียวในพื้นที่สาธารณูปการ 3) พื้นที่สีเขียวที่เป็นริ้วยาวตามแนวสาธารณูปการ เช่น บริเวณริมทาง เกาะกลางถนน เขตทางรถไฟ 4) พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจของชุมชน เช่น ไร่นา สวนผลไม้ 5) พื้นที่สีเขียวธรรมชาติ เช่น พื้นที่สีเขียวบนเนินเขา พื้นที่ชุ่มน้ำ 6) พื้นที่สีเขียวที่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์หรือรอการพัฒนา เช่น พื้นที่สีเขียวที่ปล่อยรกร นอกจากนั้น คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2003) ได้ให้ความหมายพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนไว้ว่า คือพื้นที่โล่งในเขตเทศบาลมีพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลักได้รับการจัดการตามหลักวิชาวนวัฒนวิทยาและภูมิสถาปัตย์เพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์ให้อ่านนวยต่อการพักผ่อนหย่อนใจและทำหน้าที่เป็นปอดของเมืองอย่างยั่งยืนทำให้ชุมชนเมืองเป็นเมืองสีเขียวที่น่าอยู่ตลอดไป ดังนั้นพื้นที่สีเขียวมีความสัมพันธ์กับเมืองสุขภาวะ (พิสิทธิ์ ดันติพิสิฐกุล และสัญญา ฉิมพิมล, 2566)

ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

3.1.1 นิยามความหมายของความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว

การนิยามความหมายของความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ทฤษฎีความผูกพันต่อถิ่นที่ (Place Attachment Theory) กล่าวว่าสภาพรวมของสภาวะทางจิตใจของบุคคลต่อสถานที่ที่ตนมีประสบการณ์ในพื้นที่นั้นสะท้อนออกมาในการรับรู้การใช้งานของพื้นที่ ความรู้สึกเชื่อมโยงทางอารมณ์กับพื้นที่ การรับรู้อัตลักษณ์ของพื้นที่ และสายใยทางสังคมในพื้นที่ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์สะท้อนสัมพันธ์ภาพทางจิตใจระหว่างบุคคลกับพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งพื้นที่สีเขียวในชุมชนรวมหมายถึง พื้นที่สาธารณะสำหรับการใช้ประโยชน์ในการออกกำลังกาย สุนทรียะ พื้นที่ทางอาหาร มีต้นไม้พรรณที่สร้างสีเขียวให้กับพื้นที่ในชุมชน โดยความผูกพันต่อถิ่นที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การรับรู้การใช้งานของพื้นที่ (Place Dependency) ความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับพื้นที่ (Place Affect) การรับรู้อัตลักษณ์ของพื้นที่ (Place Identity) และสายใยทางสังคมในพื้นที่ (Place Social Bonding) นอกจากนี้ Erfani (2022) ยังมิได้ทำการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันเชื่อมโยงกับสถานที่โดยอาศัยแนวคิดสหสาขาวิชาการ มีการอธิบายถึงความผูกพันต่อสถานที่ในมิติของการรับรู้สัมผัสถึงความเชื่อมโยงระหว่างตัวบุคคล (Individual) ชุมชน (Community) และสถานที่ (Place) ที่มีลักษณะเป็นปฏิสัมพันธ์กันของทั้ง 3 ปัจจัยที่กล่าวมา โดยให้ชื่อว่า “Sense of Place” ซึ่งมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกับทฤษฎีความผูกพันต่อถิ่นที่ โดยความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ ประกอบด้วยผลของปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านสถานที่ 4 ด้านได้แก่ ความผูกพัน (Attachment) อัตลักษณ์ (Identity) ความพึงพอใจ (Satisfaction) และการพึ่งพาอาศัยกัน (Dependence)

ภาพที่ 2 ความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ (Sense of Place) ปรับปรุงจาก Erfani (2022)

ตาราง 3 เปรียบองค์ประกอบของทฤษฎีความผูกพันถิ่นที่กับความรู้สึกผูกพันกับสถานที่

ความผูกพันถิ่นที่ (Place Attachment)	ความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ (Sense of Place)
1. สายใยทางสังคมในพื้นที่ (Place Social Bonding)	1. ความผูกพัน (Attachment)
2. การรับรู้อัตลักษณ์ของพื้นที่ (Place Identity)	2. อัตลักษณ์ (Identity)
3. ความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับพื้นที่ (Place Affect)	3. ความพึงพอใจ (Satisfaction)
4. การรับรู้การใช้งานของพื้นที่ (Place Dependency)	4. การพึ่งพาอาศัยกัน (Dependence)

นอกจากนี้การอธิบายเรื่องความผูกพันต่อพื้นที่นอกเหนือจากมิติความเชื่อมโยงระหว่างความคิด (Cognitive) และความรู้สึก (Emotional) ยังมีการอธิบายในเชิงการบริหารจัดการขององค์กรที่ทำให้บุคคลที่อาศัยในพื้นที่การดูแลเกิดความผูกพันขึ้นซึ่งอยู่ในสาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ เช่น ความผูกพันต่อองค์กร (Organization Engagement) และการประยุกต์ในมุมมองสาขาบริหารจัดการสาธารณะ ที่อธิบายความผูกพันต่อชุมชน (Public Commitment) ว่าเป็นการแสดงออกของบทบาทสมาชิกในชุมชนที่มีต่อชุมชนของตนเอง และมีต่อสมาชิกด้วยกัน โดยมีค่านิยมและความเชื่อในการสร้างความสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งชุมชนประกอบด้วยหน่วยจัดการทำให้ความผูกพันประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์กรชุมชน ด้านผู้นำองค์กรชุมชน ด้านเจ้าหน้าที่และบุคลากรภาครัฐ และสมาชิกในชุมชน (นันทพร รัตตานนท์ และ วาสนา คงสกุลทรัพย์, 2562) ซึ่งเป็นอีกมุมมองหนึ่งที่พยายามอธิบายความผูกพันต่อพื้นที่

ดังนั้นงานวิจัยนี้ความรู้สึกผูกพันต่อพื้นที่ซึ่งมุ่งไปที่พื้นที่สีเขียวของชุมชนที่เชื่อมโยงกับการอาศัยอยู่และใช้ชีวิตของผู้คน โดยประยุกต์จากทฤษฎีความผูกพันถิ่นที่และความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ ซึ่งความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียวหมายถึง ภาพรวมในเชิงประเมินของความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อพื้นที่สีเขียวในอาณาบริเวณชุมชนที่ตนอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ เกี่ยวกับความรู้สึกผูกพันต่อพื้นที่ การรับรู้ถึงอัตลักษณ์และจุดเด่นของพื้นที่สีเขียวของตนเอง ความรู้สึกพอใจต่อพื้นที่สีเขียว และการรับรู้ถึงความสามารถในการใช้ประโยชน์ได้ของพื้นที่สีเขียว ได้แก่ พื้นที่สวนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวอรรถประโยชน์ส่วนรวมชุมชน

3.1.2 การวัดความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว

การวัดความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียวมีการพัฒนาแบบวัดไว้ในทิศทางเดียวกันและมีอยู่มากพอสมควรตามแนวคิดและทฤษฎีความผูกพันต่อพื้นที่ โดยของอธิบายแบบวัดความผูกพันต่อพื้นที่ไว้พอสังเขป ดังนี้

แบบสอบถามความผูกพันต่อพื้นที่ ของ Chen, Lui and Chen (2024) ได้ทำการศึกษาบทบาทของความผูกพันต่อพื้นที่ในความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อความสูงวัยกับสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในประเทศไต้หวัน เป็นการวิจัยสหสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยทำการเก็บข้อมูล 2 ระยะในกลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุจำนวน 1,190 คนในระยะที่ 1 และจำนวน 483 คนในระยะที่ 2 ซึ่งมาจากกลุ่มเดียวกันในระยะที่ 1 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามความผูกพันต่อพื้นที่นั้นมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่าแบบ Likert Scale 5 ระดับตั้งแต่ “มากที่สุด” ไปจนถึง “น้อยที่สุด” โดยมีข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ สอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับพื้นที่ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับเพื่อนบ้าน โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .80

แบบสอบถามความผูกพันต่อพื้นที่ ของ Ji, Niu and Acheampong (2023) ได้ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลของความผูกพันต่อพื้นที่จากมุมมองของผู้คน โดยศึกษาความผูกพันต่อพื้นที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุต่อสุขภาวะและส่งผลต่อการแนะนำต่อเพื่อให้ผู้อื่นมาท่องเที่ยวหรือใช้ชีวิตในนครเฉิงตู กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในนครเฉิงตูจำนวน 519 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความผูกพันต่อพื้นที่ที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความเป็นเจ้าของพื้นที่ ความเป็นมิตร ความเป็นครอบครัว และการมีอัตลักษณ์ของตนเอง โดยแบบวัดมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่าแบบ Likert Scale 5 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ไปจนถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวนข้อคำถามทั้งด้านรวมและรายด้านทั้งหมด 23 ข้อ มีค่าถ่วงน้ำหนักกระจายข้อผ่านเกณฑ์ที่ดี มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามระหว่าง .80-.93

แบบสอบถามความผูกพันต่อชุมชน ของอัญชลี นรินทร และกนก เพ่งจินดา (2565) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่สัมพันธ์กับความผูกพันต่อชุมชนในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนจำนวน 400 คนจากชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยใช้การสุ่มหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความผูกพันต่อชุมชน ที่ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสถานที่ ด้านความเป็นอัตลักษณ์ ด้านการทำหน้าที่ และด้านความรู้สึกรักชุมชน มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่าแบบ Likert Scale 5 ระดับ ตั้งแต่ “น้อยที่สุด” ไปจนถึง “มากที่สุด” โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .85

จากการทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่า แบบวัดความผูกพันต่อพื้นที่นั้นจะมีการสร้างและพัฒนาแบบวัดให้สอดคล้องกับบริบทที่ต้องการวัด ซึ่งจะแปรเปลี่ยนไปตามลักษณะทั้งทางกายภาพและวัฒนธรรมของพื้นที่ต่าง ๆ ดังนั้นงานวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการสร้างแบบวัดขึ้นเอง โดยเป็นแบบวัดความผูกพันต่อพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นมาตราประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่จริงเลย” ไปจนถึง “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบคะแนนมากจะเป็นผู้ที่มีความผูกพันต่อพื้นที่ที่เชื่อมโยงมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

3.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของความผูกพันต่อพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อพื้นที่นั้นมีการทำวิจัยไว้มากโดยเป็นการวิจัยอย่างหลากหลายสาขาวิชา ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้วิจัยขอเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสังเขปเพื่อแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมต่อพฤติกรรมของบุคคลดังนี้

งานวิจัยของ Chen, Lui and Chen (2024) ได้ทำการศึกษาบทบาทของความผูกพันต่อพื้นที่ในความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อความสูงวัยกับสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในประเทศไต้หวัน เป็นการวิจัยสหสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยทำการเก็บข้อมูล 2 ระยะในกลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุจำนวน 1,190 คนในระยะที่ 1 และจำนวน 483 คนในระยะที่ 2 ซึ่งมาจากกลุ่มเดียวกันในระยะที่ 1 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประเมินค่าแบบ Likert Scale 5 ระดับ ทำการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยโปรแกรม R โดยผลการวิจัยพบว่า สมการเชิงโครงสร้างของเจตคติต่อความสูงวัยกับสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของผู้สูงอายุมีความสอดคล้องกลมกลืนกันโดยมีความผูกพันต่อพื้นที่เป็นตัวแปรคั่นกลาง เมื่อพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยพบว่า ความผูกพันต่อพื้นที่มีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\beta=0.110$, $p<.001$) สำหรับงานวิจัยของ Ji, Niu and Acheampong (2023) ได้ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลของความผูกพันต่อพื้นที่จากมุมมองของผู้คน โดยศึกษาความผูกพันต่อพื้นที่ที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุต่อสุขภาวะและส่งผลต่อการแนะนำต่อเพื่อให้ผู้อื่นมาท่องเที่ยวหรือใช้ชีวิตในนครเฉิงตู กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในนครเฉิงตูจำนวน 519 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ความผูกพันต่อพื้นที่ที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความเป็นเจ้าของพื้นที่ ความเป็นมิตร ความเป็นครอบครัว และการมีอัตลักษณ์ของตนเอง แบบสอบถามสุขภาวะเชิงอัตวิสัย และแบบสอบถามความตั้งใจที่จะแนะนำให้ผู้อื่น ทำการทดสอบโมเดลด้วยสมการเชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยโปรแกรม AMOS โดยผลการวิจัยพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับหลักฐานเชิงประจักษ์ $X^2=1279.36$, $df=393$, $X^2/df=3.25$, $p<0$, $NFI=0.90$, $CFI=0.93$, $RMSEA=0.066$ และเมื่อพิจารณาระหว่างความผูกพันต่อพื้นที่กับสุขภาวะพบว่า ความผูกพันต่อพื้นที่ของชาวนครเฉิงตูมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานเท่ากับ .91 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนงานวิจัยของ อัญชลี นรินทร และกนก เพ่งจินดา (2565) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่สัมพันธ์กับความผูกพันต่อชุมชนในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์โดยคุณภาพชีวิตมีองค์ประกอบด้านจิตใจ ในขณะที่ความผูกพันต่อชุมชนนั้น เป็นการประยุกต์แนวคิดความผูกพันต่อพื้นที่เข้ากับปฏิสัมพันธ์ของชุมชน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน

สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตทั้งด้านรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=.54-.69$) ซึ่งนับว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีความผูกพันต่อพื้นที่ รวมทั้งแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้

3.2 ปัจจัยทางจิตสังคม (Psychosocial Factor): ความเหนียวแน่นทางชุมชน (Community Cohesion)

ความเหนียวแน่นทางชุมชนเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญมากทั้งสำหรับชุมชนและตัวบุคคลที่อาศัยดำเนินชีวิตในชุมชน ความเหนียวแน่นทางสังคม

ความเหนียวแน่นทางชุมชน: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

3.2.1 นิยามความหมายของความเหนียวแน่นทางชุมชน

ความเหนียวแน่นทางชุมชน เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่เชื่อมโยงกับกลุ่มที่บุคคลนั้นใช้ชีวิตอยู่สะท้อนถึงการเปิดโอกาสหรือการมีพื้นที่ในการมีส่วนร่วมทางสังคมของบุคคลในพื้นที่หรือชุมชน ทำให้เกิดความไว้วางใจ ความเชื่อมโยง และสำนึกในความเป็นพลเมือง ความเหนียวแน่นทางสังคมยังมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจทั้งในมิติภายในตัวบุคคลและระหว่างบุคคล (Speer and et al., 2001) ด้วยเพราะเป็นคุณลักษณะที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคมของบุคคลที่อาศัยและดำเนินชีวิตอยู่

ความเหนียวแน่นทางสังคม หมายถึง สภาวะที่สมาชิกในสังคมหรือชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมเกลียว มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีเป้าหมายร่วมในการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุข แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากสังคมวิทยา โดยเฉพาะผลงานของ Émile Durkheim ที่ใช้คำว่า “Solidarity” เพื่ออธิบายแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมในลักษณะของความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันของสมาชิกในสังคม ในงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบและวิธีการควบคุมทางสังคมต่อความเป็นหนึ่งเดียวกัน: กรณีศึกษาชุมชนพุกงา” โดย เอกชัย ไชยอำพร (2559) ได้กล่าวถึงความหมายของความเหนียวแน่นทางสังคมในมิติของ “ความเป็นหนึ่งเดียวกัน” ซึ่งครอบคลุมถึงภาวะของการอยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง ความสมัครสมาน ความร่วมมือ และการมีจิตสำนึกส่วนรวม โดยมีรากฐานจากการขัดเกลาทางสังคมและการควบคุมทางสังคมผ่านกลไกของครอบครัว ผู้นำชุมชน ความเชื่อ และสถาบันในชุมชน แนวคิดนี้ยังมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นภาวะของความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน (Sense of belonging)
2. เป็นพลังภายในที่ทำให้สมาชิกในสังคมยึดโยงต่อกันผ่านค่านิยมและบรรทัดฐานเดียวกัน
3. เป็นผลลัพธ์ของการที่สังคมหรือชุมชนสามารถควบคุมพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนหรือก่อความขัดแย้ง
4. เป็นแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีความเท่าเทียม ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

นอกจากนี้ แนวคิดของ Parsons ยังได้อธิบายผ่านคำว่า Social Unity ซึ่งสื่อถึงกลไกทางสังคมที่ทำให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงผ่านการแบ่งหน้าที่ การประสานบทบาท และการรวมกลุ่มเพื่อจุดมุ่งหมายร่วม

ในการอธิบายร่วมสมัย ความเหนียวแน่นทางสังคมยังเกี่ยวข้องกับ

1. การรวมกลุ่มในสังคม (social inclusion) การที่สมาชิกทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะมีความหลากหลายในด้านใด ก็สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมได้

2. การไว้วางใจซึ่งกันและกัน (trust) มีความมั่นใจว่าอีกฝ่ายจะไม่หาผลประโยชน์จากกัน

3. ความรับผิดชอบร่วม (collective responsibility) สมาชิกในชุมชนรับผิดชอบร่วมกันต่อปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ดังนั้น ความเหนียวแน่นทางสังคมจึงไม่ใช่เพียงแค่การไม่ทะเลาะกัน แต่คือพลังแห่งการอยู่ร่วมกันที่มีความหมาย โดยผ่านระบบค่านิยม ความเชื่อ ผู้นำ และกลไกทางสังคมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความไว้วางใจในระยะยาว

ความสำคัญของความเหนียวแน่นทางสังคม

ความเหนียวแน่นทางสังคม เป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง เป็นระเบียบ และมีคุณภาพ เพราะช่วยหล่อหลอมให้สมาชิกในสังคมรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความผูกพันต่อกันและกัน รวมถึงต่อกฎระเบียบและค่านิยมร่วมของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ในงานวิจัยของ เอกชัย ไชยอำพร (2559) ซึ่งศึกษา “ชุมชนพลุกงา” พบว่า ความเหนียวแน่นทางสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความสงบสุขภายในชุมชน โดยเฉพาะในบริบทที่ประชาชนมีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม การมีความเหนียวแน่นจึงทำให้ชุมชนสามารถจัดการกับความขัดแย้ง และสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของความเหนียวแน่นทางสังคม สะท้อนออกมาในหลายมิติ เช่น

ด้านสังคม ความเหนียวแน่นช่วยลดความรุนแรง ความขัดแย้ง และความแตกแยกในสังคม ทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการปัญหาสาธารณะ เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม การละเมิดสิทธิ ฯลฯ

ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนที่มีความเหนียวแน่นมักมีการจัดตั้งกลไกการช่วยเหลือ เช่น สหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ หรือระบบสวัสดิการภาคประชาชน ซึ่งช่วยให้เกิดการพึ่งพิงกัน ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

ด้านจิตใจและวัฒนธรรม ส่งเสริมจิตสำนึกร่วมในวัฒนธรรมท้องถิ่น ค่านิยม และประเพณี ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและพลังทางใจร่วมกันในชุมชน

ด้านการเมืองและการมีส่วนร่วม เมื่อชุมชนมีความเหนียวแน่น ประชาชนจะกล้าแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ในกระบวนการประชาธิปไตยระดับฐานราก

สำหรับผลกระทบเชิงบวก ของความเหนียวแน่นทางสังคม ได้แก่

1. การส่งเสริมความไว้วางใจ (Trust) ระหว่างบุคคลและระหว่างประชาชนกับผู้นำชุมชน
2. การฟื้นฟูศีลธรรมทางสังคม และความรับผิดชอบร่วมกัน
3. การเพิ่มประสิทธิภาพของนโยบายชุมชน เนื่องจากประชาชนให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง
4. การลดต้นทุนทางสังคม เช่น ความจำเป็นในการใช้กำลังเจ้าหน้าที่รัฐ หรือมาตรการบังคับทางกฎหมาย

5. การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมต่อปัญหาภายนอก เช่น ความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาแบบรวมศูนย์ หรืออิทธิพลของทุนภายนอก

ดังนั้นในภาพรวม ความเหนียวแน่นทางสังคมจึงเป็นกลไกพื้นฐานในการสร้าง "ทุนทางสังคม" ที่สามารถเปลี่ยนความเปราะบางของชุมชนให้กลายเป็นความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับความหลากหลายและความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้น การส่งเสริมความเหนียวแน่นจึงเป็นทางออกเชิงป้องกันมากกว่าการเยียวยาในภายหลัง

3.2.2 องค์ประกอบและดัชนีชี้วัดความเหนียวแน่นทางสังคม

ความเหนียวแน่นทางสังคม เป็นแนวคิดเชิงระบบที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่สามารถประเมินผ่าน “องค์ประกอบ” หรือ “ดัชนีชี้วัด” หลายประการที่สะท้อนความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และการยึดโยงกันระหว่างสมาชิกในชุมชนหรือสังคม ซึ่งในเอกสารของเอกชัย ไชยอำพร (2559) ได้อธิบายผ่านการศึกษาชุมชนพฤษภาไว้อย่างเป็นระบบว่า องค์ประกอบของความเป็นหนึ่งเดียวกัน (ซึ่งเทียบเท่ากับ social cohesion) ประกอบด้วยลักษณะชี้วัดสำคัญ ดังนี้

1. ค่านิยมและบรรทัดฐานร่วม (Shared Norms and Values) สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับสิ่งที่ควรหรือไม่ควรทำ มีระบบคุณค่าร่วม เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ซึ่งมักถ่ายทอดผ่านกลไกทางสังคม เช่น ครอบครัว ศาสนา โรงเรียน หรือผู้นำชุมชน

2. ความไว้วางใจระหว่างบุคคล (Interpersonal Trust) ความเชื่อมั่นในความตั้งใจและความน่าเชื่อถือของกันและกันเป็นรากฐานของความร่วมมือ หากระดับความไว้วางใจสูง จะส่งผลให้เกิดความช่วยเหลือ เกื้อกูล และการแก้ปัญหาทางสังคมอย่างสันติ

3. ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นทางสังคม (Strong Social Networks) ความเหนียวแน่นเกิดขึ้นจากโครงข่ายความสัมพันธ์ เช่น เครือญาติ เพื่อนบ้าน กลุ่มอาชีพ หรือสหกรณ์ชุมชน ซึ่งช่วยให้เกิดกลไกการจัดการตนเอง เช่น การลงโทษหรือรางวัลในรูปแบบไม่เป็นทางการ (informal sanctioning)

4. การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) ประชาชนในชุมชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น เช่น การประชุม การจัดงานประเพณี หรือการร่วมบริหารทรัพยากรสาธารณะ สิ่งนี้สะท้อนความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม (sense of belonging)

5. การบริหารจัดการที่ยึดโยงกับชุมชน (Community-based Governance) ผู้นำและกลไกองค์กรชุมชน เช่น สภาชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน มีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรม ตัดสินข้อขัดแย้ง และสร้างระเบียบร่วมที่ชาวบ้านยอมรับ

6. ความหลากหลายที่อยู่ร่วมกันได้ (Tolerance and Social Inclusion) แม้ชุมชนจะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา หรือเศรษฐกิจ แต่ความเหนียวแน่นสามารถดำรงอยู่ได้หากสมาชิกยอมรับความแตกต่างและไม่มีการเลือกปฏิบัติ (discrimination)

7. ระบบแรงจูงใจและการควบคุมทางสังคม (Social Control Mechanisms) การมีรางวัลและการลงโทษ เช่น การยกย่องผู้นำดีเด่น การตัดสิทธิ์จากกลุ่มอ้อมอหิพย์ หรือการตำหนิอย่างไม่เป็นทางการ เป็นสัญญาณของกลไกควบคุมภายในชุมชนที่ยังทำงานอยู่

นอกจากนี้ยังมีมุมมองที่มีการเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดสากลในระดับนานาชาติ เช่น เครือข่าย Asian Consortium for Social Quality ได้เสนอองค์ประกอบของความเหนียวแน่นทางสังคมไว้อีก 4 มิติที่เสริมกัน ถวิลวดี บุรกุล (2553) ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม การรวมกลุ่มและการเข้าถึงโอกาส ความสามัคคีในสังคม (Solidarity) และการเสริมพลังทางสังคม (Social Empowerment)

ดังนั้นองค์ประกอบของความเหนียวแน่นทางสังคมไม่ใช่เพียงความสัมพันธ์เชิงอารมณ์ แต่เป็น “ระบบทางสังคม” ที่ทำให้คนในชุมชนรู้สึก “เราเป็นพวกเดียวกัน” และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความหมาย โดยที่ระบบเหล่านี้จะเข้มแข็งได้เมื่อมีการจัดการที่ยึดโยงกับคุณค่าท้องถิ่น มีผู้นำที่น่าเชื่อถือ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยของ John C. Buckner (1988) ชื่อเรื่อง “The Development of an Instrument to Measure Neighborhood Cohesion” มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดความเหนียวแน่นของชุมชน หรือ Neighborhood Cohesion Instrument (NCI) โดยเน้นการสร้างแบบสอบถามที่สามารถประเมินระดับความเหนียวแน่นในพื้นที่อยู่อาศัย ผ่านมุมมองและประสบการณ์ตรงของผู้อยู่อาศัย โดยแนวคิดที่ถูกผสมผสานในการพัฒนาเครื่องมือนี้ประกอบด้วยแนวคิดด้านจิตวิทยาชุมชน ความรู้สึกผูกพันต่อพื้นที่ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชน เพื่อให้สามารถใช้ประเมินความแข็งแรงของโครงสร้างชุมชน หรือระบุปัญหาที่อาจมีอยู่ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนหรือการดำเนินการแทรกแซงเชิงสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาเครื่องมือ (instrument development) ซึ่งมีขั้นตอนหลักในการดำเนินการจำนวน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างแบบสอบถามในเบื้องต้น การเลือกพื้นที่ชุมชนที่มีระดับความเหนียวแน่นแตกต่างกัน การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และการทดสอบความเสถียรของเครื่องมือด้วยวิธี test-retest reliability โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใหญ่จำนวน 206 คนจาก 3 ชุมชนในรัฐแมริแลนด์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ชุมชน Old Greenbelt ซึ่งคาดว่าจะมีระดับความเหนียวแน่นสูง ชุมชน Hollywood ซึ่งคาดว่าจะมีระดับปานกลาง และชุมชน Lakeside North ซึ่งคาดว่าจะมีระดับความเหนียวแน่นต่ำ โดยแต่ละชุมชนมีการสุ่มเลือก 100 ครัวเรือน และส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์เพื่อให้กรอกข้อมูล โดยมีอัตราการตอบกลับรวมทั้งสิ้น 69% เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นใหม่ โดยประกอบด้วย 3 มิติหลัก คือ ความรู้สึกผูกพันต่อชุมชน (psychological sense of community) ความดึงดูดใจในการอยู่อาศัย (attraction-to-neighborhood) และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน (neighboring) โดยเริ่มจากการออกแบบคำถามเบื้องต้นจำนวน 40 ข้อ จากนั้นจึงคัดเลือกคำถามที่มีคุณสมบัติทางจิตวิทยาที่ดีเหลือ 37 ข้อ และคัดกรองอีกครั้งจนได้เวอร์ชันสุดท้ายของเครื่องมือที่มีจำนวน 18 ข้อ ซึ่งถือว่ามีความครอบคลุมเนื้อหาตามมิติที่กำหนดไว้ สำหรับการ

วิเคราะห์ข้อมูล Buckner ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนระดับความเหนียวแน่นระหว่างชุมชนต่าง ๆ และใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องภายใน (internal consistency) โดยพบว่าค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.95 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงมาก นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ความเสถียรของเครื่องมือ (test-retest reliability) โดยได้ค่าเฉลี่ย $r = 0.80$ แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความมั่นคงในการวัดอย่างน่าเชื่อถือ และจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) พบว่าเครื่องมือนี้มีโครงสร้างแบบมิติเดียว (unidimensional) ซึ่งแสดงถึงความเป็นเอกภาพในแนวคิดที่วัด นอกจากนี้ยังได้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression) เพื่อระบุปัจจัยที่สามารถทำนายระดับความเหนียวแน่นในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า เครื่องมือ NCI สามารถแยกแยะความแตกต่างของระดับความเหนียวแน่นระหว่างชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยชุมชน Old Greenbelt มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($M = 3.89$) รองลงมาคือชุมชน Hollywood ($M = 3.27$) และต่ำสุดคือ Lakeside North ($M = 2.85$) นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรที่สามารถทำนายระดับความเหนียวแน่นของชุมชนได้ ได้แก่ จำนวนปีที่อาศัยอยู่ในชุมชน และระดับการศึกษาของผู้อยู่อาศัย โดยพบว่าความรู้สึกเหนียวแน่นของชุมชนมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและบริบทของชุมชนมากกว่าปัจจัยส่วนบุคคล ท้ายที่สุด Buckner ได้เสนอว่า เครื่องมือ NCI นี้มีศักยภาพในการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงานด้านการแทรกแซงทางสังคม รวมถึงสามารถใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหนียวแน่นของชุมชนกับปรากฏการณ์ทางสังคมอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การศึกษาดำเนินการในชุมชนเพียง 3 แห่ง และยังไม่ได้ครอบคลุมถึงชุมชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติหรือพื้นที่เมืองที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณาเพิ่มเติมในการศึกษาครั้งต่อไปเพื่อเพิ่มความครอบคลุมและความสามารถในการประยุกต์ใช้เครื่องมือในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น

สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการสร้างแบบวัดขึ้นเอง โดยเป็นแบบวัดความเหนียวแน่นทางชุมชนที่มีลักษณะเป็นมาตราประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่จริงเลย” ไปจนถึง “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบคะแนนมากจะเป็นผู้ที่มีความเหนียวแน่นทางชุมชนมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

3.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของความเหนียวแน่นทางชุมชนกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

ความเหนียวแน่นทางชุมชนมีการศึกษาวิจัยไว้อย่างหลากหลายพอสมควร ซึ่งผู้วิจัยของยกตัวอย่างงานวิจัยความเหนียวแน่นทางสังคมพอสังเขป ดังนี้

เอกชัย ไชยอำพร (2559) ได้ศึกษารูปแบบและวิธีการควบคุมทางสังคมต่อความเป็นหนึ่งเดียวกัน: กรณีศึกษาชุมชนพสกษานานวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษาเชิงคุณภาพที่สำคัญในการทำความเข้าใจกลไกความเหนียวแน่นในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ โดยเน้นการวิเคราะห์ผ่านกระบวนการควบคุมทางสังคม (Social Control) ทั้งแบบดั้งเดิม (Traditional Control) และแบบเป็นทางการ ซึ่งมีบทบาทในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียว เช่น การใช้บทบาทผู้นำชุมชน สหกรณ์ กลุ่มหมู่บ้าน และพิธีกรรมทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ต้องอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม การส่งเสริมค่านิยมร่วม และกลไกทางสังคมที่ชุมชนร่วมกันสร้างขึ้นมา

ถวิลวดี บุรีกุล (2553) อธิบายถึงคุณภาพสังคมในประเทศไทย งานศึกษานี้เป็นการประเมินคุณภาพสังคมไทยผ่านกรอบแนวคิดของเครือข่ายคุณภาพสังคมแห่งเอเชีย (Asian Consortium for Social Quality) ซึ่งกำหนดมิติของความเหนียวแน่นทางสังคมไว้อย่างชัดเจน เช่น ความสามัคคี การรวมกลุ่มทางสังคม และความเสมอภาค ข้อมูลสำรวจพบว่า สังคมไทยมีความเปราะบางในด้านความไว้วางใจกันและการยอมรับในความแตกต่าง โดยเฉพาะในประเด็นการเมืองและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ไทย และความภูมิใจในความเป็นไทยยังคงเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยยึดเหนี่ยวสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ แม้จะมีความแตกต่างหลากหลาย

ทาริตา แดงเส็ง และคณะ (2563) นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธ งานวิจัยนี้เสนอแนวทางการสร้างความเหนียวแน่นในชุมชนผ่าน “หลักธรรม” ของพระพุทธศาสนา เช่น การเน้นความขยัน การรู้จักแบ่งปัน การมีปียวจา และการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ งานชิ้นนี้ให้มุมมองที่ลึกในด้านจริยธรรม และเป็นแนวทางเสริมสร้าง social cohesion ในสังคมไทยผ่านกลไกจิตวิญญาณและวัฒนธรรม

Wilson, Neale and Roe (2024) ศึกษาการเข้าถึงพื้นที่สีเขียวในเมือง ความเหนียวแน่นทางสังคม และผลลัพธ์ด้านสุขภาพจิตก่อนและหลังเกิดโรค COVID-19 เป็นการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลเชิงitudinal จากแผนที่การแบ่งเขตพื้นที่อาศัย เชื้อชาติ รายได้ กับข้อมูลสุขภาพจิตจากแบบสำรวจได้จำนวน 177 คน ทำการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (CFA) และทำการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (SEM) โดยพบว่า ความเหนียวแน่นทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาพจิต (ระดับความสุข) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta=.35, p<.001$)

งานวิจัยของ Van den Berg et al. (2019) ได้สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างเวลาที่ใช้ในการเยี่ยมชมพื้นที่สีเขียวกับสุขภาพจิตและความมีชีวิตชีวาในผู้ใหญ่ในยุโรป โดยศึกษาว่ากิจกรรมทางกาย ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และความเหงา เป็นตัวกลางที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์นี้ งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลจากโครงการ PHENOTYPE ที่รวบรวมข้อมูลจาก 3,948 คนใน 124 ย่านใน 4 เมืองของยุโรป โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นแบบหลายระดับ และการวิเคราะห์เป็นตัวกลาง เช่น Sobel test และ Monte Carlo method เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญของผลทางอ้อม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมทางกายในเวลาว่างและความเหงามีบทบาทสำคัญในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเยี่ยมชมพื้นที่สีเขียวกับสุขภาพจิตและความมีชีวิตชีวา อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีบทบาทน้อยกว่า และการเดินเล่นในเวลาว่างไม่พบว่าเป็นตัวกลางที่มีนัยสำคัญในบางกรณี งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเยี่ยมชมพื้นที่สีเขียวในการส่งเสริมสุขภาพจิตผ่านกิจกรรมทางกายและการลดความรู้สึกเหงา และแนะนำให้มีการศึกษาเพิ่มเติมโดยเฉพาะการวิจัยแบบติดตามระยะยาว (Longitudinal Study)

จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Literature Review) ของ Qi et al. (2024) เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สาธารณะในเมืองกับความเหนียวแน่นทางสังคม (social cohesion) พบว่าพื้นที่สาธารณะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเหนียวแน่นทางสังคม โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ประเภทพื้นที่สาธารณะ พื้นที่เปิด (public open space), บริการเชิงพาณิชย์ (cafés, shops), สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ (community centers), ถนนในเมือง และพื้นที่ “ที่สาม” หรือ “ที่สี่” (third/fourth places) ล้วนมีบทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์

และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 2) องค์ประกอบทางกายภาพ ความสามารถในการเข้าถึง, เพอร์นิเจอร์ริมถนน, การออกแบบที่มีสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม, ความยืดหยุ่นในการใช้งาน, การผสมผสานระหว่างพื้นที่สาธารณะและส่วนตัว ล้วนส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม 3) ปัจจัยเงื่อนไข อายุ, เพศ, เชื้อชาติ, ระยะเวลาที่อาศัยอยู่, ความรู้สึกปลอดภัย, ความใกล้ชิด, ความสะดวกสบาย และความผูกพันทางอารมณ์ ล้วนเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการใช้พื้นที่และการสร้างความเหนียวแน่น และ 4) รูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การพบปะในชีวิตประจำวัน, การรวมกลุ่ม, ความถี่และระยะเวลาของกิจกรรม, การกระจายตัวเชิงพื้นที่และเวลา ล้วนมีผลต่อการสร้างเครือข่ายทางสังคมและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

งานวิจัยของ Wang et al. (2023) ได้หยิบยกประเด็น “พื้นที่สีเขียว-สีฟ้า (น้ำ) ในเมือง” (Urban Green-Blue Spaces: UGBS) ที่กำลังได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในฐานะองค์ประกอบทางกายภาพที่มีบทบาทสำคัญต่อสุขภาวะของมนุษย์ในบริบทเมืองสมัยใหม่นี้มาศึกษาอย่างลึกซึ้ง โดยมุ่งสำรวจว่า “รูปแบบเชิงพื้นที่” ของพื้นที่สีเขียวมีอิทธิพลอย่างไรต่อสุขภาวะของผู้อยู่อาศัยในเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งว่า “ความเหนียวแน่นของชุมชน” (Neighborhood Social Cohesion) อาจทำหน้าที่เป็นกลไกตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสุขภาวะของผู้คนได้หรือไม่ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสังคมทั่วไปของมณฑลซานตง (Shandong General Social Survey: SGSS) ปี 2018 ซึ่งครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 773 คน จาก 85 ชุมชนเมืองในประเทศจีน ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับการสอบถามเกี่ยวกับการประเมินสุขภาพของตนเอง (Self-Rated Health: SRH) ระดับความสุขส่วนบุคคล และระดับความเหนียวแน่นของชุมชน โดยประเมินผ่านประเด็นต่าง ๆ เช่น ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในชุมชน และความพร้อมในการช่วยเหลือกันในยามฉุกเฉิน ในด้านการวิเคราะห์พื้นที่สีเขียว นักวิจัยได้นำข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียมความละเอียดสูงมาประมวลผลเพื่อคำนวณดัชนีภูมิทัศน์ (Landscape Metrics) ซึ่งประกอบด้วย ขนาดของพื้นที่ ความกระจายตัว ความซับซ้อนของรูปร่าง และความหลากหลายทางธรรมชาติ โดยกำหนดรัศมี 3 กิโลเมตรจากแต่ละชุมชนเป็นหน่วยวิเคราะห์หลัก ซึ่งถือเป็นระยะทางที่สามารถเข้าถึงได้ภายใน 15 นาทีโดยการปั่นจักรยาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Partial Least Squares Structural Equation Modeling: PLS-SEM) พบว่าความเหนียวแน่นของชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทั้งสุขภาพที่ประเมินด้วยตนเองและระดับความสุขของผู้อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า “ระดับการรวมตัว” (aggregation) และ “ความหลากหลาย” (diversity) ของพื้นที่สีเขียวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความเหนียวแน่นของชุมชน และในทางอ้อม ส่งผลต่อสุขภาวะของผู้คน พื้นที่สีเขียวที่มีลักษณะการรวมตัวกันอย่างหนาแน่น เช่น สวนสาธารณะขนาดใหญ่ที่มีทั้งต้นไม้ น้ำพุ และแหล่งน้ำธรรมชาติ มักสร้างบรรยากาศที่น่าดึงดูดใจ ช่วยให้ผู้คนรู้สึกผ่อนคลายจากความเครียดในชีวิตประจำวัน และเอื้อต่อการพบปะพูดคุย และมีปฏิสัมพันธ์ในชุมชน ในขณะที่ความหลากหลายของพรรณไม้และองค์ประกอบทางธรรมชาติกระตุ้นให้เกิดการใช้พื้นที่อย่างหลากหลาย ทั้งการออกกำลังกาย พักผ่อน หรือกิจกรรมสันทนาการร่วมกัน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความเป็นชุมชน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า “ขนาดของพื้นที่” เพียงอย่างเดียวไม่ได้รับประกันผลลัพธ์เชิงบวกต่อสุขภาวะ หากพื้นที่นั้นไม่สามารถเข้าถึงได้สะดวก ขาดความปลอดภัย หรือไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกที่เหมาะสม นอกจากนี้ รูปแบบของพื้นที่สีเขียวที่กระจายหรือซับซ้อนเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อความน่าสนใจในการใช้งานของประชาชน จากข้อค้นพบดังกล่าว นักวิจัยเสนอแนวทางสำหรับการวางแผนเมืองว่า ควรให้ความสำคัญกับการจัดวางพื้นที่สีเขียวอย่างมีระบบ โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ ขนาดใหญ่ สามารถเข้าถึงได้ง่าย และส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้คน ทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงกิจกรรม เพื่อสร้างเงื่อนไขทางสังคมที่เอื้อต่อการสร้างความเหนียวแน่นของชุมชนและสุขภาวะที่ดีของประชาชนเมือง

3.3 ปัจจัยเชิงระบบ (System Factor): การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม (Perceived Transportation Efficacy)

การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

3.3.1 นิยามความหมายของการรับรู้สมรรถนะการคมนาคม

การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม เป็นตัวแปรที่ยังไม่ปรากฏชัดเจน แต่การศึกษาเกี่ยวกับมุมมองและการตอบสนองต่อการคมนาคมที่น่าสนใจคือ ความพึงพอใจต่อการคมนาคม (Travel Satisfaction) ไม่ได้เป็นเพียงการวัดความสุขหรือความไม่พอใจจากการเดินทางเท่านั้น แต่เป็นแนวคิดที่ซับซ้อนและมีหลากหลายมิติ โดยสามารถนิยามและทำความเข้าใจได้จากหลายมุม

นิยามโดยรวม ความพึงพอใจต่อการเดินทางคือการประเมินเชิงอัตวิสัยของบุคคลต่อประสบการณ์การเดินทางของตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกโดยรวม (Global Judgments) เกี่ยวกับการเดินทางทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความเครียด หรือความรู้สึกอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง

องค์ประกอบและมิติที่หลากหลาย ความพึงพอใจนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยเดียว แต่เป็นผลลัพธ์ของปัจจัยหลายอย่างที่มีผลสัมพันธ์กัน ทั้งในมิติทางกายภาพและจิตวิทยา นอกจากนี้ยังมีการพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคม

ปัจจัยด้านการเดินทาง (Trip Attributes) ได้แก่ เวลาในการเดินทาง (travel time) ความล่าช้า (delay) ความน่าเชื่อถือของบริการ (reliability) ค่าใช้จ่าย (cost) ความปลอดภัย (safety) ความสะดวกสบาย (comfort) และความสะอาด (cleanliness)

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) รวมถึงคุณภาพอากาศ (air quality) มลพิษทางเสียง (noise pollution) และสภาพแวดล้อมโดยรอบสถานี (station environment) ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจและความเครียดของผู้เดินทาง

ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) เช่น ลักษณะทางเศรษฐกิจ-สังคม (socio-economic status) เช่น เพศ อายุ รายได้ ทักษะทัศนคติส่วนตัว (attitudes) บุคลิกภาพ (personality traits) และสภาพจิตใจ (mood)

มุมมองเชิงช่องว่าง (Gap-Based Perspective) งานวิจัยบางส่วนมองว่าความพึงพอใจคือผลต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังหรือต้องการ (ideal/desired) กับสิ่งที่ได้รับจริงจากการเดินทาง (actual experience) หากความคาดหวังสูงแต่ความเป็นจริงต่ำ ความพึงพอใจก็จะลดลง

ความเชื่อมโยงกับสุขภาวะ (Well-Being) ความพึงพอใจต่อการเดินทางมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ สุขภาวะเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-being) และ คุณภาพชีวิต (Quality of Life) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขภาพจิต ความเครียดที่เกิดจากการเดินทางที่ไม่น่าพึงพอใจสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาวะโดยรวมได้

สำหรับการวัดในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการสร้างแบบวัดขึ้นเอง โดยเป็นแบบวัดการรับรู้สมรรถนะการคมนาคมที่มีลักษณะเป็นมาตราประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่จริงเลย” ไปจนถึง “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบคะแนนมาก จะเป็นผู้ที่มีการรับรู้สมรรถนะการคมนาคมมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

3.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการรับรู้สมรรถนะการคมนาคมกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

เกี่ยวกับการคมนาคมมีหลายหลายมิติ เช่นการพิจารณาที่ผู้สัญจรหรือผู้เดินทาง งานวิจัยของ Patnala et al. (2023) พบว่ามี ความแตกต่างทางเพศ (gender differentials) ในพฤติกรรมการเดินทางบริเวณพื้นที่รอบสถานี (TOD) โดยผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะคำนึงถึงข้อจำกัดในครัวเรือนมากกว่าผู้ชาย งานวิจัยของ Wang et al. (2023) ยืนยันว่าสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและการเดินทางส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) แตกต่างกันระหว่างคู่สมรส และ Fong and Shaw (2024) พบว่าผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะเกิดความเครียดและมีความสุขลดลงจากการเดินทางที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้อื่น (caregiving travel) มากกว่าผู้ชาย งานวิจัยของ Spinney et al. (2009) ศึกษาผู้สูงอายุในแคนาดา และพบความสัมพันธ์ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างกิจกรรมนอกบ้านกับความอยู่ดีมีสุข (well-being) ในขณะที่ Mollenkopf et al. (2005) กล่าวว่าการเดินทางนอกบ้านของผู้สูงอายุมีอิทธิพลอย่างมากต่อคุณภาพชีวิต Zhang et al. (2024) ศึกษาว่าการเข้าถึงระบบขนส่งช่วยส่งเสริมการมีกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ (active aging) อย่างไร โดยพบว่าความพึงพอใจในการเดินทางมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการสูงวัยอย่างกระฉับกระเฉง ศนคติและแรงจูงใจ งานวิจัยหลายชิ้นเน้นย้ำว่าทัศนคติและแรงจูงใจของผู้เดินทางเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกรูปแบบการเดินทาง เช่นงานของ Mao et al. (2022) พบว่าปัจจัยทางอารมณ์มีส่วนสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสาธารณะ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเชิงระบบการจัดการ เช่นการศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการของ เอกอัครราชทูต พันธาสุ และมนสิชา เพชรานนท์ (2554) พบว่าระยะทางระหว่างกิจกรรมในเมืองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้นานพาหนะ งานวิจัยของ วรศรา วีระวัฒน์ และทักษพร ทองบุญเพียร (2561) พบว่าความต่อเนื่องและความถี่ของการให้บริการของระบบขนส่งส่งเสริมผลต่อการเลือกรูปแบบการเดินทาง สำหรับงานวิจัยของ Stokols and Novaco (1981) ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับความเครียดจากการเดินทาง (travel stress) โดยพบว่าปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความแออัดของการจราจร และมลพิษ สามารถส่งผลเสียต่ออารมณ์และสรีรวิทยาของผู้เดินทางได้ งานวิจัยของ Tsoi and Loo (2023) ก็ยืนยันว่าความไม่แน่นอนของบริการ ความแออัด และสภาพแวดล้อมสถานีที่ไม่ดีเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความเครียดในการเดินทางความสัมพันธ์กับสุขภาวะ โดย Delbosc (2012) ได้เสนอแบบจำลองที่เชื่อมโยงว่าระบบขนส่งสามารถส่งผลต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย (subjective well-being) ได้ทั้งทางอ้อมผ่านการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงชีวิตด้านต่างๆ เช่น

การจ้างงาน ความสัมพันธ์ และสุขภาพ และทางตรงผ่านปัจจัยภายนอก (externalities) เช่น มลพิษทางอากาศและเสียง

3.4 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factor): การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (Perceived Financial Well-being)

การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน: นิยาม การวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

3.4.1 นิยามความหมายของการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน

"สุขภาวะทางการเงิน" (financial well-being) หมายถึง ภาวะทางเศรษฐกิจในเชิงบวกที่พิจารณาทั้งจากมุมมองเชิงวัตถุ (objective) และมุมมองเชิงอัตวิสัย (subjective) โดย สุขภาวะทางการเงินเชิงวัตถุ หมายถึง ทรัพย์สินที่บุคคลครอบครอง เช่น รายได้หรือทรัพย์สินต่าง ๆ ในขณะที่ สุขภาวะทางการเงินเชิงอัตวิสัย หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อสถานะทางเศรษฐกิจของตนเอง (Sorgente & Lanz, 2017) โดยมีการให้นิยามไว้พอสังเขป ดังนี้

Joo et al. (2008) ได้อธิบาย ความเป็นอยู่ที่ดีทางการเงินว่าเป็นสถานะของการมีสุขภาวะทางการเงินที่ดี มีความสุข และปราศจากความกังวล ซึ่งมักจะอิงจากการประเมินเชิงอารมณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเงินของตนเอง

Consumer Financial Protection Bureau (2015) ให้ความหมายสุขภาวะทางการเงินไว้ว่า เป็น สภาวะที่บุคคลสามารถบริหารจัดการภาระทางการเงินได้ มีความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว และสามารถเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้อย่างเต็มที่

Xiao (2016) ได้เสนอคำจำกัดความที่ครอบคลุมทั้งมิติเชิงวัตถุและมิติเชิงอารมณ์ของสุขภาพทางการเงิน โดยระบุว่าความเป็นอยู่ที่ดีทางการเงิน ครอบคลุมไม่เพียงแค่ปัจจัยทางการเงินที่จับต้องได้ เช่น รายได้ ทรัพย์สิน และระดับหนี้สิน แต่ยังรวมถึงการรับรู้ทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเงินของตนเอง ซึ่งรวมถึงความพึงพอใจต่อรายได้และการรับรู้ถึงความมั่นคงทางการเงินอีกด้วย

Brüggen et al. (2017) ให้ความหมายสุขภาวะทางการเงินไว้ว่าเป็น การรับรู้ถึงความมั่นคงทางการเงินในการรักษาระดับการใช้ชีวิตตามที่คาดหวังไว้ในปัจจุบันและอนาคต

Netemeyer et al (2018) ได้กำหนดแนวคิดความเป็นอยู่ที่ดีทางการเงิน ว่า ประกอบด้วยสองโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกันแต่แตกต่างกัน ได้แก่ ความเครียดในการบริหารจัดการเงินในปัจจุบัน (current money management stress, CMMS) และความมั่นคงทางการเงินในอนาคตที่คาดหวัง (expected future financial security, EFFS)

Sorgente & Lanz (2019) ให้ความหมายสุขภาวะทางการเงินไว้ว่า เป็น สภาพทางการเงินในเชิงบวกที่พิจารณาทั้งมิติอัตวิสัยและภววิสัย โดย ภววิสัย พิจารณาจากรายได้และทรัพย์สินส่วนตัว ส่วนอัตวิสัยพิจารณาจากการรับรู้ของบุคคลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของตนเอง

ดังนั้นสุขภาวะทางการเงินจึงหมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสถานะทางการเงินของตนเอง เกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเงินของตนเองได้ทั้งในยามฉุกเฉิน และการเงินในอนาคต ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยกับการเงินที่เป็นอยู่ สามารถใช้จ่ายได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งการมีความน่าเชื่อถือทางการเงิน

องค์ประกอบของสุขภาวะทางการเงิน

D'Agostino et al. (2020) ได้แยกองค์ประกอบ ความเป็นอยู่ที่ดีทางการเงิน ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นอยู่ภายใน การประเมินเปรียบเทียบ มิติของเวลา ความมั่นคงทางการเงิน และอิสรภาพทางการเงิน

1. ความเป็นอยู่ภายใน (Inner Well-Being) ความพึงพอใจและความสุขโดยรวมที่บุคคลรู้สึกต่อสถานการณ์ทางการเงินของตนเอง สะท้อนให้เห็นถึงด้านจิตใจที่สำคัญของความเป็นอยู่ที่ดีทางการเงิน

2. การประเมินเปรียบเทียบ (Relative Assessment) การเปรียบเทียบสถานะทางการเงินของตนเองกับผู้อื่นหรือกับอดีตของตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และความพึงพอใจในสถานการณ์ทางการเงินปัจจุบัน

3. มิติของเวลา (Time) ความเชื่อมโยงระหว่างสถานการณ์ทางการเงินในปัจจุบันและความคาดหวังในอนาคต ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยทางการเงินในระยะยาว

4. ความมั่นคงทางการเงิน (Financial Security) ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างสบายใจและมั่นคง โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับปัญหาทางการเงินในปัจจุบันและอนาคต

5. อิสรภาพทางการเงิน (Financial Freedom) ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายและการออมอย่างอิสระ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและไลฟ์สไตล์ที่ต้องการ

Kaur & Singh (2022) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของ สุขภาวะทางการเงิน financial well-being (FWB) ได้ผลออกมาเป็น 5 ตัวแปร ดังนี้

1. ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) ความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับแนวคิดทางการเงิน ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน และความสามารถในการตัดสินใจทางการเงินอย่างรอบรู้

2. พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behaviours) การกระทำของบุคคลเกี่ยวกับการเงินของตนเอง รวมถึงการออม การใช้จ่าย การลงทุน และการจัดการหนี้สิน

3. ทักษะคติทางการเงิน (Financial Attitude) ทักษะคติของบุคคลที่มีต่อการเงิน ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ เช่น วัฒนธรรมและการมุ่งเน้นอนาคต

4. การเปรียบเทียบทางสังคมด้านการเงิน (Financial Social Comparison) วิธีที่บุคคลรับรู้สถานการณ์ทางการเงินของตนเองเมื่อเทียบกับผู้อื่น ซึ่งอาจส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเงินและความพึงพอใจของตนเอง

5. ประสิทธิภาพทางการเงินส่วนบุคคล (Financial Self-Efficacy) ความมั่นใจของบุคคลในความสามารถของตนเองในการบริหารจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4.2 การวัดการรับรู้สภาวะทางการเงิน

การวัดสภาวะทางการเงิน (Financial Well-being) เป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากนักวิจัยในสาขาเศรษฐศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ และจิตวิทยา เนื่องจากแนวคิดนี้สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของบุคคลในมิติที่ลึกซึ้งกว่ารายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่โลกเผชิญกับความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเครื่องมือวัดที่แม่นยำและหลากหลายจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีตัวอย่างดังนี้

CFPB Financial Well-Being Scale ซึ่งพัฒนาโดย Consumer Financial Protection Bureau ของสหรัฐอเมริกา เป็นแบบสอบถามที่มีจำนวน 10 ข้อ มุ่งวัดความรู้สึกลดภัยทางการเงิน ความสามารถในการจัดการรายจ่าย และการมีอิสระในการเลือกใช้จ่ายตามเป้าหมายชีวิต รายการคำถามครอบคลุมทั้งมิติของอดีต ปัจจุบัน และอนาคตทางการเงิน โดยมีการให้คะแนนและแปลผลผ่านระบบ scoring algorithm อย่างชัดเจน ตัวอย่างของการนำเครื่องมือนี้ไปใช้ในการวิจัย ได้แก่ งานของ Netemeyer et al. (2018) ซึ่งใช้แบบวัด CFPB กับกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานในสหรัฐฯ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอยู่ทางการเงินกับภาวะเครียดและความพึงพอใจในชีวิต ผลการศึกษาพบว่า คะแนน CFPB มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสุข และเชิงลบกับภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญ

Melbourne Institute & CBA Financial Wellbeing Scales ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมทางการวัดที่ผสมผสานข้อมูล เชิงวัตถุ (objective) จากบัญชีธนาคารจริงของผู้ใช้ เช่น การออม การใช้จ่าย และการกู้ยืม ร่วมกับการประเมิน เชิงอัตนัย (subjective) เกี่ยวกับความมั่นคง ความรู้สึกมั่นคง และการรับรู้ว่าตนเองจัดการเรื่องการเงินได้ดี โดยโมเดลนี้แบ่งมิติของ Financial Well-being ออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ ความสามารถในการรับมือกับวิกฤต ความสามารถในการควบคุมการเงิน และความรู้สึกเกี่ยวกับสถานะทางการเงินของตนเอง ตัวอย่างของการใช้งานจริง ได้แก่ งานวิจัยของ Comerton-Forde et al. (2021) ที่ใช้เครื่องมือนี้ในการติดตามการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ทางการเงินของลูกค้านาคารออสเตรเลียในช่วงหลังการระบาดของโควิด-19 โดยพบว่า ผู้ที่มีรายได้ลดลงแต่มีพฤติกรรมทางการเงินที่ยืดหยุ่นมีระดับ Financial Well-being สูงกว่าผู้ที่ไม่มีความผิดปกติทางการเงินที่มั่นคง

ในด้านของการวัดแบบเชิงจิตวิทยาโดยละเอียด เครื่องมือ Multidimensional Subjective Financial Well-Being Scale (MSFWBS) ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ใน Journal of Happiness Studies ได้รับความสนใจอย่างมากจากนักจิตวิทยา เครื่องมือนี้ประกอบด้วย 25 รายการ ครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ ความพึงพอใจทางการเงิน การบริหารจัดการเงิน การเปรียบเทียบกับสถานะกับผู้อื่น ความมั่นใจต่ออนาคต และการมีทรัพยากรเงินใช้ในชีวิตประจำวัน จุดแข็งของเครื่องมือนี้คือความสามารถในการจำแนกผู้ที่มีภาวะพอเพียงแต่ไม่พึงพอใจ และผู้ที่มีฐานะปานกลางแต่รู้สึกลดภัย ตัวอย่างการใช้งาน เช่น งานของ Serido et al. (2022) ที่ใช้ MSFWBS เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูทางการเงินในวัยเด็กกับพฤติกรรมการใช้เงินในวัยผู้ใหญ่ในกลุ่ม Millennials โดยพบว่าการได้รับการฝึกฝนให้รู้จักวางแผนการเงินตั้งแต่วัยเยาว์ส่งผลต่อระดับ Financial Well-being ในวัยทำงาน

OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Inclusion ซึ่งพัฒนาโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบข้ามประเทศ ชุดคำถามประกอบด้วยหัวข้อเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเงิน ความรู้ทางการเงินพื้นฐาน ทักษะคิด และแรงจูงใจทางการเงิน โดยในเวอร์ชันล่าสุด (2022) ได้เพิ่มองค์ประกอบของ digital financial literacy ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล งานวิจัยที่นำเครื่องมือนี้ไปใช้ เช่น โครงการ Financial Literacy Survey ของ OECD ปี 2020 ที่สำรวจในกว่า 30 ประเทศ พบว่า ประเทศที่มีระบบการศึกษาทางการเงินในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมีคะแนนรวมสูงกว่าประเทศที่ไม่มีการจัดหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

Financial Well-Being Index Model & Score ซึ่งพัฒนาโดย Financial Resilience Institute เครื่องมือนี้มีลักษณะเฉพาะที่เน้นการประเมิน ความสามารถในการฟื้นตัวจากภาวะวิกฤตทางการเงิน (financial resilience) โดยใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งเชิงวัตถุ เช่น รายได้ภาระหนี้ และค่าใช้จ่าย รวมถึงเชิงอัตนัย เช่น ความเชื่อมั่นในการฟื้นตัว เครื่องมือนี้เหมาะกับการประเมินระดับบุคคล องค์กร หรือประเทศ และสามารถใช้อ้างอิงจาก big data และปัญญาประดิษฐ์ในการคาดการณ์ ตัวอย่างการนำไปใช้ ได้แก่ งานของ Financial Resilience Institute (2021) ที่พัฒนา Financial Well-Being Score สำหรับประชากรในแคนาดา และนำไปใช้ในการออกแบบนโยบายการเงินสังคมที่ตรงจุดกับกลุ่มเปราะบาง เช่น แม่เลี้ยงเดี่ยว และผู้มีรายได้น้อย

มาตรวัด The Financial Well-Being Scale ที่พัฒนาโดย Norvilitis et al. (2003) ประกอบด้วย 8 ข้อคำถาม โดยเฉพาะเจาะจงสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา มุ่งเน้นความพึงพอใจและความเครียดทางการเงิน มาตรวัดนี้พัฒนาจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา 1,200 คน และแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องภายในที่ดี ด้วยค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.86 ซึ่งบ่งชี้ถึงความน่าเชื่อถือและความถูกต้องตามหลักวิชาการที่แข็งแกร่ง ผ่านการวิเคราะห์ปัจจัย

มาตรวัด The In-Charge Financial Distress/Financial Well-Being Scale ที่พัฒนาโดย Prawitz et al. (2006) ประกอบด้วย 8 ข้อคำถาม และมุ่งเป้าไปยังกลุ่มประชากรผู้ใหญ่ทั่วไป มาตรวัดนี้ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 1,000 คน และมีค่า alpha เท่ากับ 0.91 ซึ่งแสดงถึงความน่าเชื่อถือและความถูกต้องตามหลักวิชาการที่สูง มาตรวัดนี้ครอบคลุมทั้งความเดือดร้อนทางการเงินและความเป็นอยู่ทางการเงิน ทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมของสถานะทางการเงินของบุคคลได้อย่างครอบคลุม

มาตรวัด Subjective Financial Well-Being Scale โดย Gerrans & Heaney (2014) ประกอบด้วย 4 ข้อคำถาม ที่ประเมินมุมมองของบุคคลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเงินของตนเอง มาตรวัดนี้ได้รับการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างผู้ใหญ่ 500 คน และมีค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.85 ซึ่งสนับสนุนค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัดนี้ มาตรวัดนี้เน้นความรู้สึกเชิงอัตวิสัยที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางการเงินและความพึงพอใจ

มาตรวัด The Perceived Financial Well-Being Scale โดย Netemeyer et al. (2018) ประกอบด้วย 34 ข้อคำถาม ครอบคลุมหลายมิติ เพื่อจับภาพรวมของมุมมองความเป็นอยู่ทางการเงินของผู้ใหญ่ มาตรวัดนี้ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 1,200 คน และมีค่า alpha เท่ากับ 0.93 ซึ่งบ่งชี้ถึงความน่าเชื่อถือ

กล่าวโดยสรุป เครื่องมือวัด Financial Well-being มีหลากหลายแนวคิดและวิธีการวัด ทั้งแบบ self-report แบบใช้ข้อมูลพฤติกรรมจริง และแบบผสมผสาน การเลือกใช้เครื่องมือจึงควรขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย และบริบททางสังคม-เศรษฐกิจของประชากร การทำความเข้าใจและเลือกใช้เครื่องมืออย่างเหมาะสมจะช่วยให้การวิจัยมีความแม่นยำและสามารถนำไปใช้เชิงนโยบายหรือการออกแบบโปรแกรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นงานวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการสร้างแบบวัดขึ้นเอง โดยเป็นแบบวัดการรับรู้สุขภาวะทางการเงินที่มีลักษณะเป็นมาตราประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่จริงเลย” ไปจนถึง “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบคะแนนมาก จะเป็นผู้ที่มีการรับรู้สุขภาวะทางการเงินมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

3.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการรับรู้สุขภาวะทางการเงินกับสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

ในระยะหลังพบความสนใจของการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาวะทางการเงินมากพอสมควร ด้วยคงเป็นเพราะเป็น การเงิน เป็นประเด็นสำคัญของการประเมินความอยู่ดีกินดีของประชาชน โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสังเขป ดังนี้

งานวิจัยของ Foong et al. (2021) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง สุขภาวะทางการเงิน (financial well-being) กับ ความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) และ การทำงานทางสติปัญญา (cognitive function) ในกลุ่มผู้สูงอายุรายได้ต่ำในประเทศไทยมาเลเซีย อีกทั้งยังมุ่งวิเคราะห์บทบาทของเพศว่าอาจมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้หรือไม่ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้สูงอายุชาวมาเลเซียจำนวน 2,004 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนและอยู่ในกลุ่มรายได้ต่ำสุด 40% (B40) โดยมีรายได้ครัวเรือนต่ำกว่า 2,629 ริงกิตมาเลเซีย (MYR) ผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกคนมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และเป็นส่วนหนึ่งของฐานข้อมูลการศึกษาแบบตามยาวที่มีอยู่เดิม การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามผ่านการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าในลักษณะตัดขวาง (cross-sectional) ในงานวิจัยใช้แบบวัดสุขภาวะทางการเงินที่ประกอบด้วย 4 รายการคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจทางการเงิน (Financial Satisfaction Scale) สำหรับความพึงพอใจในชีวิต ใช้เครื่องมือชื่อว่า Satisfaction with Life Scale ซึ่งมีรายการคำถาม 5 ข้อ โดยให้ตอบตามระดับ Likert 3 ระดับ ส่วนการวัดการทำงานทางสติปัญญา ใช้แบบประเมิน Mini-Mental State Examination (MMSE) ฉบับแปลเป็นภาษามลายู ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการประเมินภาวะสมองเสื่อมเบื้องต้นในผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้น (hierarchical multiple regression) ซึ่งช่วยให้สามารถพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลัก พร้อมทั้งควบคุมปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบ เช่น อายุ ระดับการศึกษา หรือสถานภาพสมรส ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สุขภาวะทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพการเงินที่ดีมีบทบาทอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตทางจิตใจในเพศหญิง นอกจากนี้ ยังพบว่าสุขภาวะทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการทำงานทางสติปัญญาเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีฐานะการเงินดีมักมีระดับการทำงานของสมองที่สูงกว่า อย่างไรก็ตาม เพศไม่ได้มีบทบาทในการเป็นตัวแปรกำกับ (moderator) ต่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางการเงินกับการทำงานทางสติปัญญา แม้จะไม่มีค่าทางสถิติอย่างละเอียดในบทสรุป เช่น ค่า r หรือค่า Beta แต่ผู้วิจัยรายงานว่าค่าสหสัมพันธ์ (correlation coefficient) และค่าคาดการณ์ (Beta coefficient) ของตัวแปรหลักนั้นอยู่ในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาวะทางการเงินในผู้สูงอายุ รายได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้หญิง ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับความพึงพอใจในชีวิต แต่ยังอาจมีผลต่อการชะลอภาวะเสื่อมทางสติปัญญา งานวิจัยจึงเสนอว่า การพัฒนานโยบายที่มุ่งจัดความยากจน และเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจในกลุ่มประชากรวัยสูงอายุควรได้รับความสำคัญอย่างยิ่งในระดับประเทศ

งานวิจัยของ Sabri et al. (2024) ศึกษาผลของพฤติกรรมทางการเงินต่อสุขภาวะทางการเงิน ในกลุ่มวัยรุ่นในประเทศมาเลเซีย วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยนี้คือการตรวจสอบบทบาทของพฤติกรรมทางการเงินในฐานะตัวแปรกลาง (mediator) ที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ทางการเงินของเยาวชน โดยพิจารณาปัจจัยต้นเหตุที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน การเรียนรู้ทางการเงินจากครอบครัว การควบคุมตนเอง และการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าพฤติกรรมทางการเงินเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับผลลัพธ์ด้านความมั่นคงทางการเงินของบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยเยาวชนชาวมาเลเซียจำนวน 360 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 18–29 ปี โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจาก 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดำเนินการผ่านองค์กรเยาวชนที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงเยาวชนและกีฬา โดยมีการแจกแบบสอบถามผ่านผู้นำองค์กรเยาวชนในแต่ละพื้นที่ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแบบสอบถามที่พัฒนาจากเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เช่น แบบวัดความรู้ทางการเงินจาก Sabri et al. (2010), แบบวัดการเรียนรู้ทางการเงินจากครอบครัวจาก Manfrè (2017), แบบวัดการควบคุมตนเองจาก Sumarwan และ Hira (1993), แบบวัดการใช้เทคโนโลยีทางการเงินจาก De Sena Abrahão et al. (2016) และแบบวัดความเป็นอยู่ทางการเงินจาก Consumer Financial Protection Bureau (2015) โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ และมีการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่า Cronbach's Alpha ซึ่งอยู่ในช่วงที่เหมาะสมระหว่าง 0.77 ถึง 0.91 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยผ่านโปรแกรม AMOS เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และตรวจสอบบทบาทของพฤติกรรมทางการเงินในฐานะตัวแปรกลาง นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคนิค Bootstrapping และ Sobel-Goodman mediation test เพื่อยืนยันผลการวิเคราะห์เชิงสถิติอย่างละเอียดและแม่นยำ ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลโดยตรงและสำคัญต่อความเป็นอยู่ทางการเงินของเยาวชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ทางสถิติที่มีนัยสำคัญ ($\beta = 0.48, p < 0.05$) ขณะที่ความรู้ทางการเงินและการควบคุมตนเองไม่มีผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ทางการเงิน แต่มีผลผ่านพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากไม่ได้ถูกนำไปใช้ในพฤติกรรมที่เหมาะสม ส่วนการเรียนรู้ทางการเงินจากครอบครัวมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความเป็นอยู่ทางการเงิน โดยแสดงถึงบทบาทสำคัญของครอบครัวในการปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินตั้งแต่วัยเด็ก สำหรับเทคโนโลยีทางการเงิน แม้จะไม่มีผลโดยตรง แต่ก็มีผลผ่านพฤติกรรมทางการเงิน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ใช้

แอปพลิเคชันทางการเงินอย่างมีวิจารณญาณ ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเงินที่ดีในหมู่เยาวชน โดยควรมีการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางการเงินที่เน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าการให้ความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมบทบาทของครอบครัวในการเป็นแบบอย่างทางการเงิน และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีทางการเงินอย่างมีสติ โดยเฉพาะในยุคที่แอปพลิเคชันต่าง ๆ มีบทบาทในการกระตุ้นการใช้จ่ายอย่างรวดเร็ว

งานวิจัยของ Kaczmarek (2025) เรื่องสุขภาวะทางการเงินในเจนเนอเรชัน X, Y และ Z ในประเทศโปแลนด์ เป็นการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์ระดับความเป็นอยู่ทางการเงินของผู้บริโภคในสามกลุ่มอายุ ได้แก่ Generation X (เกิดระหว่างปี 1965–1980), Generation Y (เกิดระหว่างปี 1981–1995) และ Generation Z (เกิดหลังปี 1995) โดยมีเป้าหมายเพื่อระบุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความเป็นอยู่ทางการเงินของแต่ละกลุ่ม และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุเหล่านี้ในบริบทของประเทศโปแลนด์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจแบบ CAWI (Computer-Assisted Web Interviewing) ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ปี 2023 โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 700 คน ซึ่งถูกคัดเลือกตามเกณฑ์อายุและเพศด้วยวิธีการสุ่มแบบโควตา เครื่องมือที่ใช้ในการวัดระดับความเป็นอยู่ทางการเงินคือแบบสอบถามที่พัฒนาโดย Consumer Financial Protection Bureau (CFPB) ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อที่ครอบคลุมทั้งด้านความมั่นคงทางการเงิน ความสามารถในการจัดการรายจ่าย และความรู้สึกเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเงินของตนเอง ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนตามมาตรวัดแบบลำดับ (ordinal scale) และคะแนนรวมจะถูกแปลงให้อยู่ในช่วง 0 ถึง 100 คะแนน การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการในสองขั้นตอนหลัก *ขั้นแรก*คือการเปรียบเทียบระดับความเป็นอยู่ทางการเงินระหว่างสามกลุ่มอายุ โดยใช้ F-test และ Kruskal-Wallis test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยและการตอบคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์พบว่า แม้คะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มจะใกล้เคียงกัน (Generation X = 57.5, Y = 58.0, Z = 57.2) และไม่มี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวม แต่มีความแตกต่างในบางข้อของแบบสอบถาม เช่น ความรู้สึกว่าจะไม่มีวันได้สิ่งที่ต้องการในชีวิต และความสามารถในการรับมือกับค่าใช้จ่ายเฉพาะกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างเชิงลึกในมุมมองทางการเงินของแต่ละรุ่น *ขั้นตอนที่สองของการวิเคราะห์*มุ่งเน้นไปที่การศึกษาผลกระทบของตัวแปรสามตัว ได้แก่ เพศ รายได้สุทธิ และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเงินในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ผลการวิเคราะห์พบว่า เพศมีผลกระทบต่อระดับความเป็นอยู่ทางการเงินใน Generation Y และ Z โดยผู้ชายให้คะแนนสูงกว่าผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญ รายได้มีผลกระทบต่อระดับความเป็นอยู่ทางการเงินใน Generation Y และ Z เช่นกัน โดยผู้ที่มีรายได้สูงกว่าจะมีคะแนนสูงกว่า และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเงินในปีที่ผ่านมา มีผลกระทบต่อระดับความเป็นอยู่ทางการเงินในทั้งสามรุ่น โดยผู้ที่รู้สึกว่าการเงินดีขึ้นจะให้คะแนนสูงกว่าผู้ที่รู้สึกว่าแย่ลง ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้คือ การส่งเสริมความรู้ทางการเงินและการวางแผนทางการเงินในกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและผู้หญิง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะประเมินความเป็นอยู่ทางการเงินในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการพิจารณาปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น ความสามารถในการควบคุมตนเองและความเชื่อมั่นทางการเงิน ในการออกแบบนโยบายหรือโปรแกรมส่งเสริมความมั่นคงทางการเงิน

งานวิจัย Manalo, Bayona & Uy (2023) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางการเงินของครูฟิลิปปินส์ระดับชั้นประถมศึกษา : การวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง เป็นการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของสังคมฟิลิปปินส์ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ทางการเงินของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐ ซึ่งเป็นกลุ่มวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความรู้ทางการเงินให้แก่เยาวชน แต่กลับเผชิญกับปัญหาทางการเงินอย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือเพื่อประเมินระดับความรู้ทางการเงิน ทักษะทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และความเป็นอยู่ทางการเงินของครูในเขตมหานครมะนิลา พร้อมทั้งตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้ โดยเฉพาะบทบาทของพฤติกรรมทางการเงินในฐานะตัวแปรกลางที่เชื่อมโยงระหว่างความรู้และทัศนคติทางการเงินกับความเป็นอยู่ทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ประกอบด้วยครูจำนวน 1,245 คน จากโรงเรียนระดับประถมและมัธยมในเขตมหานครมะนิลา โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมทั้งภาครัฐและเอกชน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็นห้าส่วน ได้แก่ ข้อมูลประชากร ความรู้ทางการเงิน ทักษะทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และความเป็นอยู่ทางการเงิน โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 6 ระดับ และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่า Cronbach's Alpha ซึ่งอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS และ AMOS โดยมีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อยืนยันโครงสร้างของตัวแปรแฝง ผลการวิจัยพบว่า ครูมีระดับความรู้ทางการเงิน ทักษะทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และความเป็นอยู่ทางการเงินอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการวางแผนงบประมาณและการจัดการรายจ่าย อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการลงทุนยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับพฤติกรรมการออมและการใช้จ่าย ผลการวิเคราะห์ SEM แสดงให้เห็นว่า ความรู้ทางการเงินและทัศนคติทางการเงินมีผลต่อพฤติกรรมทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ และพฤติกรรมทางการเงินมีผลต่อความเป็นอยู่ทางการเงินอย่างชัดเจน ขณะที่ทัศนคติทางการเงินไม่มีผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ทางการเงิน แต่มีผลทางอ้อมผ่านพฤติกรรมทางการเงิน ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้เน้นการพัฒนา นโยบายและโปรแกรมที่ส่งเสริมความรู้และพฤติกรรมทางการเงินของครู เช่น การจัดอบรมด้านการลงทุน การวางแผนการเงินส่วนบุคคล การใช้บัตรเครดิตอย่างมีสติ และการเตรียมความพร้อมทางการเงินสำหรับวัยเกษียณ นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการบูรณาการการศึกษาทางการเงินในหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพครู และสร้างแหล่งทรัพยากรทางการเงินภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ทางการเงินทั้งในหมู่ครูและนักเรียน

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น จึงสามารถพอที่จะสรุปได้ว่า ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยมีการกำหนดตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะคมนาคม และสุขภาวะทางการเงิน จะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่อย่างมีนัยสำคัญ

4. การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable Urban Development)

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนคณะผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นเกี่ยวกับแนวทางหรือความเป็นไปได้ในการพัฒนาเมืองจากการเปลี่ยนแปลงหรือนโยบายบางประการที่ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่นั้น โดยมีงานวิจัยซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงสังคมศาสตร์พอสังเขปดังนี้

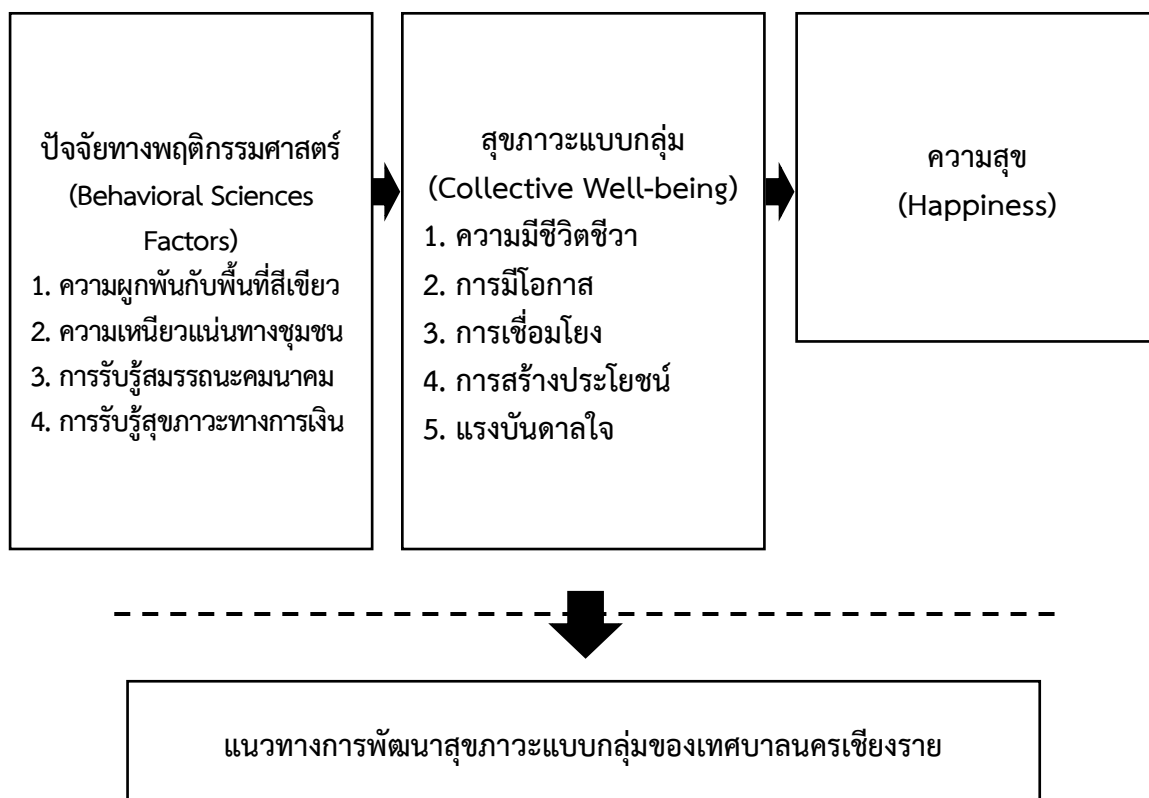
งานวิจัยของ ทนวิมล วิจิตรพร และปรานอม ต้นสุขานันท์ (2564) ได้ทำการศึกษาการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลาง: กรณีศึกษาเมืองสวรรคโลก เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการของสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ เพื่อกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลาง โดยอาศัยการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่สวรรคโลก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลางของเมืองสวรรคโลกนั้น อาศัยการกำหนดเป้าหมายตามผลกระทบตามความสำคัญโดยพิจารณาจาก 4 มิติที่เกิดจากข้อสรุปของการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการของเครือข่าย ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการท่องเที่ยว 2) ด้านวัฒนธรรมและสถานที่ 3) ด้านนโยบาย สังคมวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับงานวิจัยของ วรณวิภา ไตลังคะ และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาบทเรียนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการเมืองสีเขียว ในจังหวัดปทุมธานี เป็นวิจัยเชิงคุณภาพของสาขารัฐศาสตร์ เพื่อศึกษาบทเรียนชุมชนและเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองสีเขียว เก็บมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มจากผู้บริการชุมชนระดับกลางและระดับสูง โดยพบว่าแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองสีเขียวในจังหวัดปทุมธานีนั้นประกอบด้วย 3 ด้านตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยธนาคารเอเซีย (ADB) ได้แก่ 1) ด้านการบูรณาการในการพัฒนาเมือง ควบคู่กับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับความน่าอยู่และยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน (Economy) 2) ด้านการจัดการความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติธรรมชาติ (Environment) และ 3) ด้านการให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางสภาพสังคม ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง (Equity) ส่วน ภาสกร หอยสังข์ทอง (2561) ศึกษาปัจจัยการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนสำหรับกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นงานวิจัยในสาขาการออกแบบชุมชนเมือง เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการเปรียบเทียบการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนระหว่างเมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประเทศไทย ซึ่งพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนนั้นประกอบด้วย 6 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการขนส่ง ด้านการบริโภครายการธรรมชาติและพลังงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ในขณะที่ บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ และศรีสุดา วงษ์ขุ่ม (2561) ทำการศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าพะเยา เป็นงานวิจัยในสาขามัธยมศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิวัฒนาการและเอกลักษณ์เฉพาะเมืองเก่าพะเยา เพื่อสร้างข้อเสนอแนวทางปฏิบัติหรือมาตรการที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าพะเยา โดยอาศัยข้อมูลทางภูมิสารสนเทศศาสตร์ รวมทั้งข้อมูลเชิงพื้นที่โดยพบว่า แนวทางปฏิบัติหรือมาตรการที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าพะเยาประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2) การควบคุมทางด้านภูมิสถาปัตยกรรม 3) การควบคุมทางด้านสถาปัตยกรรม 4) การพัฒนาระบบคมนาคมและขนส่ง และ 5) การมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนงานของ ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์

และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาการกลายเป็นเมืองของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยพะเยา: กรณีศึกษาตำบลแม่กา จังหวัดพะเยา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพของสาขาพัฒนาสังคมและสาขารัฐศาสตร์ ที่อาศัยการเก็บข้อมูลจากพื้นที่ตำบลแม่กา จังหวัดพะเยา เพื่อศึกษาผลกระทบของการกลายเป็นเมืองของชุมชนรอบมหาวิทยาลัย และสร้างข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเมืองของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยพะเยา โดยพบว่าข้อเสนอแนะในการพัฒนาเมืองนั้นประกอบด้วยมิติของการพัฒนา 5 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านประชากรและวิถีชีวิต 2) มิติด้านพื้นที่การปกครอง 3) มิติด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 4) มิติด้านสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม และ 5) มิติด้านความเป็นเมืองมหาวิทยาลัย และงานวิจัยของ สมชาย มัยจิ้น (2559) ได้ทำการศึกษานโยบายการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลเมืองมาบตาพุด เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพของสาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด ผลการวิจัยพบว่า จากการเปลี่ยนแปลงของเมืองอุตสาหกรรมในมิติด้านกายภาพ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านสังคม มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านการบริหารจัดการ นำมาซึ่งแนวทางการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลเมืองมาบตาพุด ได้แก่ (SO) 1) การสร้างความร่วมมือในภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ 2) การกำหนดรูปแบบการดำเนินงานให้กระบวนการมีพัฒนาการอย่างเป็นธรรมชาติและยั่งยืน (ST) 1) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ควบคู่กับการพัฒนาในมิติอื่น ๆ 2) ส่งเสริมกระบวนการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (WO) 1) รวบรวมประเด็นปัญหาและความต้องการของเมืองและหาแนวทางแก้ไข 2) เสนอแนะการพัฒนาเมืองต่อรัฐบาลเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน (WT) 1) สร้างความรู้ความเข้าใจและบทบาทในการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศกับประชาชนในพื้นที่ 2) พัฒนาความเชื่อมั่นของประชาชน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสังเขปแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเมืองนั้นมีปัจจัยเชิงสาเหตุที่เป็นลักษณะของพหุปัจจัยในเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary Factors) ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติการพัฒนาเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพของเมือง และวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองผ่านสุขภาวะและความสุขที่เป็นอัตวิสัยต้องอาศัยการวัดและการประเมินทางจิตพฤติกรรมศาสตร์

5. กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยนี้ผู้วิจัยออกแบบเป็นการวิจัยพหุระยะ (Multi Phases) ที่อาศัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย มีการประยุกต์ทฤษฎีเพื่อกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยจากแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Sciences) ที่อธิบายปรากฏการณ์ทางจิตพฤติกรรมของบุคคลในสังคมด้วยการบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์อย่างเป็นพหุวิทยาการ (Interdisciplinary) (จรรจา สุวรรณทัต, 2537)

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

6. สมมติฐานการวิจัย

6.1 ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะคมนาคม และสุขภาวะทางการเงิน มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 สุขภาวะแบบกลุ่มมีอิทธิพลต่อความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

7.1 สุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-being) หมายถึง ลักษณะทางความคิดและความรู้สึกเชิงประเมินของบุคคลที่มีต่อสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ในลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและการสนับสนุนให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยสุขภาวะแบบกลุ่มประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ความมีชีวิตชีวา (Vitality) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงการรับรู้ถึงสุขภาพทางกายและอารมณ์โดยรวมของบุคคล รวมถึงสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับรู้เชิงบวก การมองโลกในแง่ดี การระบุและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้

ด้านที่ 2 การมีโอกา (Opportunity) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับสถานทางการเงินและความสามารถในการบรรลุถึงเป้าหมายชีวิตของตนเองได้

ด้านที่ 3 ความเชื่อมโยง (Connectedness) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกเชื่อมโยงและการได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในกลุ่ม และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

ด้านที่ 4 การสร้างประโยชน์ (Contribution) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและมีความผูกพันกับชุมชนของตนเอง ที่ช่วยทำให้บุคคลเกิดความหมาย มีจุดมุ่งหมายร่วม และเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

ด้านที่ 5 แรงบันดาลใจ (Inspiration) เป็นความสามารถในการระบุได้ถึงความรู้สึกผูกพันในกิจกรรมที่กระตุ้นและเติมเต็มจิตใจ สร้างความกล้าหาญ และทำให้รู้สึกดีมากยิ่งขึ้น

โดยสุขภาวะแบบกลุ่มสามารถวัดได้โดยแบบวัดสุขภาวะแบบกลุ่ม ที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีสุขภาวะแบบกลุ่มมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

7.2 ความสุข (Happiness) หมายถึง การประเมินภายในของบุคคล เกี่ยวข้องกับภาพรวมของชีวิตว่าพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ และการประเมินทางอารมณ์ความรู้สึกภายในของบุคคลโดยมุ่งไปที่อารมณ์ทางบวก ทั้งความรู้สึกสุขใจ ยินดีในชีวิต การมีความตื่นเต้นจากสิ่งที่น่าสนใจ ตลอดจนความรู้สึกซาบซึ้ง และความเพลิดเพลินในการดำเนินชีวิต โดยความสุขสามารถวัดได้โดยแบบวัดความสุข ที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีความสุขมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

7.3 ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว (Green Space Attachment) หมายถึง ภาพรวมในเชิงประเมินของความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อพื้นที่สีเขียวในอาณาบริเวณชุมชนที่ตนอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ เกี่ยวกับความรู้สึกผูกพันต่อพื้นที่ การรับรู้ถึงอัตลักษณ์และจุดเด่นของพื้นที่สีเขียวของตนเอง ความรู้สึกพอใจต่อพื้นที่สีเขียว และการรับรู้ถึงความสามารถในการใช้ประโยชน์ได้ของพื้นที่สีเขียว ได้แก่ พื้นที่สวนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวหรือรกรงประโยชน์ส่วนรวมชุมชน โดยความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียวสามารถวัดได้โดยแบบวัดความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีสุขมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

7.4 ความเหนียวแน่นทางชุมชน (Community Cohesion) หมายถึง การประเมินของบุคคลถึงระดับการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจกันภายในชุมชน จากความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์ในชุมชนของตนเอง ความเป็นมิตร การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งการรับรู้ถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในชุมชนของบุคคล สามารถวัดได้โดยแบบวัดความเหนียวแน่นทางชุมชน ที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีความเหนียวแน่นทางสังคมมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

7.5 การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม (Perceived Transportation Efficacy) หมายถึง การประเมินของบุคคลถึงประสิทธิภาพของระบบคมนาคมที่บุคคลอาศัยอยู่ เกี่ยวข้องกับเส้นทางการ

เดินทาง ถนนสาธารณะ การขนส่งและรถสาธารณะ ความสามารถในการเข้าถึง รวมทั้งความมั่นใจของบุคคลในการใช้ระบบคมนาคม สามารถวัดได้โดยแบบวัดการรับรู้สมรรถนะการคมนาคม ที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีการรับรู้สมรรถนะการคมนาคมมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

7.6 การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (Perceived Financial Well-being) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสถานะทางการเงินของตนเอง เกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเงินของตนเองได้ทั้งในยามฉุกเฉิน และการเงินในอนาคต ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยกับการเงินที่เป็นอยู่ สามารถใช้จ่ายได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งการมีความน่าเชื่อถือทางการเงิน สามารถวัดได้โดยแบบวัดการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน ที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีการรับรู้สุขภาวะทางการเงินมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยพหุระยะ (Multiphase Research) ที่อาศัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพเพื่อให้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างครอบคลุม ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยสหสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Correlational Research) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย กลุ่มตัวอย่างคือประชาชน ที่อาศัยในพื้นที่เทศบาลนครเชียงราย จังหวัดเชียงราย โดยทำการสุ่มจากจำนวนทั้งหมด 4 เขตพื้นที่ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีการสร้างและพัฒนาตามหลักการวัดทางจิตมิติ (Psychometric) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมทางสถิติ

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยในรูปแบบกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย ภายใต้แนวทางการพัฒนาเทศบาลนครเชียงราย “เมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข” ผ่านการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาวะของเทศบาลนครเชียงราย โดยอาศัยข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 เป็นฐานการพิจารณา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 77,835 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงรายเชียงราย จำนวน 77,835 คน จากทั้ง 4 เขตพื้นที่ จำนวน 200 คน ซึ่งเป็นจำนวน 20 เท่าของค่าพารามิเตอร์ ทั้งนี้กำหนดที่ 400 คนเพื่อความครอบคลุมในการอ้างอิงและให้เป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยกำหนดโควตาเขตพื้นที่ละ 100 คน และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเก็บได้จำนวนจริง 427 คน

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยระยะที่ 2 คือ ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาวะของเทศบาลนครเชียงราย เช่น บทสัมภาษณ์ ข่าว รายงาน บทความวิจัย บทความวิชาการ ฯลฯ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามทางจิตมิติของปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ สุขภาวะแบบกลุ่ม และความสุข โดยเครื่องมือทุกชนิดต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมืออย่างเป็นระบบตามหลักการพัฒนาเครื่องมือวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยมีเครื่องมือวิจัยดังนี้

แบบวัดสุขภาวะแบบกลุ่ม เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นเองจากโมเดลของ Roy, Riley, Sears and Rula (2018) วัดเกี่ยวกับลักษณะทางความคิดและความรู้สึกเชิงประเมินของบุคคลที่มีต่อสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ในลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและการสนับสนุนให้สามารถ

ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ “ไม่จริงที่สุด” จนถึง “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีสภาวะแบบกลุ่มมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

แบบวัดความสุข เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นใหม่จากแนวคิดของ Argyle and Martin (1991) วัดเกี่ยวกับการประเมินภายในของบุคคล เกี่ยวข้องกับภาพรวมของชีวิตว่าพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ และการประเมินทางอารมณ์ความรู้สึกภายในของบุคคลโดยมุ่งไปที่อารมณ์ทางบวก ทั้งความรู้สึกสุขใจ ยินดีในชีวิต การมีความตื่นเต้นจากสิ่งที่น่าสนใจ ตลอดจนความรู้สึกซาบซึ้ง และความสั่นไหวในการดำเนินชีวิต จำนวน 5 ข้อ ซึ่งมาตรวัดความสุขมีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีความสุขมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

แบบวัดความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นเองวัดเกี่ยวกับการประเมินในเชิงประเมินของความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อพื้นที่สีเขียวในอาณาบริเวณชุมชนที่ตนอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ เกี่ยวกับความรู้สึกผูกพันต่อพื้นที่ การรับรู้ถึงอัตลักษณ์และจุดเด่นของพื้นที่สีเขียวของตนเอง ความรู้สึกพอใจต่อพื้นที่สีเขียว และการรับรู้ถึงความสามารถในการใช้ประโยชน์ได้ของพื้นที่สีเขียว ได้แก่ พื้นที่สวนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวอรรถประโยชน์ส่วนรวมชุมชน จำนวน 12 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่จริงเลย” ไปจนถึง “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบคะแนนมากจะเป็นผู้ที่มีความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียวมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

แบบวัดความเหนียวแน่นทางชุมชน เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นเองวัดเกี่ยวกับการประเมินของบุคคลถึงระดับการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจกันภายในชุมชน จากความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์ในชุมชนของตนเอง ความเป็นมิตร การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งการรับรู้ถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในชุมชนของบุคคล จำนวน 6 ข้อ ที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีความเหนียวแน่นทางสังคมมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

แบบวัดการรับรู้สมรรถนะการคมนาคม เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นเองวัดเกี่ยวกับการประเมินของบุคคลถึงประสิทธิภาพของระบบคมนาคมที่บุคคลอาศัยอยู่ เกี่ยวข้องกับเส้นทางการเดินทาง ถนนสาธารณะ การขนส่งและรถสาธารณะ ความสามารถในการเข้าถึง รวมทั้งความมั่นใจของบุคคลในการใช้ระบบคมนาคม จำนวน 5 ข้อ ที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีการรับรู้สมรรถนะการคมนาคมมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

แบบวัดการรับรู้สภาวะทางการเงิน เป็นแบบวัดที่ปรับปรุงจากแบบวัดสภาวะทางการเงินของ Manalo, Uy & Bayona (2023) วัดเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสภาวะทางการเงินของตนเอง เกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเงินของตนเองได้ทั้งในยามฉุกเฉิน และการเงินในอนาคต ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยกับการเงินที่เป็นอยู่ สามารถใช้จ่ายได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งการมีความน่าเชื่อถือทางการเงิน จำนวน 6 ข้อ ที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า

(Summated Rating Scales) 6 ระดับ ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ตั้งแต่ 1 “ไม่จริงที่สุด” จนถึง 6 “จริงที่สุด” ผู้ที่ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าเป็นผู้มีการรับรู้สภาวะทางการเงินมากกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างกรอบการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Documentary) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองเชียงราย การส่งเสริมสภาวะของประชาชน

0. เทศบาลนครเชียงรายมีการส่งเสริมสภาวะของประชาชนอย่างไร สอดคล้องกับสภาวะแบบกลุ่มหรือไม่ อย่างไร

00. ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางในการส่งเสริมสภาวะในของเทศบาลนครเชียงรายมีอะไรบ้าง อย่างไร

000. เทศบาลนครเชียงรายมีความโดดเด่นในการส่งเสริมสภาวะแบบไหนอย่างไร

ตาราง 3 การแปลความหมายระดับคะแนนของเครื่องมือวิจัย

ตัวแปร	ระดับคะแนน	การแปลความหมาย
1. สภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-being)	71.26 – 90.00	สูงมาก
	52.51 – 71.25	สูง
	33.76 – 52.50	ปานกลาง
	15.00 – 33.75	น้อย
2. ความมีชีวิตชีวา (Vitality)	14.76 – 18.00	สูงมาก
	10.51 – 14.75	สูง
	6.76 – 10.50	ปานกลาง
	3.00 – 6.75	น้อย
3. การมีโอกาas (Opportunity)	14.76 – 18.00	สูงมาก
	10.51 – 14.75	สูง
	6.76 – 10.50	ปานกลาง
	3.00 – 6.75	น้อย
4. ความเชื่อมโยง (Connectedness)	20.00 – 24.00	สูงมาก
	15.00 – 19.00	สูง
	10.00 – 14.00	ปานกลาง
	4.00 – 9.00	น้อย
5. การสร้างประโยชน์ (Contribution)	9.51 – 12.00	สูงมาก
	7.01 – 9.50	สูง
	4.51 – 7.00	ปานกลาง
	2.00 – 4.50	น้อย
6. แรงบันดาลใจ (Inspiration)	14.76 – 18.00	สูงมาก

ตัวแปร	ระดับคะแนน	การแปลความหมาย
	10.51 – 14.75	สูง
	6.76 – 10.50	ปานกลาง
	3.00 – 6.75	น้อย
7. ความสุข (Happiness)	23.76 – 30.00	สูงมาก
	17.51 – 23.75	สูง
	11.26 – 17.50	ปานกลาง
	5.00 – 11.25	น้อย
8. ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว (Green Space Attachment)	58.00 – 72.00	สูงมาก
	43.00 – 57.00	สูง
	28.00 – 42.00	ปานกลาง
	12.00 – 27.00	น้อย
9. ความเหนียวแน่นทางชุมชน (Community Cohesion)	28.51 – 36.00	สูงมาก
	21.01 – 28.50	สูง
	13.51 – 21.00	ปานกลาง
	6.00 – 13.50	น้อย
10. การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม (Perceived Transportation Efficacy)	23.76 – 30.00	สูงมาก
	17.51 – 23.75	สูง
	11.26 – 17.50	ปานกลาง
	5.00 – 11.25	น้อย
11. การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (Perceived Financial Well-being)	28.51 – 36.00	สูงมาก
	21.01 – 28.50	สูง
	13.51 – 21.00	ปานกลาง
	6.00 – 13.50	น้อย

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

3.1 ทบทวนวรรณกรรมเพื่อกำหนดนิยามศัพท์ปฏิบัติการ

3.2 สร้างข้อคำถาม และจัดเป็นชุดแบบวัดฉบับร่าง

3.3 ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม จำนวน 5 ท่านจากหลากหลายสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นงานวิจัย ได้แก่ สาขาจิตวิทยา สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง สาขาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา

3.4 ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างชุมชนอื่นจำนวน 30 ชุด

3.5 วิเคราะห์คุณภาพข้อคำถามรายข้อด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ข้อข้อคำถามกับทั้งหมด (r) โดยมีค่ามากกว่า .2 ขึ้นไป

3.6 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับในแต่ละตัวแปร โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (α) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดดังตาราง 3

ตาราง 4 แสดงคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

แบบวัด	จำนวนข้อ คำถาม	ค่าอำนาจจำแนก รายข้อ (r)	ค่าความเชื่อมั่น (α)
1. สุขภาวะแบบกลุ่ม	15	.582-.832	.950
มิติที่ 1 ความมีชีวิตชีวา	3	.704-.782	.860
มิติที่ 2 การมีโอกาส	3	.766-.838	.895
มิติที่ 3 ความเชื่อมโยง	4	.802-.866	.928
มิติที่ 4 การสร้างประโยชน์	2	.770	.870
มิติที่ 5 แรงบันดาลใจ	3	.842-.894	.932
2. ความสุข	5	.695-.850	.917
3. ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว	12	.460-.829	.939
4. ความเหนียวแน่นทางชุมชน	6	.734-.847	.937
5. การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม	5	.690-.788	.892
6. การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน	6	.709-.880	.938

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามระยะการวิจัยเพื่อนำข้อมูลไปใช้ต่อในแต่ละช่วงของการวิจัย ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานเพื่อขอใช้สถานที่การวิจัย
2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยแจกแบบสอบถามการวิจัย เก็บแบบสอบถาม ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติ
3. การติดต่อประสานงาน และเข้าสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล
4. การคืนข้อมูลแก่พื้นที่วิจัย

5. การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล โดยต้องขอความยินยอมอย่างสมัครใจในการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ในงานวิจัยนี้ทุกครั้งที่เก็บข้อมูลจะขออนุญาตทุกครั้งก่อนการตอบแบบสอบถาม และแจ้งให้ทราบว่าผู้วิจัยจะรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลและข้อมูลของพื้นที่ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเปิดโอกาสให้กับผู้ให้ข้อมูลสามารถตรวจสอบได้ทุกกระบวนการเพื่อให้เกิดความกระจ่าง และผู้วิจัยจะป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดกับแหล่งข้อมูลอันเนื่องมาจากการ

ให้ความร่วมมือในการวิจัย และข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลในสนามวิจัยจะถูกเก็บจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปทางสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความโด่ง ค่าความเบ้ ฯลฯ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Independent Sample t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) และการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้นตรง (Path analysis) โดยอาศัยโปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ

3. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แนวทางการพัฒนาสุขภาวะแบบกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ ไมล์ และฮูเบอร์แมน (Miles and Huberman, 1994) ได้เสนอถึงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การลดข้อมูล (Data Deduction) เป็นกระบวนการคัดเลือก การเน้น การทำให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย การย่อความ และการเปลี่ยนแปลงข้อมูลดิบให้พร้อมนำไปใช้ต่อไป ซึ่งการจัดการข้อมูลด้วยการลดข้อมูลนี้ผู้วิจัยจะดำเนินไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล มีการสรุป การจัดกลุ่ม เขียนสรุป การให้รหัส การร่างหัวข้อย่อย ๆ การสร้างหลักในการจำแนกกลุ่ม 2) การจัดรูปข้อมูล (Data Display) เป็นการสร้างรูปแบบการนำเสนอข้อมูลเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย เช่น การนำเสนอข้อมูลแบบตาราง เป็นรูปภาพ เป็นต้น และ 3) การร่างข้อสรุปและการยืนยัน (Conclusion Drawing and Verification) เป็นการตีความทำความเข้าใจ รูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา นำไปสู่ข้อสรุปที่นำเสนอในรายงานการวิจัยโดยเป็นข้อสรุปที่ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรง

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเทศบาลนครเชียงราย “เมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข” นี้เป็นการวิจัยพหุระยะ (Multi-phases) โดยอาศัยแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ในการออกแบบการวิจัย โดยเนื้อหาในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และผลการทดสอบสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ส่วนนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 5 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=427)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
เพศ		
เพศชาย	119	44.60
เพศหญิง	228	53.40
อายุ		
Mean=37 Med=35 Min=13 Max=80 Missing=1		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	37	8.70
ประถมศึกษา	58	13.60
มัธยมศึกษาตอนต้น	48	11.20
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	79	18.50
ปวส./อนุปริญญา	58	13.60
ปริญญาตรี	128	30.00
สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.40
สถานภาพ		
โสด	189	44.30
คู่/สมรส	191	33.70
หม้าย	30	7.00
หย่า/แยก	17	4.00
ศาสนา		
พุทธ	340	79.60

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
ศาสนา (ต่อ)		
คริสต์	75	17.60
อิสลาม	12	2.80
รายได้ (บาท)		
Mean=15,667 Med=12,000 Min=1,132 Max=100,000 Missing=19		
ที่อยู่อาศัย		
บ้านของตนเอง	260	60.90
พักกับญาติ	37	8.70
เช่าอยู่อาศัย	130	30.40
สถานภาพทางการเงิน		
ไม่มีหนี้สิน	213	49.90
มีหนี้สิน	214	50.10
สถานภาพทางสุขภาพ		
ไม่มีโรคประจำตัว	302	70.70
มีโรคประจำตัว	125	29.30

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งหมด 427 คน เมื่อจำแนกเป็นกลุ่มต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

ประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 53.40 รองลงมาก็คือเพศชาย จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 44.60 มีอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 37 ปี อายุสูงสุดที่ให้ข้อมูลคืออายุ 80 ปี น้อยที่สุดคืออายุ 13 ปี การศึกษาส่วนมากอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 ระดับประถมศึกษาและปวส./อนุปริญญา จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 11.20 ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.40 การนับถือศาสนาส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ จำนวน 340 คน คิดเป็นร้อยละ 79.60 นับถือศาสนาคริสต์ 17.60 จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ และนับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80 มีรายได้เฉลี่ยที่ 15,667 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 1,132 บาทต่อเดือน และรายได้สูงสุดคือ 100,000 บาทต่อเดือน สำหรับการพักอาศัยมากที่สุดคือพักอาศัยที่บ้านของตนเอง จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 60.90 รองลงมาคือเช่าอยู่อาศัย จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40 และน้อยที่สุดคือพักกับญาติ จำนวน 37 คิดเป็นร้อยละ 8.70 สถานภาพทางการเงินพบว่า ส่วนใหญ่มีหนี้สิน จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 50.10 และไม่มีหนี้สินจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 49.90 และสถานภาพทางสุขภาพส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 70.70 และมีโรคประจำตัว จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 6 แสดงข้อมูลทั่วไปของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย (n=427)

ตัวแปร	Mean	SD	Min	Max	ความหมาย
1. สุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-being)	64.26	14.15	20	90	สูง
2. ความมีชีวิตชีวา (Vitality)	13.55	2.87	3	18	สูง
3. การมีโอกาสด (Opportunity)	13.16	3.37	3	18	สูง
4. ความเชื่อมโยง (Connectedness)	16.98	4.58	4	24	สูง
5. การสร้างประโยชน์ (Contribution)	8.20	2.58	2	12	สูง
6. แรงบันดาลใจ (Inspiration)	12.37	3.78	3	18	สูง
7. ความสุข (Happiness)	23.70	4.60	5	30	สูง
8. ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว (Green Space Attachment)	51.00	11.75	12	90	สูง
9. ความเหนียวแน่นทางชุมชน (Community Cohesion)	26.51	5.96	6	36	สูง
10. การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม (Perceived Transportation Efficacy)	21.46	5.28	5	30	สูง
11. การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (Perceived Financial Well-being)	24.79	6.95	6	36	สูง

จากตาราง 6 แสดงข้อมูลทั่วไปของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยจากประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 427 คน พบว่าตัวแปรในกลุ่มปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ สุขภาวะแบบกลุ่ม และความสุข มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายมีสุขภาวะแบบกลุ่ม (Collective Well-being) ในด้านรวมอยู่ในระดับสูง (Mean=64.26, SD=14.15) เพื่อพิจารณาเป็นรายด้านในแต่ละมิติ พบว่า มิติที่ 1 ด้านความมีชีวิตชีวา (Vitality) อยู่ในระดับสูง (Mean=13.55, SD=2.87) มิติที่ 2 ด้านการมีโอกาสด (Opportunity) อยู่ในระดับสูง (Mean=13.16, SD=3.37) มิติที่ 3 ด้านความเชื่อมโยง (Connectedness) อยู่ในระดับสูง (Mean=16.98, SD=4.58) มิติที่ 4 ด้านการสร้างประโยชน์ (Contribution) อยู่ในระดับสูง (Mean=8.20, SD=2.58) และมิติที่ 5 ด้านแรงบันดาลใจ (Inspiration) มีอยู่ในระดับสูง (Mean=12.37, SD=3.78)

ประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายมีความสุข (Happiness) อยู่ในระดับสูง (Mean=23.70, SD=4.60)

สำหรับปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ พบว่า ในเขตเทศบาลนครเชียงรายเป็นผู้ที่มีความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว (Green Space Attachment) อยู่ในระดับสูง (Mean=51.00, SD=11.75) มี

ความเหนียวแน่นทางชุมชน (Community Cohesion) อยู่ในระดับสูง 26.51 (SD=5.96) มีการรับรู้สมรรถนะการคมนาคม (Perceived Transportation Efficacy) อยู่ในระดับสูง (Mean=21.46, SD=5.28) และมีการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (Perceived Financial Well-being) อยู่ในระดับสูง (Mean=24.79, SD=6.95)

ส่วนที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

2.1 ผลการเปรียบเทียบสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

ตาราง 7 แสดงผลการเปรียบเทียบสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน (n=427)

ปัจจัยส่วนบุคคล	n	Mean	SD	F/t	p-value
เพศ					
เพศชาย	119	64.55	14.13	0.3953	0.693
เพศหญิง	228	64.00	14.20		
อายุ (ปี)					
Mean=37 Med=35 Min=13 Max=80 Missing=1					
ระดับการศึกษา					
ไม่ได้เรียนหนังสือ	37	64.00	15.10	2.270*	.036
ประถมศึกษา	58	66.60	11.90		
มัธยมศึกษาตอนต้น	48	65.40	14.40		
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	79	60.20	14.70		
ปวส./อนุปริญญา	58	68.30	14.60		
ปริญญาตรี	128	63.80	13.90		
สูงกว่าปริญญาตรี	19	62.80	12.90		
สถานภาพ					
โสด	189	63.58	14.22	1.323	.266
คู่/สมรส	191	64.70	14.17		
หม้าย	30	68.30	68.30		
หย่า/แยก	17	60.88	60.88		
ศาสนา					
พุทธ	340	61.31	14.31	0.0209	.979
คริสต์	75	64.16	14.03		
อิสลาม	12	63.50			

ปัจจัยส่วนบุคคล	n	Mean	SD	F/t	p-value
รายได้ (บาท)					
Mean=15,667 Med=12,000 Min=1,132 Max=100,000 Missing=19					
ที่อยู่อาศัย					
บ้านของตนเอง	260	65.42	13.59	4.300*	.014
พักกับญาติ	37	58.35	14.79		
เช่าอยู่อาศัย	130	63.62	14.72		
สถานภาพทางการเงิน					
ไม่มีหนี้สิน	213	66.90	14.20	3.890*	<.001
มีหนี้สิน	214	61.60	13.70		
สถานภาพทางสุขภาพ					
ไม่มีโรคประจำตัว	302	65.70	14.00	3.280*	<.001
มีโรคประจำตัว	125	60.80	13.90		

จาก ผลการเปรียบเทียบสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน (ตาราง 7) พบผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่ม

ระดับการศึกษาของประชาชนที่แตกต่างกันมีสุขภาวะแบบกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประชาชนที่มีการศึกษาระดับ ปวส./อนุปริญญา (Mean=68.26, SD=14.56) เป็นผู้มีสุขภาวะแบบกลุ่มมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับ ม.ปลาย/ปวช. (Mean=60.19, SD=14.75)

ที่พักอาศัยของประชาชนที่แตกต่างกันมีสุขภาวะแบบกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประชาชนที่มีการพักอาศัยที่บ้านของตนเอง (Mean=65.42, SD=13.59) เป็นผู้มีสุขภาวะแบบกลุ่มมากกว่าประชาชนที่มีการพักอาศัยกับญาติ (Mean=58.35, SD=14.79)

สถานภาพทางการเงินของประชาชนที่แตกต่างกันมีสุขภาวะแบบกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประชาชนที่ไม่มีภาวะหนี้สิน (Mean=66.90, SD=14.20) เป็นผู้มีสุขภาวะแบบกลุ่มมากกว่าประชาชนที่มีภาวะหนี้สิน (Mean=61.60, SD=13.70)

สถานภาพสุขภาพของประชาชนที่แตกต่างกันมีสุขภาวะแบบกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประชาชนที่ไม่มีโรคประจำตัว (Mean=65.70, SD=14.00) เป็นผู้มีสุขภาวะแบบกลุ่มมากกว่าประชาชนที่มีโรคประจำตัว (Mean=60.80, SD=13.90)

2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่ม

เพศ สถานภาพ และศาสนาของประชาชนที่แตกต่างกันมีสุขภาวะแบบกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ สุขภาวะแบบกลุ่ม และความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย

ตาราง 8 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย (n=427)

Variables	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. CWB	-										
2. VTL	0.726**	-									
3. OPP	0.728**	0.648**	-								
4. CNT	0.900**	0.517**	0.485**	-							
5. BNF	0.846**	0.422**	0.417**	0.804**	-						
6. IPR	0.878**	0.469**	0.469**	0.788**	0.820**	-					
7. HAP	0.629**	0.702**	0.658**	0.447**	0.378**	0.435**	-				
8. GSA	0.721**	0.495**	0.425**	0.670**	0.646**	0.693**	0.501**	-			
9. SCH	0.665**	0.397**	0.387**	0.610**	0.629**	0.678**	0.356**	0.636**	-		
10. PTE	0.554**	0.500**	0.446**	0.454**	0.423**	0.458**	0.473**	0.488**	0.512**	-	
11. FWB	0.598**	0.553**	0.680**	0.429**	0.378**	0.438**	0.591**	0.433**	0.460**	0.546**	-

หมายเหตุ ** p<.01

1. CWB = สุขภาวะแบบกลุ่ม

2. VTL = ความมีชีวิตชีวา

3. OPP = การมีโอกา

4. CNT = ความเชื่อมโยง

5. BNF = การสร้างประโยชน์

6. IPR = แรงบันดาลใจ

7. HAP = ความสุข

8. GSA = ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว

9. SCH = ความเหนียวแน่นทางชุมชน

10. PTE = การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม

11. FEW = การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเป็นการตรวจสอบความตรงร่วมพหุ (Multicollinearity) ซึ่งไม่พบ ดังนั้นจึงทำการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้นทางตามสมมติฐานการวิจัยได้ โดยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นสามารถสรุปได้ ดังนี้

ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะคมนาคม และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะแบบกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.721, .665, .554, .598$)

ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะคมนาคม และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะแบบกลุ่มทั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.501, .356, .473, .591$)

สุขภาวะแบบกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.629$)

2.3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย

ตาราง 9 แสดงค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (Standardize Regression Weights) ระหว่างตัวแปรในปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข (n=427)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	Path Coefficient	Beta	R ²
CWB ← GSA	.280	.236**	.661**
CWB ← SCH	.980	.414**	
CWB ← PTE	.230	.086	
CWB ← FWB	.540	.262**	
HAP ← GSA	-.090	-.218**	.498**
HAP ← SCH	.120	.150	
HAP ← PTE	.090	.106	
HAP ← FWB	.210	.319**	

หมายเหตุ ** p<.01

GSA = ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว

CWB = สุขภาวะแบบกลุ่ม

SCH = ความเหนียวแน่นทางชุมชน

HAP = ความสุข

PTE = การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม

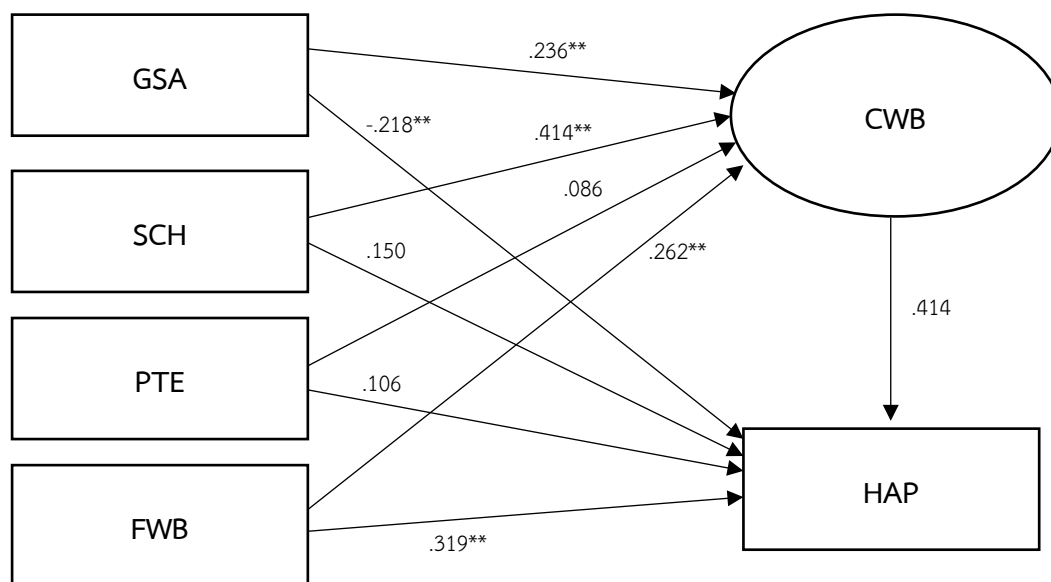
FEW = การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลเส้นทางของปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีตัวแปร ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน ที่มีต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย พบว่า

ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่ม (CWB) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว (GSA), ความเหนียวแน่นทางชุมชน (SCH), และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (FWB) ($\beta = .236, .414, .262$) โดยตัวแปรทั้งสามมีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะแบบกลุ่ม (CWB) ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มมากที่สุดคือความเหนียวแน่นชุมชน ($\beta = .414$)

ส่วนปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อความสุข (HAP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว (GSA) ซึ่งมีอิทธิพลทางลบ ($\beta = -.218$) และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (FWB) ซึ่งมีอิทธิพลทางบวก ($\beta = .319$) ส่วนการรับรู้สุขภาวะทางสังคม (SCH) ($\beta = .150$) และการรับรู้สมรรถนะการคมนาคม (PTE) ($\beta = .106$) พบว่ามีอิทธิพลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อความสุข (HAP) ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสุขมากที่สุดคือ การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (FWB) ($\beta = .319$)

นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ
 สุขภาวะแบบกลุ่ม (CWB) ได้ 66.1% (จากค่า $R^2 = .661$) และอธิบายความแปรปรวนของความสุข
 (HAP) ได้ 49.8% (จากค่า $R^2 = .498$)

หมายเหตุ

GSA = ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว

SCH = ความเหนียวแน่นทางชุมชน

PTE = การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม

FEW = การรับรู้สุขภาวะทางการเงิน

CWB = สุขภาวะแบบกลุ่ม

HAP = ความสุข

ภาพที่ 5 อิทธิพลเชิงเส้นทางของปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเทศบาลนครเชียงราย “เมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข” นี้เป็นการวิจัยพหุระยะ (Multi-phases) โดยอาศัยแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ในการออกแบบการวิจัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงราย จำนวน 427 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบวัดจำนวน 6 ฉบับ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .460-.894 มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .860-.950 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Independent Sample t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) และการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้นตรง (Path analysis)

สำหรับการนำเสนอในบทนี้ผู้วิจัยทำการนำเสนอสรุปและอภิปรายผลการวิจัยไปพร้อม ๆ กันในแต่ละวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงเป็นส่วนของข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

สรุปและอภิปรายผล

1. สุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย

ประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายมีคะแนนเฉลี่ยของสุขภาวะแบบกลุ่ม ความสุข และปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน อยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพโดยรวมของประชากรในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความพึงพอใจในมิติต่าง ๆ ของการใช้ชีวิตในเมือง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นอยู่ที่ดีของประชากร โดยเฉพาะแนวคิดของ Keyes (1989; 2013) ที่อธิบายว่าสุขภาวะทางสังคมเป็นผลมาจากการประเมินของบุคคลต่อสถานการณ์และบทบาททางสังคมที่ตนเป็นอยู่ การที่ประชาชนในเทศบาลนครเชียงรายรับรู้ว่าตนเองมีสุขภาวะแบบกลุ่มในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าพวกเขารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความเชื่อมโยงกับชุมชน และมีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสุขภาวะทางสังคมตามแนวคิดของ Keyes นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Roy, Riley, Sears, and Rula (2018) ซึ่งนิยามสุขภาวะแบบกลุ่มว่าประกอบด้วยมิติต่างๆ เช่น ความมีชีวิตชีวา การมีโอกาสน และมีความเชื่อมโยง การที่ผลวิจัยพบว่าประชาชนมีคะแนนเฉลี่ยในทุกมิติเหล่านี้อยู่ในระดับสูง จึงเป็นการยืนยันว่าการรับรู้ของประชาชนต่อสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีชีวิตที่ดีนั้นมีอยู่จริงในพื้นที่นี้ นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่พบว่าผู้สูงอายุในเขตเมืองมีสุขภาวะทางสังคมสูงกว่าในเขตชนบทในงานวิจัยของ กุลวดี โรจนไพศาลกิจ และยุวดี รอด

จากภัย (2561) และงานวิจัยของปิยฉัตร กลิ่นสุวรรณ (2561) ที่พบว่าสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุ ในจังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในระดับมาก ยังเป็นงานวิจัยที่มาสสนับสนุนว่า สภาพแวดล้อมในเมืองสามารถ ส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมให้ดีขึ้นได้จริง ในมิติของความสุข (Happiness) ซึ่งผลการวิจัยระบุว่าอยู่ใน ระดับสูงนั้น ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ Argyle and Martin (1991) ที่มองว่าความสุขเป็นการ ประเมินภายในของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม การที่ประชาชนในพื้นที่ที่มีการ รับรู้สุขภาวะแบบกลุ่มและปัจจัยพฤติกรรมศาสตร์อื่น ๆ ในระดับสูง จึงเป็นเหตุผลที่สามารถอธิบาย ได้ว่าทำไมพวกเขามีความสุขสูงตามไปด้วย เพราะองค์ประกอบเหล่านี้สร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อให้ เกิดความรู้สึกพึงพอใจและความสุขใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสุขภาวะชุมชนที่มีผลต่อ สุขภาวะในระดับบุคคลที่อธิบายว่าสิ่งแวดล้อมชุมชนมีอิทธิพลต่อการเป็นอยู่ของบุคคลโดยเฉพาะด้าน สุขภาพจิตที่อธิบายได้ด้วยระดับความสุขของบุคคล (Atkinson, Bagnall, Corcoran, South and Curtis, 2020)

2. ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายกับสุขภาวะแบบกลุ่ม

จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา ที่พักอาศัย สถานภาพทาง การเงิน และสถานภาพสุขภาพที่แตกต่างกัน มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่เพศ สถานภาพ และศาสนาไม่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่ม ผลการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสุขภาวะของคนในเมือง ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Keyes (1989; 2013) ที่มองว่าสุขภาวะทางสังคมเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลจาก บริบทในระบบชีวิตของบุคคล สำหรับคนที่ประชาชนที่มีการศึกษาระดับ ปวส./อนุปริญญา มีสุข ภาวะแบบกลุ่มสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด ของ Liang et al. (2023) ที่พบว่าการมีพลังขับเคลื่อนทางการศึกษาที่ดีจะส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดี ในครอบครัว การศึกษาในระดับที่สูงกว่าย่อมนำไปสู่โอกาสในการทำงานและรายได้ที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลต่อ การรับรู้สุขภาวะทางการเงินและความสามารถในการจัดการชีวิต ทำให้พวกเขารู้สึกมั่นคงและมีส่วน ร่วมในสังคมได้ดีกว่า ในทำนองเดียวกัน การที่ผู้ที่อาศัยในบ้านของตนเองมีสุขภาวะแบบกลุ่มสูงกว่าผู้ ที่พักอาศัยกับญาติ และผู้ที่ไม่มีหนี้สินมีสุขภาวะแบบกลุ่มสูงกว่าผู้ที่มีหนี้สิน เป็นการยืนยันว่า ความ มั่นคงทางกายภาพและเศรษฐกิจ เป็นรากฐานสำคัญของสุขภาวะในเมือง เมื่อบุคคลมีที่พักอาศัยที่ มั่นคงและปราศจากภาระหนี้สิน พวกเขาจะรู้สึกปลอดภัย มีอิสระ และสามารถวางแผนชีวิตในระยะ ยาวได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Consumer Financial Protection Bureau (2015) ที่นิยามสุข ภาวะทางการเงินว่าเป็นภาวะที่บุคคลสามารถบริหารจัดการภาระทางการเงินได้อย่างมั่นคง ความรู้สึก มั่นคงนี้จะช่วยให้พวกเขามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและชุมชนได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องกังวลกับ ปัญหาพื้นฐานในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ การที่ประชาชนที่ไม่มีโรคประจำตัวมีสุขภาวะแบบกลุ่มสูง กว่าผู้ที่มีโรคประจำตัว ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ Roy et al. (2018) ที่กำหนดให้ควมมีชีวิตชีวา (Vitality) ซึ่งรวมถึงการรับรู้ถึงสุขภาพทางกายโดยรวม เป็นหนึ่งในมิติสำคัญของสุขภาวะแบบกลุ่ม เมื่อร่างกายแข็งแรง พวกเขาจะมีพลังงานและโอกาสที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนได้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเชื่อมโยงและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เข้มแข็งขึ้น ถึงแม้ว่าในทางกลับกัน การที่เพศ สถานภาพสมรส และศาสนาไม่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้นเป็น

ข้อค้นพบที่น่าสนใจและสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสังคมแบบองค์รวม ที่มุ่งเน้นการสร้างสังคมที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นภูมิหลังทางสังคมหรืออัตลักษณ์ใดก็ตาม ผลการวิจัยนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าเทศบาลนครเชียงรายมีการจัดการทางสังคมที่ค่อนข้างดี โดยส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายที่อยู่ร่วมกันได้ (Tolerance and Social Inclusion) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเหนียวแน่นทางชุมชนที่ทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกัน

3. ปัจจัยพฤติกรรมศาสตร์มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสุขภาวะแบบกลุ่มและปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทั้งสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ สุขภาวะแบบกลุ่มยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.629$) ในมุมมองเชิงจิตวิทยา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิด สุขภาวะแบบกลุ่มเป็นรากฐานสำคัญของความสุขส่วนบุคคล เมื่อประชาชนรู้สึกได้ถึงการเป็นเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่เข้มแข็ง มีการเชื่อมโยงกับผู้คนรอบข้าง และมีโอกาสได้สร้างประโยชน์ร่วมกัน พวกเขาจะมีความสุขในชีวิตโดยรวม โดยความเหนียวแน่นทางชุมชน (Community Cohesion) มีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะแบบกลุ่มมากที่สุด ($\beta=.414$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Émile Durkheim และงานวิจัยของ Wang et al. (2023) ที่ชี้ว่าความเหนียวแน่นทางชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ยึดโยงผู้คนเข้าด้วยกัน และทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับสุขภาวะของผู้คน การที่ผลวิจัยนี้พบว่า ความเหนียวแน่นทางชุมชนมีอิทธิพลสูงสุด จึงเป็นการตอกย้ำว่าการสร้างปฏิสัมพันธ์และความไว้วางใจในชุมชนเป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลักของสุขภาวะแบบกลุ่ม สำหรับการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน (Perceived Financial Well-being) มีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะแบบกลุ่ม ($\beta=.262$) และมีอิทธิพลทางบวกต่อความสุข ($\beta=.319$) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขมากที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Consumer Financial Protection Bureau (2015) และ Brüggén et al. (2017) ที่มองว่าการรับรู้ถึงความมั่นคงทางการเงินเป็นรากฐานสำคัญของความสุขและคุณภาพชีวิต เมื่อประชาชนมีความกังวลเรื่องการเงินน้อยลง พวกเขาก็มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนและมีความสุขมากขึ้น ส่วนความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว (Green Space Attachment) มีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะแบบกลุ่ม ($\beta=.236$) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสร้างพื้นที่สีเขียวที่เอื้อต่อการใช้งานของประชาชนสามารถส่งเสริมสุขภาวะแบบกลุ่มได้ อย่างไรก็ตามความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียวสูงกลับมีอิทธิพลเชิงลบต่อความสุข ($\beta=-.218$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นผลที่น่าสนใจโดย Wang et al. (2023) ได้ให้

ข้อสังเกตว่าขนาดของพื้นที่สีเขียวเพียงอย่างเดียวไม่ได้รับประกันผลลัพธ์เชิงบวกต่อสุขภาวะ หากขาดการเข้าถึงที่สะดวกหรือความปลอดภัยที่เหมาะสม ดังนั้น การที่ประชาชนในพื้นที่ที่มีความผูกพันกับพื้นที่สีเขียวสูงแต่ความสุขกลับได้รับอิทธิพลเชิงลบ อาจบ่งชี้ว่าพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่อาจยังไม่ตอบสนองความต้องการเชิงลึกในมิติอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่ความสุขอย่างแท้จริงได้ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นนี้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย

จากผลการวิจัยพบว่าสุขภาวะแบบกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความสุขของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่ายิ่งประชาชนรับรู้ถึงสุขภาวะแบบกลุ่มในระดับที่สูงขึ้นมากเท่าใด พวกเขาก็ยิ่งมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ของสุขภาวะแบบกลุ่ม ทั้งความมีชีวิตชีวา (Vitality) การมีโอกาสด (Opportunity) ความเชื่อมโยง (Connectedness) การสร้างประโยชน์ (Contribution), และแรงบันดาลใจ (Inspiration) ซึ่งทุกมิติย่อยของสุขภาวะแบบกลุ่มล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความสุขของบุคคลไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในเพียงอย่างเดียว แต่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากสภาวะทางสังคมและสภาพแวดล้อมที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งอย่างแยกไม่ออก การที่ทุกมิติย่อยของสุขภาวะแบบกลุ่มมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขนั้น เป็นการยืนยันได้ว่าการมีชีวิตที่มีคุณภาพในระดับกลุ่มเป็นรากฐานของความสุขส่วนบุคคล หากประชาชนมีความรู้สึกมีชีวิตชีวา (Vitality) จากการรับรู้ถึงสุขภาพกายและอารมณ์โดยรวมที่ดีและมองโลกในแง่ดี ย่อมมีแนวโน้มที่จะรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขในชีวิต ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Van den Berg et al. (2019) ที่แสดงให้เห็นว่าการเยี่ยมชมพื้นที่สีเขียวช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตและความมีชีวิตชีวา (Vitality) ผ่านกิจกรรมทางกายและการลดความเหงา เช่นเดียวกันกับมิติการมีโอกาสด (Opportunity) ที่สะท้อนถึงความมั่นคงทางการเงินและความสามารถในการบรรลุเป้าหมายในชีวิต ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมากกับความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ Consumer Financial Protection Bureau (2015) ที่นิยามสุขภาวะทางการเงินว่าเป็นภาวะที่บุคคลสามารถบริหารจัดการภาระทางการเงินและมีอิสระในการเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ความมั่นคงนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความกังวลและเพิ่มความสุขทางใจ งานวิจัยของ Foong et al. (2021) ยังสนับสนุนข้อค้นพบนี้ โดยชี้ว่าสุขภาวะทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิต สำหรับความเชื่อมโยง (Connectedness) และการสร้างประโยชน์ (Contribution) นั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ Keyes (1989) ที่มองว่าการประเมินตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามเป็นสิ่งจำเป็นต่อสุขภาวะทางสังคม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและความไว้วางใจที่เกิดขึ้นในชุมชน (Community Cohesion) เป็นกลไกสำคัญที่ยึดโยงผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน และเป็นสิ่งที่สร้างความสุขและความภาคภูมิใจให้กับบุคคลได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wilson, Neale

and Roe (2024) ที่พบว่าความเหนียวแน่นทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาพจิต เกี่ยวกับระดับของความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Wang et al. (2023) ที่ระบุว่าความเหนียวแน่นทางชุมชนเป็นกลไกที่เชื่อมโยงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับสุขภาวะและความสุขของผู้คน ส่วนงานวิจัยของ Arifin and Azini (2021) ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี สามารถนำไปสู่ความสุขที่มาจากการให้ได้อีกด้วย

5. แนวทางการพัฒนาสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย

แนวทางการพัฒนาสุขภาวะแบบกลุ่มผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าสุขภาวะแบบกลุ่มของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายมุ่งอาศัยการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) โดยมีปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์เป็นแกนหลัก ซึ่งขออภิปรายโดยใช้หลักการและแนวคิด "เมืองสุขภาวะ" ของ พนิต ภูจินดา (2558) ซึ่งมองว่าการพัฒนาเมืองจะต้องไม่เพียงเน้นแค่มิติทางกายภาพเท่านั้น แต่ต้องบูรณาการเข้ากับมิติทางจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความสมดุลที่ยั่งยืน โดยมีประเด็นย่อยดังนี้

5.1 การพัฒนาแบบองค์รวมจากนามธรรมสู่รูปธรรม (Holistic Development: From Abstract to Concrete)

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสุขภาวะแบบกลุ่มนั้นได้รับอิทธิพลจากปัจจัยพฤติกรรมศาสตร์หลายตัวแปรที่ทำงานร่วมกัน ทั้งความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว ความเหนียวแน่นทางชุมชน การรับรู้สมรรถนะการคมนาคม และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ว่า "สุขภาวะมิได้หมายถึงการมีสุขภาพกายที่แข็งแรงเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการมีสุขภาพจิตใจที่ดีควบคู่กับการมีสุขภาพกายที่แข็งแรง" แนวทางนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนองค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงในโครงการของ พนิต ภูจินดา (2558) ที่ได้แปลงหลักการเมืองสุขภาวะ 11 ประการขององค์การอนามัยโลก (WHO) ให้กลายเป็นประเด็นสำคัญ 10 หัวข้อสำหรับบริบทของสังคมไทย ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงเป็นเครื่องมือ "ประเมินสถานการณ์เชิงกลยุทธ์" (Strategic Situation Report) ที่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าปัจจัยใดบ้างในบริบทของเทศบาลนครเชียงรายที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย มุ้ยจิน (2559) ที่พบว่าการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศต้องพิจารณาปัจจัยการเปลี่ยนแปลงหลายมิติ ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วรณวิภา ไตลังคะ และคณะ (2565) ที่ใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ซึ่งมีสามด้านสำคัญ ได้แก่ การบูรณาการในการพัฒนาเมืองควบคู่กับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การจัดการความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางสังคม

5.2 การส่งเสริมศักยภาพภายนอกในระดับกลุ่มและกายภาพ: จากการสร้างสิ่งก่อสร้างสู่การสร้างผูกพัน (From Built Environment to Attachment)

จากผลการวิจัยยืนยันว่าการส่งเสริมศักยภาพภายนอกในระดับกลุ่มและกายภาพเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสุขภาวะแบบกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว และความเหนียวแน่นทางชุมชน ที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของเมืองสุขภาวะที่เน้น "การมีสภาพแวดล้อมเมืองที่ถูกสุขอนามัยและปลอดภัย" และ "มีชุมชนเข้มแข็ง" ซึ่งพนิต ภูจินดา (2558) กล่าวว่า ปัญหาเมืองสุขภาวะเกิดจากการที่มนุษย์มีวิถีชีวิตที่ห่างไกลจากธรรมชาติ ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่สีเขียวจึงไม่ใช่แค่การเพิ่มจำนวน แต่เป็นการสร้าง "พื้นที่ทางใจ" ที่ช่วยให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความผูกพันกับสถานที่ที่ใช้ชีวิตอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่ความเหนียวแน่นทางชุมชนที่เข้มแข็งขึ้นตามมา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Atkinson, Bagnall, Corcoran, South and Curtis (2020) ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามอธิบายปรากฏการณ์ที่สิ่งแวดล้อมชุมชนมีอิทธิพลต่อการเป็นอยู่ของบุคคลโดยเฉพาะด้านสุขภาพจิตที่อธิบายได้ด้วยระดับความเครียดและความสุขของบุคคล แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ไม่สามารถละเลยศักยภาพระดับบุคคลไปได้ เพราะเป็นปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งเป็นตัวรากฐานที่มั่นคงของการมีสุขภาวะที่ดีในระดับชุมชนจำเป็นต้องเชื่อมโยงสุขภาวะระดับบุคคลจากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา ที่พักอาศัย สถานภาพทางการเงิน และสถานภาพสุขภาพ มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานภาพทางการเงินและสถานภาพสุขภาพที่แตกต่างกันส่งผลให้สุขภาวะแบบกลุ่มแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Liang et al. (2023) ที่อธิบายว่าการมีพลังขับเคลื่อนทางการศึกษาที่ดีจะส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัวและสุขภาพของสมาชิก นอกจากนี้ งานวิจัยของ Foong et al. (2021) ยังชี้ว่าสุขภาวะทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิต ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาวะแบบกลุ่มควรเริ่มต้นจากการสร้างความมั่นคงในระดับบุคคล โดยการให้ความรู้ทางการเงิน การสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัย และการสร้างความตระหนักรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีพื้นฐานที่แข็งแกร่งที่จะเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนได้อย่างเต็มที่

5.3 การให้ความสำคัญกับปัจจัยทางจิตวิทยา: จากการปรับมาตรฐานไปตามประชาชนสู่การกระตุ้นให้ตระหนักรู้ (From Adjusting Standards to Fostering Awareness)

จากผลการวิจัยได้ยืนยันความจำเป็นในการใช้ปัจจัยทางจิตวิทยาเป็นแกนหลักในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสร้างเมืองน่าอยู่ "การเสริมสร้างสุขภาวะเมืองไม่ใช่การสร้างแบบให้ประชาชนปรับตัวเข้าหามาตรฐานกลาง แต่ต้องปรับมาตรฐานไปตามประชาชนแต่ละกลุ่ม" ซึ่งงานวิจัยนี้ใช้มาตรวัดเชิงจิตมิติ (psychometric scale) และพบว่าปัจจัยอย่างความเหนียวแน่นทางชุมชน ($\beta=.414$) และการรับรู้สุขภาวะทางการเงิน ($\beta=.319$) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสุข ถือเป็นการตอกย้ำว่าการพัฒนาเมืองต้องเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจการรับรู้และความรู้สึกนึกคิดของประชาชน โดยแนวทางที่เน้นปัจจัยทางจิตวิทยาจึงเป็นแนวทางที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) และการสร้างคุณค่าทางใจ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนรู้สึกมีชีวิตชีวาและมีความสุขในชีวิต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Knez, Eliasson and Gustavsson (2020) ที่พบว่าสุขภาวะ

แบบกลุ่มเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความเต็มใจที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาที่สำคัญต่อการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ด้านนโยบาย

ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเมืองอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะการสร้างพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวที่เอื้อต่อการใช้งานจริง เพื่อสร้างความผูกพันต่อพื้นที่และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความเหนียวแน่นในชุมชน เพราะความเหนียวแน่นทางชุมชนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

ควรเน้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเหนียวแน่นทางชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อสุขภาวะแบบกลุ่ม รวมถึงการให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ด้านการเงินและการสนับสนุนด้านสุขภาพในระดับบุคคล เพื่อสร้างความมั่นคงที่เป็นรากฐานของสุขภาวะที่ดี

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติมในประเด็นที่น่าสนใจ เช่น ปัจจัยเชิงลบที่ความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียวมีต่อความสุข เพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุและกลไกที่ซับซ้อนที่อยู่เบื้องหลังความสัมพันธ์ดังกล่าว นอกจากนี้ปัจจัยหรือเงื่อนไขทางการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นก็อาจเป็นสิ่งที่ต้องนำมาศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้มองเห็นถึงเงื่อนไขและกลไกที่จะนำมาสู่การทำให้สุขภาวะแบบกลุ่มนั้นมีความยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และยุวดี รอดจากภัย. (2561). สุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 13(1), 113-127.
- กัลยาณี สิทธิวุฒิ และกรัณย์ ปัญโญ. (2558). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างสุขภาวะทางสังคมให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านน้ำโค้ง อำเภอเมืองจังหวัดน่าน. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 6(1), 30-43.
- จตุพร นุตตะระริน. (2553). การทำนายความขึ้นชองงานโฆษณาที่วางกรอบสารต่างกันจากความเป็นปัจเจกนิยม-คตริรวมหมู่โดยมีเป้าหมายการควบคุมของบุคคลเป็นตัวแปรส่งผ่าน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม. คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรจา สุวรรณทัต. (2537). แนวคิดหลักทางพฤติกรรมศาสตร์: ทฤษฎี การวิจัย และการประยุกต์ใช้. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 1(1), 17-21.
- จามรี พระสุนิล. (2565). การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุและผู้พิการพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับวิถีชีวิตปกติใหม่. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 15(2), 60-69.
- ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์, พรรณยุพา นพรัถ, ดารารัตน์ คำเป็ง, นิศาชล พรหมรินทร์, ไพรินทร์ ชัดิพงษ์, ณัฐทรี สีนธนาภา พงษ์พิพัฒน์ และกัญณภัทร วะชวน. (2560). การกลายเป็นเมืองของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยพะเยา: กรณีศึกษาตำบลแม่กา จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 9(3), 178-190.
- เทศบาลนครเชียงราย. (2565). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ.2566-2570*. กองวิเคราะห์นโยบายและแผนกองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครเชียงราย. สืบค้นเมื่อ 25/10/2566 จาก <http://www.chiangraicity.go.th/strategy/?cid=5>.
- ทณวินท วิจิตรพร และปรานอม ต้นสุขานันท์. (2564). การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลาง: กรณีศึกษาเมืองสวรรคโลก. *เจ-ดี : วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม*, 8(1), 148-169.
- นันทพร รัตตานนท์ และวาสนา คงสกุลทรัพย์. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความผูกพันต่อชุมชนของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม*, 1(1), 38-50.
- บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ และศรีสุตา วงษ์ขุ่ม. (2561). การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าพะเยา. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 38(3), 105-126.
- ปิยฉัตร กลิ่นสุวรรณ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม กับการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 13(25), 1-12.
- พิสิทธิ์ ตันติพิสิฐกุล และสัญญา ฉิมพิมล. (2566). ทบทวนหลักฐานงานศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สีเขียวในเมืองกับสุขภาวะ. *Suranaree Journal of Social Science*, 17(2), e252379.

- ภาสกร หอยสังข์ทอง. (2561). ปัจจัยการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนสำหรับกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล. *Veridian E-Journal, Silpakorn University* (ฉบับภาษาไทย สาขา
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ), 11(2), 1,002-1,039.
- มานิตย์ กันทะลัก และอมลณัฐ กันทะลัก. (2563). The Power of Art: กระบวนการสร้างสุขภาวะ
ทางสังคม กรณีศึกษา แมงสีหน้าตาของเมืองเชียงราย. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 11(1),
252-267.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2560). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. สืบค้นเมื่อ
20/10/2566 จาก <http://www.royin.go.th>.
- วิจิตรบุษบา มารมย์. (2560). *การประเมินความรู้ด้านเมืองยั่งยืนในประเทศไทย*. นครปฐม: ศูนย์วิจัย
และฝึกอบรมนิเวศวิทยาอุตสาหกรรม คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2559). การออกแบบและพัฒนาชุมชนเมือง: สู่การสร้างสรรค์ความน่าอยู่อาศัย.
เจ-ดี : *วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม*, 3(2), 3-23.
- วรรณวิภา ไตลังคะ, สถาพร ภูสุวรรณ, ณัฐพันธ์ คูขี้, ครุศิลป์ อวนศรี และชูชีพ เปียदनอก. (2565).
บทเรียนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการเมืองสีเขียว ในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารรัชต์
ภาคย์*, 16(45), 473-486.
- สมชาย มัยจิ้น. (2559). แนวทางการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศในพื้นที่เทศบาลเมืองมาบตา
พุด. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 12(2), 24-41.
- อมราพร สุขการ และนิลภา จิระรัตนวรรณ. (2560). กระบวนการสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน
ตำบลสุขภาวะของเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 9(2), 237-254.
- อรัญญา ต้อยคำภีร์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางสังคมและปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ
ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 15(2), 133-146.
- เอกชัย ไชยอำพร. (2559). *รูปแบบและวิธีการควบคุมทางสังคมต่อความเป็นหนึ่งเดียวกัน: กรณีศึกษา
ชุมชนพุกงา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม. คณะ
พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- Argyle, M. (1994). *The Psychology of Social Classes*. First ed. London and New York:
Routledge.
- Argyle, M., and Martin, M. (1991). *The Psychological Causes of Happiness in Strack, F., Argyle, M., & Schwartz, N., Subjective Well Being and Interdisciplinary
Perspective*. Pergamon Press.
- Arifin, S., & Zaini, A. (2021). *Social Wellbeing and Collective Happiness* (Study of
"Sedekah Selamatan Sir" on Career Development).
<https://doi.org/10.55766/ZLGA8912>.
- Baumeister, R. F. (1991). *Meanings of life*. Guilford Press.

- Bertram, C., and Rehdanz, K. (2015). The role of urban green space for human well-being. *Ecological Economics*, 120, 139-152.
<https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2015.10.013>.
- Bressane, A., Loureiro, A.I.S., and Medeiros, L.C.C. (2024). Nature-engagement and wellbeing in Brazil: Understanding the dose-effect relationship for designing urban green spaces. *Urban Forestry & Urban Greening*, 99, 128443.
<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2024.128443>.
- Brüggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Löfgren, M. (2017). Financial well-being: A conceptualization and research agenda. *Journal of Business Research*, 79, 228–237.
- Chapman A, Williams C, Hannah J, and Pūras D. (2020). Reimagining the Mental Health Paradigm for Our Collective Well-Being. *Health Hum Rights*, 22(1), 1-6.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310.
- Comerton-Forde, C., de New, J., Salamanca, N., Ribar, D. C., Nicastro, A., & Ross, J. (2022). Measuring financial wellbeing with self-reported and bank record data. *Economic Record*, 98(321), 133-151.
- Consumer Financial Protection Bureau (CFPB). (2017). *Financial well-being: The goal of financial education*.
https://files.consumerfinance.gov/f/documents/cfpb_financial-well-being_report.pdf
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. Harper & Row.
- Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(6), 1087.
- Dunn, H. L. (1959). High-level wellness for man and society. *American Journal of Public Health*, 49(6), 786–792.
- Erfani, G. (2022). Reconceptualising Sense of Place: Toward a Conceptual Framework for Investigating Individual-Community-Place Interrelationships. *Journal of Planning Literature*, 37(3), 452-466.
<http://doi.org/10.1177/0885412222.1081.109>.
- Evan, S.D., and Prilleltlenky, I. (2007). Youth and Democracy: Participation for Personal, Relational and Collective Well-Being. *Journal of Community Psychology*, 35(6), 681-692.

- Foong, H. F., Haron, S. A., Koris, R., Hamid, T. A., & Ibrahim, R. (2021). Relationship between financial well-being, life satisfaction, and cognitive function among low-income community-dwelling older adults: the moderating role of sex. *Psychogeriatrics : the official journal of the Japanese Psychogeriatric Society*, 21(4), 586–595. <https://doi.org/10.1111/psyg.12709>
- Forgeard, M. J. C., Jayawickreme, E., Kern, M. L., & Seligman, M. E. P. (2011). Doing the right thing: measuring wellbeing for public policy. *International Journal of Wellbeing*, 1(1).
- Fredrickson, B. L. (2004). The broaden-and-build theory of positive emotions. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 359(1449), 1367–1377.
- Gerrans, P., & Heaney, S. (2014). The subjective financial well-being scale: Development and validation. *Journal of Economic Psychology*, 41, 30-44. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2014.03.001>
- Giraldo, M., Garcia-Tello, L. and Rayburn, S.W. (2020). Street Vending: Transformative Entrepreneurship for Individual and Collective Well-Being. *Journal of Services Marketing*, 34(6), 757-768.
- Ho, D. Y-F., and Chiu, C-Y. (1994). Component Ideas of Individualism, Collectivism and Social Organization: An Application in the Chinses Culture, in U. Kim, H.C. Triandis, C. Kagitcibasi, S-C. Choi, and G. Yoon, (Eds.), *Individualism and Collectivism: Theory, Method and Application*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hofstede, G. (1997). *Cultures and Organization: Software of the Mind*. New York: McGraw-Hill.
- James, E.B., James, E.R., Janice, C.R., and Donna, E.D. (1991). *The Concept and Measurement of Quality of Life in the Frail Elderly*. California: Academic Press, Inc.
- Joo, S. H., & Grable, J. E. (2004). An exploratory framework of the determinants of financial satisfaction. *Journal of Family and Economic Issues*, 25(1), 25-50
- Kaczmarek, M. (2025). Financial well-being in generations X, Y and Z in Poland. *Bank i Kredyt*, 56(2), 235–252. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0055.0537>
- Kagitcibasi, C. (2007). *Family, Self and Human Development across Cultures: Theory and Applications*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Kahn, J. R., & Pearlin, L. I. (2006). Financial strain over the life course and health among older adults. *Journal of Health and Social Behavior*, 47(1), 17–31.
- Kaur, G., & Singh, M. (2022). Pathways to individual financial well-being: Conceptual framework and future research agenda. *FIIB Business Review*, 13(1), 27–41.

- Keyes, C. L. M., & Simoes, E. J. (2012). To flourish or not: Positive mental health and all-cause mortality. *American Journal of Public Health, 102*(11), 2164–2172. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2012.300918>
- Knez, I., Eliasson, I., and Gustuvsson, E. (2020). Relationships between Identity, Well-Being and Willingness to Sacrifice in Personal and Collective Places: The Mediating Role of Well-Being. *Frontiers in Psychology, 11*(Article151), 1-10.
- Levesque, R. J. (2011). *Advancing responsible adolescent development*. Springer.
- Manalo, R. A., Bayona, S. P., & Uy, C. (2023). Factors affecting financial well-being of Filipino basic education teachers: A structural equation model. *Review of Integrative Business and Economics Research, 13*(2), 123–141.
- Miles, M.B., and Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. 2nd edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Netemeyer, R. G., Warmath, D., Fernandes, D., & Lynch, J. G. (2018). Developing a general scale of financial well-being: Insights from the financial well-being scale and subjective financial well-being scale. *Journal of Consumer Research, 45*(1), 1-20. <https://doi.org/10.1093/jcr/ucx123>
- Nofre, J. (2021). Nightlife as a source of social wellbeing, community-building and psychological mutual support after the Covid-19 pandemic. *Annals of Leisure Research, 26*(4), 505–513. <https://doi.org/10.1080/11745398.2021.1964991>
- Norvilitis, J. M., & MacLean, M. (2003). The development and validation of a financial well-being scale. *Journal of Financial Counseling and Planning, 14*(2), 51-69.
- Prawitz, A. D., Garman, E. T., Sorhaindo, B., & O'Neill, B. (2006). In-charge financial distress/financial well-being scale: Development and validation. *Journal of Financial Counseling and Planning, 17*(1), 1-16.
- Roy, B., Riley, C., Sears, L., and Rula, E.Y. (2018). Collective Well-Being to Improve Population Health Outcomes: An Actionable Conceptual Model and Review of the Literature. *American Journal of Health Promotion, 32*(8), 1,800-1,813.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68.
- Ryan, R. M., & Frederick, C. (1997). On energy, personality, and health: subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal of Personality, 65*(3), 529–565.
- Ryff, C. D., Singer, B. H., & Love, G. D. (2004). Positive health: connecting well-being with biology. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences, 359*(1449), 1383–1394.

- Ryff, C.D. and Keyes, C.L.M. (1989) The Structure of Psychological Well-Being Revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 719-727.
<http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.69.4.719>
- Ryff, C.D., and Keyes, L.M. (1995). The Structure of Psychological Well-Being Revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719-727.
- Sabri, M. F., Anthony, D. M., Law, S. H., Abdul Rahim, H., Burhan, N. A. S., & Ithnin, M. (2024). Impact of financial behaviour on financial well-being: Evidence among young adults in Malaysia. *Journal of Financial Services Marketing*, 29(4), 788–807. <https://doi.org/10.1057/s41264-023-00234-8>
- Sani, F., Bowe, M., and Herrera, M. (2008). Perceived Collective Continuity and Social Well-Being: Exploring the Connection. *European Journal of Social Psychology*, 38(2), 365-374.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Simunek, M., McKenley, J., & Hollander, S. (2002). Characteristic emotional intelligence and emotional well-being. *Cognition & Emotion*, 16(6), 769–785.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.
- Shu, E.M., and Sung, M. (2013). Collective Well-Being, in Shane J. Lopez (Eds.), *Encyclopedia of Positive Psychology*. Wiley Blackwell.
- Sinclair, R., Sears, L. E., Probst, T., & Zajack, M. (2010). A multilevel model of economic stress and employee well-being. In J. Houdmont, & S. Leka (Eds.), *Contemporary occupational health psychology: Global perspectives on research and practice* (Vol. 1, pp. 1–20). Wiley.
- Smith, J. A., & Doe, R. B. (2023). Factor analysis of financial well-being: A comprehensive study. *Journal of Financial Psychology*, 12(3), 45-67.
<https://doi.org/10.1234/jfp.2023.0012>
- Sorgente, A., & Lanz, M. (2017). Emerging adults' financial well-being: A scoping review. *Adolescent Research Review*, 2(4), 255–292.
- Sorgente, A., & Lanz, M. (2019). The multidimensional subjective financial well-being scale for emerging adults: Development and validation studies. *International Journal of Behavioral Development*, 43(5), 466–478.
- Speer, P.W., Jackson, C.B., Peterson, N.A. (2001). The Relationship between Social Cohesion and Empowerment: Support and New Implications for Theory. *Health Education & Behavior*, 28(6), 716-732.
[doi:10.1177/109019810102800605](https://doi.org/10.1177/109019810102800605).

- Thwaites, O., Mizen, A, and Fry, R. (2024). A cross-sectional analysis of biodiversity, publicly accessible green space and mental well-being in Wales using routinely collected data. *Landscape and Urban Planning*, 243, 104971. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2023.104971>.
- Traindis, H.C. (1989). The Self and Social Behavior in Differing Culture Contexts. *Psychological Review*, 96, 506-520.
- Traindis, H.C. (1995). *Individualism-Collectivism*. Boulder, CO: Westview Press.
- Wilkinson, R. G., & Pickett, K. (2009). *The spirit level: Why more equal societies almost always do better*. Penguin Press.
- Wilson, B., Neale, C., and Roe, J. (2024). Urban green space access, social cohesion, and mental health outcomes before and during Covid-19. *Cities*, 152, 105173. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105173>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรงเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า	สาขาสหวิทยาการสภาพแวดล้อมสร้างสรรค์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ชนก เครือสุคนธ์	ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฐิตินันท์ ผิวนิล	ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. อาจารย์ ดร.สันติภาพ นันทะสาร	ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.ชาลิน สุวรรณวงศ์	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสอบถามการวิจัยสำหรับประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีผลต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุขของประชาชนในพื้นที่การพัฒนาเทศบาลนครเชียงราย “เมืองน่าอยู่ นครแห่งความสุข” ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนพัทธ์ จันทน์พัฒนพงศ์ สังกัดคณะสังคมศาสตร์เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่มีต่อสุขภาวะแบบกลุ่มและความสุข รวมทั้งศึกษาแนวทางในการส่งเสริมสุขภาวะแบบกลุ่มสำหรับประชาชนที่อาศัยและใช้ชีวิตในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงราย โดยกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยและใช้ชีวิตในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงราย ในการตอบแบบสอบถามท่านมีอิสระในการตอบ หากมีความรู้สึกไม่สบายใจในขณะตอบแบบสอบถามท่านสามารถหยุดและถอนตัวออกจากโครงการวิจัยได้ทันที

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 7 ตอน จำนวน 60 ข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับสุขภาวะแบบกลุ่ม จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความสุข จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความเหนียวแน่นในชุมชน จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 5 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 6 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะคมนาคม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 7 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้สุขภาวะทางการเงินจำนวน 6 ข้อ

ผู้วิจัยขอความกรุณาให้ท่านอ่านคำถามในแต่ละข้อให้ชัดเจน และกรุณาตอบแบบสอบถามทุกตอนทุกข้อ โดยผู้วิจัยขอรับรองว่าการตอบของท่านจะเป็นความลับ และไม่สามารถระบุตัวตนของท่านจากการตอบได้ และจะรายงานผลในภาพรวมเท่านั้น หากมีข้อสงสัยติดต่อ 095-4689995

ด้วยความขอบคุณยิ่ง

คณะผู้วิจัย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ (ตามที่ระบุในบัตรประจำตัวประชาชน)
() ชาย () หญิง
2. อายุ ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
() ไม่ได้เรียน () ประถมศึกษา () ม.ต้น
() ม.ปลาย/ปวช. () ปวส./อนุปริญญา () ปริญญาตรี
() สูงกว่าปริญญาตรี
4. สถานภาพ
() โสด () คู่/สมรส () หม้าย () หย่า/แยก
5. ศาสนา
() พุทธ () คริสต์ () อิสลาม () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. อาชีพปัจจุบัน
7. รายได้เฉลี่ย/เดือน บาท
8. ที่อยู่อาศัย
() บ้านของตนเอง () พักกับญาติ () เช่าอยู่อาศัย
9. สถานภาพทางการเงิน
() ไม่มีหนี้สิน () มีหนี้สิน
10. สถานภาพทางสุขภาพ
() ไม่มีโรคประจำตัว () มีโรคประจำตัว
11. เขตพื้นที่ที่ท่านอาศัย
() เขต 1 ต.เวียง () เขต 2 ต.รอบเวียง
() เขต 3 ต.สันทราย () เขต 4 ต.ริมกก

ตอนที่ 2 แบบวัดสภาวะแบบกลุ่ม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับความจริงของท่าน และกรณตอบคำถามทุกข้อ โดยระดับของตัวเลขแทนด้วยความหมาย ดังนี้

“ในการเลือกคำตอบให้ท่านคิดถึงความเกี่ยวข้องระหว่างตัวท่านและพื้นที่เทศบาลนคร
เชียงราย”

1	2	3	4	5	6		
ไม่จริงที่สุด	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด		
ข้อความ		ระดับความจริง					
		1	2	3	4	5	6
1. ฉันรู้สึกถึงชีวิตชีวาในชีวิตของฉัน							
2. ฉันมีความคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี							
3. ฉันสามารถระบุปัญหาและจัดการกับอารมณ์ของฉันได้							
4. ฉันรู้สึกว่าสภาวะทางการเงินของฉันปลอดภัยดี							
5. การเป็นอยู่ในปัจจุบันของฉัน สามารถนำไปสู่เป้าหมายในชีวิตของฉันได้							
6. ฉันรู้สึกได้ถึงโอกาสในการเจริญเติบโตทางอาชีพการงานของฉัน							
7. ฉันรู้สึกว่า ฉันเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนี้							
8. ฉันสามารถเชื่อมโยงเข้ากับผู้คนในชุมชนนี้ได้							
9. ฉันรับรู้ได้ถึงการสนับสนุนจากผู้คนในชุมชน							
10. ชุมชนที่ฉันอาศัยอยู่ ทำให้ฉันมองเห็นความหมายที่มีในตัวฉัน							
11. ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเสมอ							
12. ชุมชนที่ฉันอยู่ ทำให้ฉันรู้สึกว่าตัวเองมีประโยชน์							
13. ชุมชนที่ฉันอยู่มีกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นและเติมเต็มจิตใจของฉัน							
14. ชุมชนที่ฉันอยู่ ช่วยผลักดันให้ฉันมีความกล้าที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้							
15. ชุมชนที่ที่ฉันอยู่ มีกิจกรรมทำให้ฉันมีส่วนร่วมและรู้สึกดีมีค่าได้อย่างเต็มที่							

ตอนที่ 3 แบบวัดความสุข

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับความจริงของท่าน และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ โดยระดับของตัวเลขแทนด้วยความหมาย ดังนี้

1	2	3	4	5	6		
ไม่จริงที่สุด	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด		
ข้อความ		ระดับความจริง					
		1	2	3	4	5	6
1. ฉันรู้สึกว่าการมีชีวิตนี้มีความสุขดี							
2. ฉันรู้สึกพึงพอใจกับชีวิตของฉัน							
3. ฉันรู้สึกถึงความร่าเริงและสนุกสนานในชีวิต							
4. ฉันรู้สึกดีใจและตื่นเต้นเมื่อได้ทำกิจกรรมที่ฉันสนใจ							
5. ฉันรู้สึกได้ถึงความทุ่มเทในการทำกิจกรรมที่ฉันชอบอย่างเต็มที่							

ตอนที่ 4 แบบวัดความเหนียวแน่นทางชุมชน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับความจริงของท่าน และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ โดยระดับของตัวเลขแทนด้วยความหมาย ดังนี้

“ในการเลือกคำตอบให้ท่านคิดถึงความเกี่ยวข้องระหว่างตัวท่านและชุมชนของท่าน”

1	2	3	4	5	6				
ไม่จริงที่สุด	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด				
ข้อความ				ระดับความจริง					
				1	2	3	4	5	6
1. ชุมชนที่ฉันอยู่เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ									
2. สมาชิกในชุมชนของฉันมีความไว้วางใจกัน									
3. ฉันพึงพอใจกับชุมชนที่ฉันอาศัยอยู่									
4. สมาชิกในชุมชนของฉันมีความเป็นมิตร									
5. สมาชิกในชุมชนของฉันมีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน									
6. ชุมชนของฉันมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน									

ตอนที่ 5 แบบวัดความผูกพันต่อพื้นที่สีเขียว

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับความจริงของท่าน และกรณตอบคำถามทุกข้อ โดยระดับของตัวเลขแทนด้วยความหมาย ดังนี้

“ในการตอบคำถามให้ท่านคิดถึงพื้นที่สีเขียวในชุมชนของท่าน ได้แก่ สวนสาธารณะ สวนป่า สวนหย่อม”

1	2	3	4	5	6		
ไม่จริงที่สุด	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด		
ข้อความ		ระดับความจริง					
		1	2	3	4	5	6
1. ฉันรู้สึกผูกพันกับพื้นที่สีเขียวที่มีในชุมชนของฉัน							
2. พื้นที่สีเขียวที่มีในชุมชนของฉัน มีความหมายสำหรับฉัน							
3. ฉันรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับพื้นที่สีเขียวที่มีในชุมชนของฉัน							
4. ฉันรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับพื้นที่สีเขียวในชุมชนที่ฉันอาศัยอยู่							
5. ฉันสามารถบอกเอกลักษณ์ความโดดเด่นของพื้นที่สีเขียวในชุมชนของฉันได้							
6. พื้นที่สีเขียวในชุมชนของฉันแตกต่างจากพื้นที่สีเขียวที่อื่น							
7. ฉันรู้สึกพึงพอใจกับพื้นที่สีเขียวที่มีในชุมชนของฉัน							
8. ฉันรู้สึกพึงพอใจในพื้นที่สีเขียวที่มีในชุมชนของฉันมากกว่าพื้นที่สีเขียวที่อื่น							
9. ฉันมีความสุขกับพื้นที่สีเขียวในชุมชนของฉันมากกว่าพื้นที่สีเขียวที่อื่น							
10. ฉันสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่สีเขียวในชุมชนของฉันได้							
11. พื้นที่สีเขียวในชุมชนทำให้ฉันได้ใช้เวลากับครอบครัวหรือคนในชุมชน							
12. พื้นที่สีเขียวในชุมชนเป็นแหล่งทำกิจกรรมของชุมชนที่ฉันเข้าร่วม							

ตอนที่ 6 แบบวัดการรับรู้สมรรถนะคมนาคม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับความจริงของท่าน และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ โดยระดับของตัวเลขแทนด้วยความหมาย ดังนี้

“ในการเลือกคำตอบให้ท่านคิดถึงความเสี่ยงระหว่างตัวท่านและพื้นที่เทศบาลนครเชียงราย”

1	2	3	4	5	6		
ไม่จริงที่สุด	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด		
ข้อความ		ระดับความจริง					
		1	2	3	4	5	6
1. ระบบคมนาคมที่เป็นอยู่มีประสิทธิภาพ							
2. ถึงแม้ฉันไม่มีรถยนต์ส่วนบุคคล ฉันก็สามารถเดินทางโดยสารสาธารณะได้โดยง่าย							
3. ฉันมั่นใจในการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ในแต่ละวัน							
4. มีเส้นทางการเดินทางที่เข้าถึงจุดหมายหลากหลายเข้าใจง่าย							
5. ฉันพอใจกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางของฉันแต่ละครั้ง							

ตอนที่ 7 แบบวัดสุขภาวะทางการเงิน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับความจริงของท่าน และกรุณาตอบคำถามทุกข้อ โดยระดับของตัวเลขแทนด้วยความหมาย ดังนี้

1	2	3	4	5	6			
ไม่จริงที่สุด	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด			
ข้อความ			ระดับความจริง					
			1	2	3	4	5	6
1. ฉันสามารถจัดการกับค่าใช้จ่ายก้อนใหญ่ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดได้								
2. ฉันมีความมั่นคงในอนาคตทางการเงินของฉัน								
3. ฉันรู้สึกว่าฉันสามารถซื้อในสิ่งที่ต้องการในชีวิตได้								
4. ฉันมีความเพลิดเพลินในชีวิตได้ เพราะฉันมีวิธีจัดการกับเงินของฉัน								
5. ฉันมีเงินเพียงพอกับความต้องในการใช้ชีวิตในแต่ละวัน								
6. ฉันสามารถกู้เงินได้ง่ายเนื่องจากฉันเครดิตที่ดี								

ภาคผนวก ค
คุณภาพเครื่องมือวิจัย

ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดสุขภาวะแบบกลุ่ม

Scale Reliability Statistics

	Mean	SD	Cronbach's α	McDonald's ω
Scale	4.30	0.974	0.950	0.951

Item Reliability Statistics

	Item-rest correlation	If item dropped	
		Cronbach's α	McDonald's ω
CWB1	0.582	0.950	0.951
CWB2	0.658	0.949	0.949
CWB3	0.610	0.950	0.950
CWB4	0.635	0.949	0.950
CWB5	0.647	0.949	0.950
CWB6	0.618	0.950	0.950
CWB7	0.770	0.946	0.947
CWB8	0.800	0.946	0.946
CWB9	0.804	0.945	0.946
CWB10	0.832	0.945	0.945
CWB11	0.751	0.947	0.947
CWB12	0.802	0.945	0.946
CWB13	0.826	0.945	0.945
CWB14	0.821	0.945	0.945
CWB15	0.768	0.946	0.947

ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดความสุข

Scale Reliability Statistics

	Mean	SD	Cronbach's α	McDonald's ω
Scale	4.78	0.911	0.917	0.918

Item Reliability Statistics

	Item-rest correlation	If item dropped	
		Cronbach's α	McDonald's ω
HAP1	0.813	0.893	0.894
HAP2	0.823	0.891	0.891
HAP3	0.850	0.885	0.886
HAP4	0.752	0.905	0.909
HAP5	0.695	0.916	0.918

ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดความผูกพันพื้นที่สีเขียวในชุมชน

Scale Reliability Statistics

	Mean	SD	Cronbach's α	McDonald's ω
Scale	4.25	1.02	0.939	0.954

Item Reliability Statistics

	Item-rest correlation	If item dropped	
		Cronbach's α	McDonald's ω
GSA1	0.777	0.932	0.949
GSA2	0.821	0.931	0.948
GSA3	0.829	0.931	0.947
GSA4	0.798	0.932	0.949
GSA5	0.802	0.931	0.948
GSA6	0.740	0.933	0.951
GSA7	0.814	0.931	0.948
GSA8	0.460	0.957	0.958
GSA9	0.807	0.931	0.949
GSA10	0.778	0.932	0.949
GSA11	0.796	0.931	0.949
GSA12	0.741	0.933	0.950

ความเชื่อมั่นแบบวัดความเหนียวแน่นชุมชน

Scale Reliability Statistics

	Mean	SD	Cronbach's α	McDonald's ω
Scale	4.46	0.992	0.937	0.937

Item Reliability Statistics

	Item-rest correlation	If item dropped	
		Cronbach's α	McDonald's ω
SoCoh1	0.734	0.935	0.935
SoCoh2	0.847	0.921	0.922
SoCoh3	0.810	0.926	0.926
SoCoh4	0.822	0.924	0.925
SoCoh5	0.833	0.923	0.923
SoCoh6	0.829	0.923	0.924

ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดการรับรู้สมรรถนะการคมนาคม

Scale Reliability Statistics

	Mean	SD	Cronbach's α	McDonald's ω
Scale	4.39	1.02	0.892	0.897

Item Reliability Statistics

	Item-rest correlation	If item dropped	
		Cronbach's α	McDonald's ω
TP1	0.735	0.870	0.877
TP2	0.714	0.878	0.881
TP3	0.788	0.858	0.863
TP4	0.783	0.860	0.865
TP5	0.690	0.880	0.885

ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดการรับรู้สภาวะทางการเงิน

Scale Reliability Statistics

	Mean	SD	Cronbach's α	McDonald's ω
Scale	4.12	1.18	0.938	0.942

Item Reliability Statistics

	Item-rest correlation	If item dropped	
		Cronbach's α	McDonald's ω
FWB1	0.831	0.925	0.929
FWB2	0.880	0.919	0.923
FWB3	0.855	0.922	0.926
FWB4	0.836	0.925	0.929
FWB5	0.810	0.927	0.933
FWB6	0.709	0.943	0.943

ประวัตินักวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นายธนพัทธ์ จันท์พิพัฒน์พงศ์
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr. Tanapat Janpipatpong
เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 1-7299-0017-3-05-0
ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาสังคม
หน่วยงาน สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ 053-702870 ต่อ 108
E-mail tanapat_jan@rru.ac.th, janpipatpong.t@gmail.com

ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญาโท วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ระดับปริญญาตรี ศษ.บ. (การวัดและประเมินผลการศึกษา)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
วท.บ. (จิตวิทยา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชา

การพัฒนามาตรวัดทางจิตวิทยา, จิตวิทยาสุขภาพ, จิตวิทยาชุมชน, จิตวิทยาเชิงบวก

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของจิตลักษณะและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรม
การส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภอแม่สาย จังหวัด
เชียงราย โดยมีความตั้งใจในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนเป็นตัวแปรส่งผ่าน (งบประมาณแผ่นดิน, มรภ.
เชียงราย, 2565)
2. ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการรับและแพร่เชื้อโรคในที่
สาธารณะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัด
เชียงราย (งบประมาณแผ่นดิน, มรภ.เชียงราย, 2563)
3. ปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง
(NCDs) เพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลแม่เปา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (งบประมาณ
แผ่นดิน, มรภ.เชียงราย, 2562)

4. การสังเคราะห์งานวิจัยหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (งบประมาณแผ่นดิน, มรภ.เชียงราย, 2562)

5. ปัจจัยเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอาสาสมัครของแกนนำชุมชนเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย: กรณีศึกษาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) (งบประมาณแผ่นดิน, มรภ.เชียงราย, 2561)

ผลงานทางวิชาการ

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญ สุชิน, ทิพวรรณ เมืองใจ และจิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์. (2565).

การส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนภาคเหนือของไทย : การศึกษานำร่อง พื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 19 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน วันที่ 8-9 ธันวาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จ.นครปฐม

จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์, ภัทรีพันธุ์ พันธุ์, กันยธัญ สุชิน, ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2566). การเตรียมความพร้อมและการฟื้นฟูสภาวะทางจิตใจของประชาชนที่อยู่บนพื้นที่ภัยพิบัติบนเขตรอยเลื่อนในจังหวัดเชียงราย. **วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 7(1), 221-245. (TCI 2)**

ทิพวรรณ เมืองใจ, กันยธัญ สุชิน และธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์. (2566). ผลการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อการจัดการความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. **วารสารการบริหารนิติบุคคล และนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 326-336. (TCI 2)**

เนติชาติ ขระมนตรี, สหภาพ กิรติชน, ภคพร มธุรสวรรค์, ณัฐธิญา เวียงแก้ว, ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2567). ทศนคติของวัยรุ่นจังหวัดเชียงรายที่มีต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ. **วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ, 6(1), 25-35. (TCI1)**

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, จามรี พระสุนิล และนพชัย ฟองอิสระ. (2567). สุขภาพจิตและพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนภายใต้การระบาดของโรคโควิด-19: กรณีศึกษาชุมชนเวียงเหนือ จังหวัดเชียงราย. **วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ, 6(2), 77-89. (TCI1)**

มัณชิญา ใจคำ, อริศรา พูลจันทร์, สุกัญญา เกษมกิติกุล และธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์. (2568). ความเครียดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ประจำปีการศึกษา 2567. **วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ, 7(2), 38-51. (TCI1)**

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญ สุชิน, จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2568). **รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย.** รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติทางจิตวิทยา ครั้งที่ 10 ประจำปี พ.ศ. 2568 วันที่ 4 กรกฎาคม 2568 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

คณะผู้วิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นางจิรนันต์ ไชยงาม นอกซ์

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Jeeranun Chaingam Knox

เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3-2599-0012-8-54-3

ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ตำแหน่งปัจจุบัน รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์

หน่วยงาน สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทรศัพท์ 053-702870 ต่อ 108

E-mail c.jeeranun@gmail.com

ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญาเอก	ปร.ด. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ระดับปริญญาโท	ศศ.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ระดับปริญญาตรี	ค.บ. (จิตวิทยาการแนะแนว) สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณ ในพระบรมราชูปถัมภ์

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชา

จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, จิตวิทยาการทำงานเป็นทีม, จิตวิทยาชุมชน

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย (หัวข้อโครงการวิจัย)

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลบ้านดู่ (ทุน วช., 2558)
2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา (ทุน วช., 2559)
3. การสมรสข้ามวัฒนธรรมของกลุ่มวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (ทุน วช., 2560)
4. ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (ทุน วช., 2560)
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย (ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2561)
6. การเสริมสร้างสุขภาวะของคู่สมรสสูงอายุก่อให้เกิดชาติพันธุ์ในตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2561)
7. การเตรียมความพร้อมและการฟื้นฟูสภาพทางจิตใจของประชาชนที่อยู่บนพื้นที่ภัยพิบัติบนเขตรอยเลื่อนในจังหวัดเชียงราย (ทุน สกสว., 2564)

ผลงานทางวิชาการ

- ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, ทิพวรรณ เมืองใจ และจิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์. (2564). **ปัจจัยทางพฤติกรรมศาสตร์กับพฤติกรรมป้องกันการรับและแพร่โรคในที่สาธารณะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย : การศึกษาเปรียบเทียบ**. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเพื่อการพัฒนาครั้งที่ 1 วันที่ 24-25 มิถุนายน 2564. (online conference)
- ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, ทิพวรรณ เมืองใจ และจิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์. (2565). **การส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนภาคเหนือของไทย : การศึกษานำร่อง พื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย**. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 19 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน วันที่ 8-9 ธันวาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จ.นครปฐม
- ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, ทิพวรรณ เมืองใจ และจิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์. (2566). **สถิติการสนับสนุนทางสังคม และลักษณะทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการรับและแพร่เชื้อโรคในที่สาธารณะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 14(1), 132-155. (TCI1)**
- จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์, ภัทรีพันธุ์ พันธ, กันยธัญญ์ สุชิน, ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2566). **การเตรียมความพร้อมและการฟื้นฟูสภาวะทางจิตใจของประชาชนที่อยู่บนพื้นที่ภัยพิบัติบนเขตรอยเลื่อนในจังหวัดเชียงราย. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 7(1), 221-245. (TCI 2)**
- ลัทพล มุ่งไธสง, นาวัน พรมใจสา, จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์, วิกรม บุญนุ่น. (2023). **สภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับสังคมปัจเจกนิยม. วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม, 17(4), 41-54. (TCI1)**
- ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2568). **รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย**. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติทางจิตวิทยา ครั้งที่ 10 ประจำปี พ.ศ. 2568 วันที่ 4 กรกฎาคม 2568 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

2. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวกันยัณณัฐ สุชิน
 ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Kanthanan Suchin
 เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 1-1011-0000-1-61-9
 ตำแหน่งทางวิชาการผู้ช่วยศาสตราจารย์
 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาสังคม
 หน่วยงาน สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
 โทรศัพท์ 053-702870 ต่อ 108
 E-mail Nootjarin69@gmail.com

ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญาเอก	ปร.ด. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ระดับปริญญาโท	วท.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ป.บัณฑิต (วิชาชีพครู) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ระดับปริญญาตรี	ศศ.บ. (การแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช วท.บ. (วนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชา
 ผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำ, จิตวิทยาชุมชน

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย (หัวข้อโครงการวิจัย)

1. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ของผู้เรียนในรายวิชาเคมีในร่างกายมนุษย์ (ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)
2. การพัฒนาความรู้ความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้จากการปฏิบัติในการฝึกการสัมภาษณ์ รายวิชาการวัดและการทดสอบเบื้องต้นทางจิตวิทยา (ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)
3. การเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำเด็กและเยาวชนในชุมชนเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)
4. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ของผู้นำเด็กและเยาวชนเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)
5. กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ผ่านระบบพิธีกรรมความเชื่อ ของชาติพันธุ์อาข่า บ้านสองแควพัฒนา ต.แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย (ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)

6. การศึกษาและพัฒนาารูปแบบเพื่อเสริมสร้างความสุขจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (ทุน วช.)

7. การจำแนกพหุปัจจัยของความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชนตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย (งบประมาณแผ่นดิน)

ผลงานทางวิชาการ

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, ทิพวรรณ เมืองใจ และจิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์. (2565).

การส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนภาคเหนือของไทย : การศึกษานำร่อง พื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 19

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน วันที่ 8-9 ธันวาคม 2565 ณ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จ.นครปฐม

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, ทิพวรรณ เมืองใจ และจิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์. (2566).

สติ การสนับสนุนทางสังคม และลักษณะทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการรับและแพร่เชื้อโรคในที่สาธารณะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 14(1), 132-155. (TCI1)

กันยธัญญ์ สุชิน, ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2566). การจำแนกพหุปัจจัยของ

ความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 11(1), 264-281. (TCI 2)**

จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์, ภทรีพันธุ์ พันธุ์, กันยธัญญ์ สุชิน, ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2566). การเตรียมความพร้อมและการฟื้นฟูสภาวะทางจิตใจของประชาชนที่อยู่บนพื้นที่ภัยพิบัติบนเขตรอยเลื่อนในจังหวัดเชียงราย. **วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์**

สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 7(1), 221-245. (TCI 2)

ทิพวรรณ เมืองใจ, กันยธัญญ์ สุชิน และธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์. (2566). ผลการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อการจัดการความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. **วารสารการบริหารนิติบุคคล และนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 326-336. (TCI 2)**

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2568).

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติทางจิตวิทยา ครั้งที่ 10 ประจำปี พ.ศ. 2568 วันที่ 4 กรกฎาคม 2568 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

3. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวทิพวรรณ เมืองใจ

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Tippawan Mouajai

เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 1-5799-0007-9-42-0

ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาชีพครู

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โทรศัพท์ 053-702870 ต่อ 108

E-mail tippawan02@outlook.com

ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญาโท ศษ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ระดับปริญญาตรี ศศ.บ. (จิตวิทยา) มหาวิทยาลัยพายัพ

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชา

จิตวิทยาสังคม, จิตวิทยาการแนะแนว, การส่งเสริมสุขภาพจิต

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย (หัวข้อโครงการวิจัย)

1. การส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุชุมชนเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย, หัวข้อโครงการ (ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)

2. ผลการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อการจัดการความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (งบประมาณแผ่นดิน)

ผลงานทางวิชาการ

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, ทิพวรรณ เมืองใจ และจิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์. (2565). การ

ส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่เขต

เศรษฐกิจพิเศษชายแดนภาคเหนือของไทย : การศึกษานำร่อง พื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัด

เชียงราย. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 19 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาเขตกำแพงแสน วันที่ 8-9 ธันวาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต

กำแพงแสน จ.นครปฐม

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, ทิพวรรณ เมืองใจ และจิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์. (2566). สติ

การสนับสนุนทางสังคม และลักษณะทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการรับและ

แพร่เชื้อโรคในที่สาธารณะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโชคชัย อำเภอ

ดอยหลวง จังหวัดเชียงราย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

อุบลราชธานี, 14(1), 132-155. (TC1)

- กันยธัญญ์ สุชิน, ธนพัทธ์ จันทน์พัฒน์พงศ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2566). การจำแนกหุ้ปัจจัยของความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**, 11(1), 264-281. (TCI 2)
- จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์, ภัทรีพันธุ์ พันธุ์, กันยธัญญ์ สุชิน, ธนพัทธ์ จันทน์พัฒน์พงศ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2566). การเตรียมความพร้อมและการฟื้นฟูสภาวะทางจิตใจของประชาชนที่อยู่บนพื้นที่ภัยพิบัติบนเขตรอยเลื่อนในจังหวัดเชียงราย. **วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย**, 7(1), 221-245. (TCI 2)
- ทิพวรรณ เมืองใจ, กันยธัญญ์ สุชิน และธนพัทธ์ จันทน์พัฒน์พงศ์. (2566). ผลการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อการจัดการความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. **วารสารการบริหารนิบุคคลและนวัตกรรมการท้องถิ่น**, 9(2), 326-336. (TCI 2)
- ต้องรัก จิตรบรรเทา, นาวัน พรหมใจสา, ทิพวรรณ เมืองใจ และประพาส ณ พิบูล. (2566). ผลของรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพจิตวิถีใหม่สู่การดำเนินชีวิตวิถีวัดไปของเยาวชน. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 12(5), 179-191. (TCI 1)
- ต้องรัก จิตรบรรเทา, ทิพวรรณ เมืองใจ และนาวัน พรหมใจสา. (2567). การปฏิบัติตนและแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมปฏิบัติในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 ของประชาชนชาติพันธุ์ ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. **วารสารสถาบันบาราศนราดรุณ**, 18(3), 167-177. (TCI1)
- เนติชาติ ขระมนตรี, สหภาพ กิตติชน, ภคพร มธุรสวรรค์, ณัฐธิญา เวียงแก้ว, ธนพัทธ์ จันทน์พัฒน์พงศ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2567). ทศนคติของวัยรุ่นจังหวัดเชียงรายที่มีต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ. **วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ**, 6(2), 25-35. (TCI1)
- Tongrak Jitbantao, Jamaree Prasunin, Lelar Treeaekanukul, Tippawan Muangjai and Praphat Na Phikun. (2025). Development of Career Skills Model Based on Sufficiency Economy Philosophy Toward BGC Economy Model for Youth. **Community and Social Development Journal**, 26(1), 187-199. (TCI1)
- ธนพัทธ์ จันทน์พัฒน์พงศ์, กันยธัญญ์ สุชิน, จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์ และทิพวรรณ เมืองใจ. (2568). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติทางจิตวิทยา ครั้งที่ 10 ประจำปี พ.ศ. 2568 วันที่ 4 กรกฎาคม 2568 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ